

SPRAWOZDANIE ZE ZJAZDU Z DNIA 5. X. 1958 r. DLA UCZCZENIA
40-LECIA ISTNIENIA PAŃSTWOWEJ SZKOŁY IM. KRÓLOWEJ
JADWIGI

Olbrzymia, jasna sala gimnastyczna, pięknie udekorowana, jest już prawie wypełniona. W pierwszym rzędzie krzeseł widzę chyba najstarszy rocznik „Sikorzanek”, panią Helenę Szalayową. Rzuca się w oczy szlachetna głowa i wyniosła postać tej nestorki nauczycielek, godnej reprezentantki utalentowanego pokolenia wybitnych bojowniczek o równouprawnienie kobiet. Obok niej żona nieodżałowanego profesora Marcelego Handelsmana, pani Jadwiga. Od przejścia pierwsza siedzi p. Okołów-Podhorska, koło niej pani Gizella Gebertowa, a dalej już moja koleżanka, Zofia Schmidt-Gąsiorowska i koleżanka Helena Fijałkowska, nauczycielka z Podkowy Leśnej, są i inne z naszego rocznika. Rozglądam się po sali... Pod ścianami i na drabinkach świegocą najmłodsze koleżaneczki — uczennice obecnych roczników szkolnych, a z portretu Jadwigi Sikorskiej, który góruje nad tłumem głów jasnych, ciemnych i siwych, patrzą na nas oczy wspólnej przełożonej, wychowawczyni tylu pokoleń. Trochę surowe oczy wadzą się z pobłażliwym uśmiechem ust dobrotliwej staruszki, co to przed 40 laty tworzącemu się nagle państwu, w pamiętnym listopadzie 1918 roku ofiarowała swój umiłowany zakład naukowy.

Kobieta o hartownym sercu, która wychowała popowstaniowe pokolenie kobiet w kulcie dla nauki, dla historii własnego narodu, w kulcie dla piękna polskiego słowa, dla wieszczów, w kulcie dla bohaterów. Ulegam wrażeniu, że słyszę jej sugestywne opowiadanie o męstwie i wytrzymałości Romualda Traugutta; prawie odczuwam, jak gwałtownie biły serca milczącego tłumu tam na stokach Cytadeli, kiedy NACZELNIK spokojnym gestem ręki zęgnął córeczki i żonę...

Dzwonek przewodniczącej przerywa tok moich wspomnień. Stół przydzielny już jest obsadzony przedstawicielkami różnych okresów życia szkoły. Siedzą również reprezentantki kolejnych zespołów nauczycielskich, aż po ostatnią dyrektorkę Wandę Luciakową. Słowa powitań. A potem wspomnienia różnych okresów. O pierwszym 25-leciu mówi Wanda ze Stokowskich Lampe, ongiś jedna z założycielek i filar pierwszego kobiecego klubu wioślarek, czynny członek Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Mówi o losach pensji jeszcze w wieku dziewiętnastym.

Jadwiga Sikorska urodziła się w rewolucyjnym roku 1846. Życie i działalność Jadwigi Sikorskiej to obraz rozwoju żeńskiego szkolnictwa w byłej Kongresówce.

Najpierw matka uczyła Jadwigę Sikorską sztuki czytania i pisania. Potem jej nauczycielką była Narcyza Żmichowska. Nieliczna szkółka w mieszkaniu, które wspólnie zajmowały z p. Julią Bąkowską. Bywali tam jednak ludzie światli i wybitni. Rozmowy starszych zapadały w dusze młodziutkich wychowanek. A potem oddano panienkę do 6-klasowej szkoły, założonej z inicjatywy Aleksandra Wielopolskiego. Skończyła ją w 1863 roku i wstąpiła do klasy dodatkowej „Instytutu Aleksandryjsko-Maryjskiego Wychowania Panien”, przeniesionego właśnie z Puław do Warszawy. W tych latach nie był to zakład rusyfikujący. Dopełniał wykształcenie ogólne i da-

wał specjalizację. Przyszła przełożona wybrała język polski. W lipcu 1864 r. opuszcza Instytut jako nauczycielka „pierwszej klasy” z prawem nauczania języka polskiego we wszystkich zakładach, zarówno prywatnych, jak i rządowych. Ma 18 lat... Przychodzi klęska powstania...

Zwykłą koleją losu początkujących *nauczycielek uczy w domach prywatnych. Przypadkowo poznaje Paulinę Krakowową, przełożoną pensji własnej. Osiem lat pracy pod światłym kierunkiem tej „przewodniczki polskich kobiet” to był właściwy dyplom na nauczycielkę — pedagoga.

Dwie starsze siostry Jadwigi Sikorskiej w tych latach prowadziły tajną szkółkę. Władze zaborcze wysłedziły ją i zamknęły. Rodzinna narada zdecydowała, aby Jadwiga, wykorzystując posiadany dyplom, otworzyła z pomocą sióstr własną pensję. W 1874 r. powstaje pensja J. Sikorskiej. W 1879 r. uzyskuje pozwolenie władz na otwarcie klasy V, w 1881 r. VI, a po strajku szkolnym w 1906 r. pensja przekształca się na VII-klasową. W programie klasy VII jest kosmografia, wyższy kurs matematyki, prawo cywilne, wykładane przez Jana Kucharzewskiego, nauka dykcji — przez Popiel Świecką. W ogóle grono wybitnych profesorów świetnie się uzupełniało w tej końcowej klasie.

W świecie pedagogicznym J. Sikorska cieszy się powszechnym szacunkiem za prawość, bezkompromisowość, obiektywizm i tolerancję. Pensja jej zdobywa stale wzrastające uznanie w pierwszym 25-leciu nie tylko w Królestwie Kongresowym, ale i w „guberniach zabranych”, w Rosji, na Kaukazie, na Syberii. Rodziny polskie pod jej wpływ i opiekę oddają swoje córki, aby nie zagubiły polskości. Liczba pensjonarek dochodzi do 60 rocznie. Przełożona posiadała dar oddziaływania, umiała opanowywać gromadę i zespalać ją w harmonijną całość. Prawdopodobna, bardzo zrównoważona, była niebywale pracowita, wytrwała i niezmordowana. Pracę, którą normalnie powinno wykonywać parę osób, wykonywała sama. Naukowe kierownictwo szkoły, zajęcia kancelaryjno-administracyjne, dozór nad poczynaniami wychowawczymi, opieka nad indywidualnym życiem każdej pensjonarki. Cicho, niepostrzeżenie zjawiała się w klasach w czasie lekcji lub w sypialniach o różnych nieoczekiwanych godzinach. Brała udział w zabawach młodzieży, czytywała na wolnych godzinach poezję, miała godziny oddany sobie zespół. Nie krepowała inicjatywę współpracowniczek, przeciwnie, patronowała samodzielnej inicjatywie. Starła się o zdobycie dla szkoły wybitnych nauczycieli: Bronisław Chlebowski, Ignacy Chrzanowski, Władysław Smoleński, Ludwik Szperl — przyszli profesorowie wyższych uczelni i wielu innych zamilowanych w swoim przedmiocie, jak botanik Antoni Slusarski, matematyk Rafał Kornilowicz byli jej oddanymi współwykładowcami. Inicjowała wiele akcji społecznych, firmowała wspólnie obmyślane wydawnictwa. Specjalną opieką otaczała Schronienie Nauczycielek, które początkowo mieściło się przy ulicy Złotej 16 (dziś teren koło Pałacu Kultury), później w Zielonce pod Warszawą. Sumę 10 000 rubli, zebraną dla uczczenia pierwszego jubileuszowego zjazdu w 1899 r., przeznaczyła na rzecz tego schroniska.

Podarunki, kwiaty na dzień imienin przełożonej były wykluczone. Wolno było zbierać składki w szkole tylko na cele ogólne. W trakcie trzeciego jubileuszowego zjazdu w pięćdziesięciolecie jej pracy pedagogicznej w roku 1924 specjalną radość sprawiło jej założenie „Koła Wychowanek”.

Jak mówiła do otaczających ją delegatek pięćdziesięciu roczników, było to jej cichym marzeniem, „aby różne wiekiem roczniki poczuły się jak jedna rodzina, złączona wspólnym wspomnieniem”. „Macie sobie pomagać jak rodzina, ratować

w potrzebie, łowanej przez cając się z se szkoły Królow

Słowa pr rozrastała pr

W ciągu ska wychow pozostała nac ale obok fun Pierwszą był Jastrzębską, na kierunek

O rozbzu przedstawici w krótkim c kierunkiem piękny gmac świetlicą zac

Pani Zo nego i dyrel tasticznym wspomnieni

byłyśmy pr

O zmian następną pr szkolne, me bowiem zm z najczynni ruchliwa i o wań kultur i radosne.

statuje mó dobrowolni nauczycieli Szkoła pot nas dziś w w nas cześ postawę ol

Pierws nałot lotni Maria Zał schronisko się w mog tajne nau uruchomic chowskiej szczupłej się jednak

w potrzebie, łączyć dla wspólnego działania". „Taki był testament naszej nieodżałowanej przełożonej” — kończy swoje piękne przemówienie Wanda Lampe, zwracając się z serdecznymi słowami do koleżanek z „dziesiątki” (numer tarczy uczennic szkoły Królowej Jadwigi).

Słowa przełożonej były drogowskazem dla nowej państwowej szkoły, która się rozrastała przy Alejach Ujazdowskich.

W ciągu 44 lat samodzielnego prowadzenia zakładu naukowego Jadwiga Sikorska wychowała przeszło 3000 dziewcząt. Po upaństwowieniu 72-letnia staruszka pozostała nadal przełożoną (do czerwca 1927 roku, w pół roku po odejściu zmarła), ale obok funkcji przełożonej wprowadzono po raz pierwszy funkcję dyrektorki. Pierwszą była p. Rychterówna. Po 2 latach władze szkolne mianowały p. Justynę Jastrzębską, która w ciągu swojej 11-letniej działalności wywarła ogromny wpływ na kierunek pracy dydaktycznej w szkole.

O rozbudowie gmachu (akcji patronował założyciel PKO Linde) opowiadała przedstawicielka następnego okresu Zofia Kulińska. Gmach początkowo obszerny, w krótkim czasie stał się za szczupły dla nowych wymagań szkolnego życia. Pod kierunkiem dyrektorki Jastrzębskiej stary lokal przeobraził się w nowoczesny, piękny gmach z przestronną aulą, piękną salą gimnastyczną, licznymi pracowniami, świetlicą zaopatrzoną w izbę harcerską.

Pani Zofia mówi o eksperymentach dydaktycznych młodego grona pedagogicznego i dyrektorki, o atrakcyjności lekcji poszczególnych nauczycielek, o wprost fantastycznym przywiązaniu uczennic do szkoły. „Byłyśmy dumne — kończy swe wspomnienia — że do tej szkoły chodzimy, i choć nas nikt w tę dumę nie wbijał, byłyśmy przeświadczone, że Królowa Jadwiga to najlepsza żeńska szkoła Warszawy”.

O zmianach strukturalnych ogólnokształcącej szkoły średniej w r. 1932 mówi następna prelegentka Anna Stypulkowska. Opisuje środowisko uczennic, rygor szkolny, metody wychowawcze i osobowość nowej dyrektorki. W 1932 roku nastąpiła bowiem zmiana kierownictwa. Dyrektorką została pani Marta Frankowska, jedna z najczynniejszych działaczek rewolucyjnej w 1905 roku. Nieprawdopodobnie ruchliwa i energiczna nowa dyrektorka dbała o poziom nauki, o rozbudzenie zamiłowań kulturalnych, estetycznych. Życie szkolne tego okresu było beztrudne, pogodne i radosne. „Szkoła umiała ponadto nie tylko dać pewne kwantum wiedzy — konstataje mówczyni — ale, co ważniejsze, obudzić dla niej zainteresowanie. Same, dobrowolnie zakładałyśmy «kółka zainteresowań». Nikt nas nie prowadził. Bez nauczycieli dyskutowałyśmy, pisałyśmy referaty, redagowałyśmy gazetki klasowe. Szkoła potrafiła wyrobić w nas koleżeńskość i głębokie poczucie wspólnoty, która nas dziś wszystkie łączy”. Wspomnienie kończy się stwierdzeniem, że „wpojona w nas cześć dla sztandaru szkoły wyrobiła w nas między innymi solidność w pracy, postawę obywatelską i życzliwość w stosunku do wszystkich ludzi”.

Pierwszego września 1939 r. zamiast dzwonek szkolnych wyją syreny, ogłaszając nalot lotniczy. O latach okupacji mówi rzeczowo, prosto, a wzruszająco zarazem Maria Zabarowska, oświęcimski numer 24436. Gmach szkoły zostaje zamieniony na schronisko dla uchodźców. Trawniki i klomby na placu Trzech Krzyży zamieniają się w mogiły poległych. Tragiczna obrona i kapitulacja. Wśród szkół prowadzących tajne nauczanie nie brak i naszego gimnazjum... Drugiego października szkoła już uruchomiona. W gmachu znajduje pomieszczenie także państwowa Szkoła im. Zmiłchowskiej, a chwilowo i Szkoła im. M. Konopnickiej. Uczennice gromadzą się w dość szczupłej liczbie. Wiele nie powróciło z wakacji lub mieszka zbyt daleko. Zapisują się jednak nowe... Wszystkie szkoły średnie zostają zamknięte 15 listopada, ale gmach

na razie zostaje nie zajęty, dopiero 1 stycznia Niemcy urządzają w nim „Soldatenheim”. Wykorzystując fakt, że na razie mieszka w nim dyrektorka, wykradamy z lokalu wspólnie z nauczycielkami książki i pomoce naukowe, takie użyteczne, gdy przyjdzie pracować na kompletach. Życie szkoły biegnie odąd dwoma torami: niższe klasy gimnazjum ukrywają się przy rocznych szkołach powszechnych pod postacią klas siódmych i ósmych, klasy starsze gimnazjum i licealne zaczynają naukę na tajnych kompletach. Niezycząca już dziś dyrektorka Frankowska wielokrotnie podkreślała w rozmowach z uczennicami koleżeńską pomoc okazywaną przez dyrekcję i nauczycielstwo szkół zawodowych. Wymieniała wówczas nazwiska: J. Warchołowskiej, dyrektorki szkoły handlowej przy ul. Górnośląskiej, pani Waniczek, dyr. szkoły przemysłu odzieżowego przy ulicy Polnej 46a, pani Bratkowskiej, dyr. miejskiej szkoły zaw. krawieckiej przeniesionej do lokalu państw. szkoły im. Hoffmanowej przy ul. Zgoda 15, ażył na Moniuszki 17, gdzie w lokalu szkoły H. Gepnerówny mieścił się również ośrodek prywatnej szkoły Zyberg Plater, kierowanej przez dyrektorkę J. Reut. Wielką pomocą w nauce było współdziałanie rodziców. Udzielali oni mieszkań na naukę w kompletach.

W 1940 roku część koleżanek Żydówek znajduje się za murami getta. Część, która ukrywała się przed hitlerowcami do końca 1944 roku, uczyła się z nami na kompletach. Stosunek do nich był pełen opiekuńczej czułości. Pani dyrektorka wraz z kilkoma uczennicami chodziła do Sądów na Leszno, aby się z zamkniętymi zobaczyć i zanieść im jedzenie. W 1940 r. zdarza się dziwna przygoda. Podczas ustnego egzaminu maturalnego, 27 lipca, do mieszkania pani Guttowej (Śniadeckich 11) przychodzi gestapo. Po przeprowadzeniu pobieżnej rewizji aresztują wszystkie obecne osoby. Z nauczycielstwa są: dyr. M. Frankowska, Ewa Baderowa, Waclaw Dawison, Gizela Gebertowa, Halina Nieniewska, Jadwiga Szumska, właścicielka mieszkania P. Gutówna oraz uczennice: Danuta Brzesko, Aniela Konopczyńska, Romana Mazurek, Joanna Gutt, Halina Dawison, Jadwiga Kamińska. W celi więziennej na Pawiaku Aniela Konopczyńska, rozstrzelana w roku 1943, kończy przerwana opowieść o Norwidzie. Po dwóch tygodniach wszyscy aresztowani zostali bez przesłuchania wypuszczeni na wolność. Aresztowanie było dziełem przypadku, pomyłki w adresie, świadczyły o tym zdziwione miny aresztujących nas gestapowców.

Rok 1940/41 przechodzi względnie spokojnie. Brak książek do nauki w domu kompensuje możliwość korzystania z czytelni w bibliotece na Koszykowej, gdzie nie skonfiskowano książek z zakresu literatury i historii Polski.

Referentka charakteryzuje czwarty i piąty rok wojny, o którym wie z opowiadań koleżanek ze zjazdu, odbytego w 30-lecie istnienia Szkoły Królowej Jadwigi w 1948 r. Sama przebywała w Oświęcimiu, potem w Ravensbrück, aż do godziny wyzwolenia. Mówi o trudnościach pogodzenia nauki i pracy, bo w miarę lat coraz więcej uczennic musi zarabiać, łącząc pracę zarobkową z nauką. Zwiększa się liczba tych, które tkwią w konspiracji. Mówi o konfliktach obowiązków z racji podwójnego życia — uczennicy i żołnierze Polskiej podziemnej. Cytuje opinię niezyczącej już dziś dyrektorki Frankowskiej, która stwierdza, że większość potrafiła temu podołać i że stosunek do nauki był wyjątkowo poważny. Referentka mówi o tęsknocie aresztowanych do rodziny, a jednocześnie do atmosfery szkolnej, do biblioteki na Koszykowej, w której spędzało się połowę swego życia, będąc na wolności. „Po wyswobodzeniu, każda z nas uważała za swój obowiązek rozpocząć i ukończyć studia wyższe. Dziś zdajemy sobie sprawę w pełni, że to nasi nauczyciele, nasza szkoła mieli zdecydowany wpływ na taką właśnie postawę wobec nauki”. Zebrane w skupieniu słuchają prostych, a jakże wzruszających słów. Wszyscy wstają i po ape-

lu zmarłych w akcji pow Chór szkolny Zawadzka, s skiej w życi o licznym uc czystości kol powrocie na szkołę najpi ckiego. Late wiczowa. Szl na 11-latkę,

Na skut nictwo objeł szkoły. Obe personelu. F dzie, a zwł wychowane że należą do będą nosić l

Zjazd z roczniki ws

Prawie przemian s bądź co bą analizuje mar kształcenie

ZJAZD ORAZ

W dnia chowanków szkolnym i sława IV im. Króla

Zjazd i grona c ze szkołą. jednym z lono, że ni czyć, ale i

1) Mesk wego gimna przy ul. Sw

lu zmarłych, rozstrzelanych, zamęczonych w śledztwie, w obozach, zabitych w akcji powstańczej, minutowym milczeniem oddają hołd poległym za Ojczyznę. Chór szkolny śpiewa pieśń o Wiśle i parę innych. Po parominutowej przerwie Hanka Zawadzka, siostra Tadeusza — „Zośki”, mówi o wychowawczej roli drużyny harcerskiej w życiu przedokupacyjnej szkoły i o postawie harcerskiej w latach okupacji, o licznych udziałach harcerek z „dziesiątki” w „Batalionie Zośki”. Część oficjalną uroczystości kończą dwa przemówienia. Profesor Łempicka zwięźle relacjonuje, jak po powrocie na teren zburzonej Warszawy w styczniu 1946 r. starała się uruchomić szkołę najpierw przy ulicy Puławskiej 113, następnie w lokalu dawnej szkoły Giżyckiego. Latem powróciły dyr. Frankowska i wieloletnia sekretarka szkoły p. Józefkiewiczowa. Szkoła powróciła do normalnej pracy. Jesienią 1948 r. została przekształcona na 11-latkę, partiami przenosi się na ulicę Woronicza 8.

Na skutek choroby jesienią 1949 roku ustąpiła dyrektorka Frankowska. Kierownictwo objęła obecna dyrektorka Wanda Luciakowa. Mówi ona o rozwoju dzisiejszej szkoły. Obecnie liczy szkoła nie 500, ale 1500 młodzieży na 35 oddziałów i 90 osób personelu. Kończy: „Pragnę wyrazić radość, że danym mi jest uczestniczyć w Zjeździe, a zwłaszcza że uczestniczy w nim nasza młodzież. Widząc tak liczne rzesze wychowanków szkoły o tak długiej historii i pięknych tradycjach jestem dumna, że należę do niej. Nie wątpię, że nie tylko na tarczach, ale jak Wy, Panie, w sercach, będę nosić 10”.

Zjazd zgromadził 750 kobiet. Po wspólnym posiłku szereg godzin zgromadzone roczniką wspominały lata młodości często „górnej i chmurnej”.

Prawie stuletnia historia pensji p. Jadwigi Sikorskiej uplastycznia, jak w miarę przemian społecznych, które przeżywało społeczeństwo polskie, przekształcała się bądź co bądź elitarna pensja żeńska na równouprawnioną szkołę średnią, która realizuje marzenia postępowego nurtu pedagogów, aby w Polsce Ludowej średnie wykształcenie było przywilejem całej młodzieży.

Jadwiga Zanowa

ZJAZD WYCHOWANKÓW BYŁEGO GIMNAZJUM PRASKIEGO ORAZ GIMNAZJUM I LICEUM IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA IV

W dniach 4 i 5 października 1958 r., a więc prawie równocześnie ze zjazdem wychowanków Państwowej Szkoły nr 10 im. Królowej Jadwigi, odbył się w gmachu szkolnym przy ul. Jagiellońskiej 38 w 40-lecie istnienia Liceum im. Króla Władysława IV zjazd wychowanków byłego gimnazjum Praskiego oraz Gim. i Liceum im. Króla Władysława IV.

Zjazd został zorganizowany z inicjatywy obecnego dyrektora Jana Pierzana i grona dawnych wychowanków, którzy w 1957 r. nawiązali bliższy kontakt ze szkołą. Wyłonił się komitet organizacyjny, działający od maja 1958 roku. Na jednym z pierwszych zebrań rozszerzono ramy organizacyjne zjazdu, gdyż uchwalono, że nie tylko absolwenci b. gimnazjum Władysława IV mogą w nim uczestniczyć, ale również absolwenci Męskiego Gimnazjum Praskiego¹⁾. Ponadto ustalono,

¹⁾ Męskie Gimnazjum Praskie zaczęło działać od września 1915 roku w budynku rządowego gimnazjum rosyjskiego na rogu Brukowej i Namieśnikowskiej, dziś Sierakowskiego. Gmach przy ul. Świerczewskiego, b. Zygmuntowska, był wybudowany przez władze carskie.

że nie tylko absolwenci, ale i koledzy, którzy z różnych powodów nie ukończyli szkoły, jeżeli czują się „Władysławiakami”, mogą wziąć udział w zjeździe. Tak rozszerzone ramy pozwoliły przyłączyć się niektórym absolwentom dawnego gimnazjum rządowego — uczniom Polakom, którzy brali udział w strajku szkolnym 1905 roku i pamiętają jeszcze czasy apuchtinowskie.

Dnia 4 października o 10 aż rojso przed gmachem gimnazjum. Coraz ktoś wpada drugiemu w objęcia. Radosne okrzyki i pytania: — Co się z tobą dzieje? Co robisz?... Przed krawężnikiem długi rząd samochodów od służbowych Warszawy począwszy, na Simcach-Aronde i Warthburgach skończywszy.

W hallu szkolnym witają „starszych kolegów” porządkowi-harczerze, wskazują salę sekretariatu zjazdowego — na dziedzińcu świetlicę uczniowską. Uczestnicy otrzymują po podpisaniu listy kartę zjazdową. Mogą zakupić odznakę koła b. wychowanków, które ma być powołane do życia w czasie dwudniowych obrad, oraz okolicznościową jednodniówką wydaną przez Komitet Zjazdowy „Ławy skrzypią” — tytuł dawnego szkolnego pisma.

W gwarnym gronie b. uczniów spostrzegamy znane dziś i cenione osobistości: Stefana Żółkiewskiego — Ministra Szkolnictwa Wyższego, wielu lekarzy, literatów, prawników, dziennikarzy, wysokich urzędników państwowych. Szef recepcji — kol. Z. Syrokowski — zaprasza do sali obrad.

Wszyscy przechodzą do auli szkolnej na II piętrze. Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Zjazdu kol. Józef Dutkowski wita serdecznie uczestników i zaproszonych gości. Zapoznaje obecnych z przebiegiem prac przygotowawczych. Przypomina, że zjazd został zwołany w 40 lat od momentu, kiedy w wyzwolonej Polsce nadano Gimnazjum, założonemu przez Praski Komitet Obywatelski, imię Króla Władysława IV. Honorowe przewodnictwo zjazdu przewodniczący Dutkowski przekazuje jednemu z najstarszych wychowanków Gim. Praskiego, Józefowi Wrońskiemu.

Na salę wchodzi grupa uczniów klas 11 ze sztandarem szkoły. Przy dźwiękach państwowego hymnu sztandar szkolny przyjmują na dwudniowy okres zjazdu b. wychowankowie szkoły.

Przewodniczący honorowy, Józef Wroński, proponuje na wiceprzewodniczącego zjazdu Władysława Słodkowskiego, na sekretarzy — Andrzeja Kozere i Eugeniusza Wachowicza (wszyscy trzej członkowie komitetu organizacyjnego). Za stołem prezydyjnym zasiadają: Minister Szkolnictwa Wyższego kolega Stefan Żółkiewski, kurator O.S.W. H. Bąkowski, przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Warszawa Praga-Śródmieście Władysław Klaczyński, naczelnik szkolnictwa ogólnokształcącego kur. O.S.W. Zofia Froelichow, wizytator M. Dadlez, dyr. gimnazjum Jan Pierzan, b. dyrektor gim. i liceum Leon Zygmunt Usarek, przew. komitetu organiz. Józef Dutkowski, profesor najdłużej uczący w szkole Fr. Zagrodzki, były prof. gimnazjum Józef Hełczyński, przedstawiciel obecnego Komitetu Rodzicielskiego Witalis Nieupokojew.

W imieniu uczniów, dzisiejszych gospodarzy lokalu, witają zjazd przedstawiciele najmłodszego pokolenia „Władysławiaków”: uczeń klasy XI i uczennica klasy IV. Przed stołem prezydyjnym i w pierwszych rzędach sali pojawiają się najmłodsi „Władysławiaci” i „Władysławianki” z wiązkami kwiatów, które wręczają najdostojniejszym uczestnikom i gościom zjazdu.

Dyrektor gimnazjum, Jan Pierzan, przypomina pokrótce historię najstarszej szkoły męskiej Pragi. Przypomina jeden z jej najtrudniejszych okresów, lata II wojny światowej i nauki na tajnych kompletach. Przemówienie skrzy się od celnych metafor, porównań, wyjątków z dzieł myślicieli i poetów.

Dyrektor w gimnazjum nizowania n równać i de i w życiu : twierdza do ta szkoła. Pr Narodowej i łych wrażeń jakie przyni nych. Sekr przez wychc świata od u

Z kolei szkolna. Del zostaje odsk cona pamięć Okoliczności szkolnym, w

Następn szwaskiego Gimnazjum mawia prze Syrokowski. jający liceum

Po powi nie w piery i maturzyst; zjeździe rów doniosły m dyrektora z od 1945 rok Krzyże Zasl Krzyż otrzy ska. W imię nie zasług. szewskiego się w 140 r nych szkoła

Następu Popołuż rzyskim w ceum człon dzież szkolr komskiego cerzy. Od Jasińskiego

Drugi c mi z Kurato

Dyrektor z przyjemnością stwierdza, że okres przygotowań do zjazdu wytworzył w gimnazjum bardzo korzystny klimat pracy wychowawczej. Powstała myśl zorganizowania muzeum szkolnego. Obecni uczniowie liceum są pełni ambicji, aby dorównać i dociągnąć do roli, jaką pełniła szkoła Króla Władysława IV na Pradze i w życiu społecznym Polski. Przemówienie kuratora O.S.W. Bąkowskiego potwierdza dobrą opinię, jaką obecnie i w latach przedwojennych cieszy się i cieszyła ta szkoła. Przewodniczący Prezydium Dz. Rady Nar. Wł. Klaczyński w imieniu Rady Narodowej i w imieniu Komitetu Dzielnicowego PZPR życzy owocnych obrad i miłych wrażeń ze zjazdu, wyrażając przekonanie, że zmiany w życiu naszego państwa, jakie przyniósł ze sobą Październik, pozwolą powrócić do najlepszych tradycji szkolnych. Sekretarz zjazdu E. Wachowiak odczytuje kilkadziesiąt depesz nadesłanych przez wychowanków nie tylko z krajów europejskich, ale i z wielu kontynentów świata od uczniów gimnazjum.

Z kolei przystąpiono do dwóch ważnych aktów, jakie miała przeżyć społeczność szkolna. Delegaci poszczególnych roczników schodzą do hallu na parterze, gdzie zostaje odsłonięta przez przewodniczącego D.R.N. Praga-Sródmieście tablica poświęcona pamięci wszystkich poległych i zmarłych profesorów oraz wychowanków szkoły. Okolicznościowe przemówienie, transmitowane przez głośniki po całym gmachu szkolnym, wygłosił wiceprzew. zjazdu Władysław Słodkowski.

Następnie delegaci roczników przechodzą do hali I piętra. Tu kurator Warszawskiego Okręgu Szkolnego St. Bąkowski dokonuje odsłonięcia portretu patrona Gimnazjum Króla Władysława IV pędzla prof. gimnazjum Wacława Palleszy. Przemawia przewodniczący Komisji Historycznej Komitetu Organizacyjnego Zygmunt Syrokowski. Kurator wręcza dyrektorowi szkoły J. Pierzanowi dokument przywracający liceum tradycyjne imię Króla Władysława IV.

Po powrocie na salę obrad prosi o głos kol. Stefan Żółkiewski. Jego przemówienie w pierwszej części ma charakter „prywatnego” wspomnienia dawnego ucznia i maturzysty. „Przypada mi zaszczyt — ciągnie dalej mówca — wystąpienia na tym zjeździe również w roli przedstawiciela Rady Państwa i Rządu”. Następuje trzeci doniosły moment zjazdu. Minister Szkół Wyższych, Stefan Żółkiewski, dekoruje dyrektora z okresu lat okupacji, a jednocześnie przedwojennego dyrektora liceum, od 1945 roku L. Z. Usarka Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Złote Krzyże Zasługi otrzymali profesorowie: Józef Hełczyński, Franciszek Flak; Srebrny Krzyż otrzymują Stefan Załuga oraz wieloletnia sekretarka szkoły Maria Moszczeńska. W imieniu dekorowanych przemawia były dyrektor Usarek, dziękując za uznanie zasług. Wspomina nieżyjących już pedagogów: dyrektorów Al. Klossa, Al. Tomaszewskiego i innych; mówi o okupacji, tajnych kompletach, kiedy lekcje odbywały się w 140 różnych punktach miasta, przeważnie u rodzin uczniów i w zaprzyjaźnionych szkołach podstawowych oraz zawodowych.

Następuje przerwa obiadowa.

Popołudniowa część pierwszego dnia zjazdu poświęcona jest spotkaniom towarzyskim w klasach. Zbierano się rocznikami. W godzinach wieczornych w auli Liceum członkowie zjazdu byli obecni na przedstawieniu zorganizowanym przez młodzież szkolną. Inni w izbie harcerskiej — pod kierownictwem kol. Zygmunta Syrokowskiego przy ognisku-kominku — gawędzili w gronie byłych i obecnych harcerzy. Odbyła się gawęda pamiętnej 17 Drużyny Harcerskiej mienia Jakuba Jasińskiego.

Drugi dzień obrad (5. X. 1958 r.) rozpoczął się również o godz. 10. Poza gośćmi z Kuratorium i z Rady Dzielnicowej wszyscy wymienieni w pierwszym dniu obrad

zasiedli za stołem prezydyjnym. Widzimy tam także: Bogumiła Wilkoszewskiego — trzeciego dyrektora Gimnazjum im. Władysława IV; widzimy ks. prałata Władysława Padacza i Michała Kulczyńskiego.

Listę mówców otwiera ks. Padacz. Po części wspomnieniowej sprowadza swe przemówienie do trzech wniosków końcowych: 1. Powołać Komitet dla opracowania i wydania historii szkoły. 2. Opracować bibliografię wychowanków, mających duże osiągnięcia w pracy zawodowej, ogólnopństwowej itp. 3. Sporządzić dokładny spis maturzystów — rocznikami. Wiele wiadomości o pierwszych latach gimnazjum z okresu I wojny światowej podaje zasłużony wychowawca młodzieży, Józef Helczyński. Wspomnienia z tajnego nauczania w czasie II wojny porusza kol. Moliński, a częściowo kol. Kąkol. Dalej idą wspomnienia tych najstarszych. Mówią o udziale w strajku szkolnym. Wspominają czasy nauki w rządowym gimnazjum rosyjskim i wizytę groźnego Apuchtina. Przed przerwą obiadową wpływa wniosek o zorganizowanie delegacji celem złożenia wieńca na grobie dyr. Waława Klossa, wiązanki kwiatów na grobie prof. Chmielewskiego. Po przerwie obiadowej ustalono dzień w miesiącu, w którym będą się schodzić na terenie szkoły wychowankowie dla odnowienia dawnych kontaktów i nawiązania łączności z młodzieżą, która obecnie kształci się w szkole.

Ustalono wybranie komitetu dla wydania książki o szkole i jej tradycjach. O problemach wartości moralnych, jakie wynieśli absolwenci w różnych latach i okresach istnienia szkoły, mówił Waław Petsche. Szereg dalszych przemówień poświęcono różnym momentom z życia szkoły z okresu międzywojennego. Po szeregu dalszych wypowiedzi i wspomnieniach o działalności dyr. Usarka komisja finansowa zjazdu zdaje sprawozdanie z rachunkowości.

Przewodniczący obrad zaznajamia obecnych z wykazem aktualnych potrzeb inwestycyjnych i gospodarczych szkoły.

Z kolei zebrani przechodzą do dyskusji nad projektem statutu Koła Wychowanków b. Liceum Praskiego oraz Gimnazjum i Liceum im. Króla Władysława IV. Uczestnicy zjazdu mieli możliwość zapoznania się z projektem statutu wydrukowanym w jednodniówce „Ławy skrzypią”. Statut zostaje przyjęty. Zjazd upoważnił Zarząd Koła do wniesienia wszystkich zgłoszonych podczas obrad poprawek do statutu. Uchwalono roczną składkę w wysokości 60 zł. płatną kwartalnie (studenci płacą 50% składki).

Honorowym gościom zjazdu wręczono złote odznaki honorowe Członków Koła Władysławiaków.

Dokonano wyboru tymczasowego władz Koła. W słowie pożegnalnym przewodniczący Władysław Siódkowski, dziękując obecny uczestnikom zjazdu — kolegom i gościom — za żywy udział w obradach, wyraził przekonanie, „że zjazd pozwolił odnowić i zacieśnić więzy Władysławowskiej rodziny z pożytkiem dla nas wszystkich i dla naszej szkoły”.

W godzinach wieczornych w salach szkolnych odbyło się spotkanie towarzyskie przy lampce wina uczestników zjazdu, członków Rady Pedagogicznej szkoły i zaproszonych gości.

Ton wypowiedzi zjazdowiczów o wartości wychowawczej szkoły ujął świetnie w jednodniówce „Ławy skrzypią” Stefan Żólkiewski w swoim artykule „Wartość codzienności”.

„Mądra szkoła, ceniąc sobie więcej rzetelną, podstawową, sumiennie wykładaną i sprawdzaną wiedzę, stwarzała jednak warunki dla samodzielnych poszukiwań

i przeżyć. Temu teatr, szkolne pis

Tym trwałym nie było również z nauczycieli i w

Lubiłem swo
Wiele im zawdzi
że nie macili w i

I to jest na
dziejnej potocz
obowiązków, któ
być każdego dni
stać do końca l
uzależniać konie
wała w ten spos
ale ujęta w kar
ciwości. Przeto j

Najtrwalszy
dziennosc, pospe
w klasie. To ws
nie jest niczym
czą właściwości

Tę codzien
okresów i ocen
tujemy jej pier
chowanych dok

1885/6 — Założ

1890—1905 — G
mia większ
nich kilku

1898 — Udział
wicza.

1898—1905 — V
rymi karat

1903/4 — Nasil
4 lutego 18
część stra

1915 — Powsta
Prażan”. F

1918/19 — Gin
nisław Ku

1919 — Trzeci

1920—28 — L
nionego i
we pełni i

i przeżyć. Temu służył samorząd, różne kółka przyrodnicze i literackie, szkolny teatr, szkolne pismo.

Tym trwałym wspomnieniem, trwałą wartością szkoły, której szukam w pamięci, nie było również obcowanie ze szczególnie wyróżniającą się osobowością któregoś z nauczycieli i wychowawców.

Lubiłem swoich wychowawców. Dziś wiem, że byli to mądrzy i dzielni ludzie. Wiele im zawdzięczam. I wiem, że było sprawą ich wielkiego taktu pedagogicznego, że nie mącili w niczym działania mechanizmu szkoły jako całości.

I to jest na pewno najbardziej trwale, co dała mi szkoła: sens i wartość jej codziennej potoczności. Wymagania punktualności i systematyczności, poważny rytm obowiązków, których pełnienie uczyło wyboru wartości. To było najważniejsze. Aby być każdego dnia przed pierwszym dzwonkiem, w mroczne zimowe poranki, pozostać do końca lekcji, odrabiać zadania, nie pomylić zachcianki z obowiązkami, nie uzależniać koniecznej dla roboty staranności od zmiennego nastroju. Szkoła odkrywała w ten sposób tajemnicę dziejów, kultury, wartości, pracę. Pracę nie byle jaką, ale ujętą w karby i rygory społeczne, historycznych, kulturalnych wymagań i właściwości. Przero pracę z istoty swej ludzką i uczłowieczającą.

Najtrwalszym darem szkoły dla każdego jej ucznia jest właśnie owa szkolna codzienność, pospolity, a prawidłowy, uporządkowany tok spraw każdego dnia i godziny w klasie. To wszystko, czego się na ławce gimnazjalnej po prostu nie dostrzega, co nie jest niczym odświętnym, jedynym, niepowtarzalnym. Właśnie to, czego zasadniczą właściwością jest nużąca powtarzalność i zwykłość.

Tę codzienność i zwykłość, dobre spełnianie obowiązków nauczycieli różnych okresów i ocenę postawy uczniów ujęła kronika zamieszczona w jednodniówce. Cytujemy jej pierwsze kartki poprawiając liczebność maturzystów na podstawie zachowanych dokumentów.

Ważniejsze daty i fakty z historii szkoły

- 1885/6 — Założenie rządowego gimn. męskiego na Pradze.
 1890—1905 — Gimnazjum jest 8-klasowe z klasą wstępną. Uczniów około 400. Olbrzymia większość uczniów Polacy. Wykładowcy prawie wyłącznie Rosjanie. Wśród nich kilku o postawie neutralnej i sprawiedliwej.
 1898 — Udział grupy uczniów w uroczystościach odsłonięcia pomnika A. Mickiewicza.
 1898—1905 — Walka młodzieży z tendencjami rusyfikacyjnymi. „Wilcze bilety”, którymi karano najczynniejszych. Tajne komplety historii i literatury ojczystej.
 1903/4 → Nasilenie walki z polskością i sprawniejsze organizowanie się młodzieży. 4 lutego 1905 r. → za przykładem strajkującej szkoły Chrzanowskiego — rozpoczęcie strajku w gimnazjum na Pradze.
 1915 — Powstanie szkoły polskiej pod nazwą „Gimnazjum Obywatelskiego Komitetu Prażan”. Pierwszy dyr. Adam Zarzecki.
 1918/19 — Gimnazjum otrzymuje nazwę „im. Króla Władysława IV”. Dyrektor Stanisław Kurowski. Upaństwowienie szkoły.
 1919 — Trzeci dyrektor Wacław Kloss.
 1920—28 — Lata szybkiego i pomyślnego rozwoju szkoły. Przejście powszechnie cenionego i wybitnego pedagoga dyr. W. Klossa na emeryturę. Obowiązki przejściowo pełni M. Dowgird. Dyrektorem zostaje mianowany dr Wilkoszewski.

- 1932 — Zmiana na stanowisku dyrektora. Mianowanie dra Aleksandra Tomaszewskiego. Dalszy pomyślny rozwój szkoły. Poważne osiągnięcia wychowawcze. Wysoki poziom nauczania. Wybitne siły nauczycielskie szkoły. Wydawanie gazetki „Ławy skrzypią”. Teatr szkolny. Ożywczy ruch sportowy, osiągnięcia na tym polu.
- wrzesień 1939 — Udział dyrektora, nauczycieli, personelu, uczniów w obronie Ojczyzny. Duże straty. W listopadzie 1939 r. aresztowania wśród grona nauczycielskiego. Kieruje szkołą W. Wójtowicz. Zamknięcie szkół pod pretekstem epidemii tyfusu. Od 5. XII zorganizowanie tajnych kompletów kierowanych przez W. Wójtowicza, F. Sparrowa. Uczniów około 100 w 12 kompletach, matur 16.
- 1940—42 — Niemieckie władze oświatowe uruchamiają dla młodzieży byłych szkół średnich kursy przygotowawcze do szkół zawodowych. Dwie szkoły państwowe na Pradze są pozbawione lokali. Dyrektorka Żeńskiej Państwowej Szkoły im. M. Skłodowskiej-Curie — dr J. Zanowa — zdobywa lokal na Grochowskiej na terenie Instytutu Weterynaryjnego i od połowy października uruchamia kursy przygotowawcze: rano uczą się dziewczęta, po południu młodzież „Władka”. Dyrektorem popołudniowego kursu zostaje dyr. Usarek. W roku 1941 wydano 14 matur. Władze okupacyjne zmniejszają w roku następnym ilość zespołów na kursach, co zmusza do pracy w kompletach młodzież starszą. W lutym 1942 kursy mają być zamknięte. Z polecenia tajnych władz oświatowych dyrektorom Hel-sztyńskiemu i Zanowej udaje się w Krakowie przedłużyć kursy do czerwca 1942 roku. Po ich zamknięciu sprzęt szkolny i pomoce bierze na przechowanie członek Komitetu Rodzicielskiego tajnego Gim. im. M. Skłodowskiej-Curie p. Wilczyńska.
- 1942/43 — Dalsza praca tajnej szkoły. Pomoc szkole ze strony tajnych władz oświatowych, kierowników szkół powszechnych na Pradze i innych osób i organizacji. Matur wydano w tym roku 36.
- 1943/44 — Kompletów 40. Rozmieszczenie ich na Bródnie (8), Grochowie (6) i Pradze (26). Matur wydano 35.
- 1944-IX — Aresztowanie dyr. L. Z. Usarka i wywiezienie do Stutthofu. Za zgodą władz tajnych kierownictwo szkoły objął Fr. Sparrow.
- 1944-X — Po uwolnieniu Pragi od wojsk hitlerowskich — uruchomienie gimnazjum. Pierwszy dyrektor w tym czasie Adam Gawęda. W zespole nauczycielskim osób 27. Szkoła liczyła 16 oddziałów, 599 uczniów.
- 1945 — Dyr. Fr. Sparrow, a po powrocie z obozu kierownictwo szkoły obejmuje L. Z. Usarek.
- 1945-XI — Powrót szkoły do własnego gmachu.

Jadwiga Zanowa

ZJAZD BYŁYCH WYCHOWANKÓW GIMNAZJUM PIŃCZOWSKIEGO

W bogatej „jubileuszowej” kronice szkolnictwa polskiego ostatnich kilku lat uroczystości 400-lecia powstania pierwszego w Polsce gimnazjum humanistycznego zorganizowane w Pińczowie w dniach 13—14 września 1958 r. pod protektoratem ministra oświaty stanowiły bez wątpienia wydarzenie wykraczające poza ramy lokalnego święta szkolnego. Przypomniały one bowiem nie tylko obecnym i byłym wycho-

wankom pińczow- z najpiękniejszych zycieli najstars bitnych rektorów trwale z histor nieckiego i Ale

Właściwe u zgromadził w r pińczowskich o aż do najmłod: jubileuszu była nym parku lice kich i powiatov społeczeństwa i Po serdecznym powołaniu prez H. Barycz, prze mickiej serdecz odczucie „Z pr Aten Sarmacki kolonię akader i liczne reform Uzupelnil ten nych z przeszł tywy rozwoju nego i rozbudc lenie rezolucji

W godzinie ście wzięli udz jacielskich ws uprzejmych ge miasta i urząd w murach star

Żałować r ne godną trad licznościowa j i najmłodszyel

ZJA:

Na liczny jednokrotnie c W listopadzie bitniejszych u

Komitet s w wyniku czej

wankom pińczowskiego Liceum im. H. Kołłątaja, ale i szerszej opinii publicznej jedną z najpiękniejszych kart w dziejach naszej oświaty zapisaną przez twórców i nauczycieli najstarszej średniej szkoły różnowierczej założonej w r. 1551, zasługi jej wybitnych rektorów Piotra Statoriusa i Grzegorza Orszaka oraz działalność postaci trwale z historią związanych, Hugona Kołłątaja, Jana Śniadeckiego, Olrycha Szanieckiego i Aleksandra Wielopolskiego.

Właściwe uroczystości poprzedził zjazd koleżeński wychowanków szkoły, który zgromadził w murach dawnego pałacu Wielopolskich kilka pokoleń byłych uczniów pińczowskich od najstarszych — absolwentów rosyjskiego progimnazjum rządowego, aż do najmłodszych — maturzystów z okresu powojennego. Centralnym punktem jubileuszu była uroczysta akademicka zorganizowana w dn. 14 września w pięknym parku licealnym z udziałem delegatów Ministerstwa Oświaty, władz wojewódzkich i powiatowych, kuratorium oraz licznie przybyłych przedstawicieli miejscowego społeczeństwa i zaproszonych gości, wśród nich prof. Ambroise Joberta z Grenoble. Po serdecznym powitaniu zebranych przez przedstawiciela Komitetu Organizacyjnego, powołaniu prezydium i odczytaniu depeesz gratulacyjnych głos zabrał prof. U. J. dr H. Barycz, przekazując Liceum Pińczowskiemu, spadkobiercy dawnej kolonii akademickiej serdeczne pozdrowienia Senatu Uniwersyteckiego. W wygłoszonym następnie odczycie „Z przeszłości gimnazjum pińczowskiego” nakreślił mówca barwną historię Aten Sarmackich i ich późniejsze losy, które poprzez szkołę parafialną w XVII w., kolonię akademicką w latach 1701—1783, szkołę podwydziałową w czasach K. E. N. i liczne reformy w XIX w. doprowadziły zakład do ponownego odrodzenia w r. 1917. Uzupełnił ten historyczny zarys dziejów gimnazjum M. Opara, zapoznając zebranych z przeszłością szkoły w ostatnim 40-leciu, a obecny stan liceum i jego perspektywy rozwoju na przyszłość, zwłaszcza pałacą potrzebę budowy nowego gmachu szkolnego i rozbudowy internatu omówił dyr. H. Lipiński. Część oficjalną zamknęło uchwalenie rezolucji i odsłonięcie tablicy pamiątkowej w budynku szkoły.

W godzinach popołudniowych uczestnicy Zjazdu Koleżeńskiego i zaproszeni goście wzięli udział we wspólnym obiedzie, który upłynął w serdecznej atmosferze przyjacielskich wspomnień, radosnych spotkań i troskliwej gościnności okazywanej przez uprzejmych gospodarzy. Następnie część zebranych udała się na zwiedzanie zabytków miasta i urządzoną z okazji jubileuszu okolicznościowej wystawy, wynosząc z pobytu w murach starej szkoły pińczowskiej z pewnością wiele miłych i trwałych wspomnień.

Żałować należy, że to ważne w życiu liceum wydarzenie nie zostało upamiętnione godną tradycji szkoły publikacją. W skromnym zakresie wypełniła tę lukę okolicznościowa jednodniówka zawierająca zbiór wspomnień skreślonych przez starszych i najmłodszych wychowanków gimnazjum.

L. H.

ZJAZD UCZESTNIKÓW WALKI O SZKOŁĘ POLSKĄ

Na licznych ostatnio koleżeńskich zjazdach wychowanków różnych szkół niejednokrotnie dopominano się o zwołanie zjazdu uczestników walki o szkołę polską. W listopadzie 1957 r. uformował się Komitet Organizacyjny Zjazdu złożony z wybitniejszych uczestników walki zamieszkałych w Warszawie.

Komitet skierował zawiadomienie o zjeździe listownie oraz przez prasę i radio, w wyniku czego otrzymał około 1000 zgłoszeń i listów, świadczących o wielkim zain-

teresowaniu zjazdem ze strony uczestników walki, ówczesnej młodzieży szkolnej i nauczycieli.

Zjazd odbył się w Warszawie w dniach 5—6 kwietnia 1959 r. Obrady plenarne miały miejsce w dniu 5 kwietnia w gmachu Związku Nauczycielstwa Polskiego. W dniu 6 kwietnia — (poniedziałek) ponad 600 uczestników obradowało w zespołach koleżeńskich poszczególnych szkół z różnych miast w lokalu ZNP lub innych lokalach.

Zjazd otworzył w imieniu Komitetu Organizacyjnego, o godz. 10, Witold Suchołowski, w okresie walki uczeń gimnazjum klasycznego w Łomży.

Mówca powitał wiceministra Oświaty, Wacława Schayera, prezesa Związku Nauczycielstwa Polskiego, Teofila Wojeńskiego, przedstawicieli akcji tajnego nauczania w latach ostatniej okupacji, działaczy kulturalnych i oświatowych oraz wszystkich Kolegów i Koleżanki — uczestników walk z lat 1901—1907.

Mówca stwierdził, że w stosunku do 50 rocznicy strajku szkolnego 1905 r. w b.Królestwie Polskim zjazd został spóźniony o parę lat z przyczyn niezależnych i należy go wiązać raczej z rozpoczynającą się jego 55 rocznicą.

Komitet organizacyjny miał liczne trudności i przeszkody przy zwołaniu zjazdu, jak zaginięcie w czasie Powstania Warszawskiego całego archiwum Stowarzyszenia Uczestników Walki o Szkołę Polską, a więc spisu członków wraz z adresami i innych dokumentów. Odczuwano też brak lokalu i funduszy.

Dzięki ofiarnej pracy Koleżanek i Kolegów oraz życzliwej pomocy w użyczeniu lokali przez Polski Związek Rencistów i Emerytów, Instytut Zoologiczny PAN oraz Związek Nauczycielstwa Polskiego — mógł Komitet Organizacyjny wykonać swe zadania.

Przemówienie swe W. Suchołowski zakończył zawiadomieniem o kilkudziesięciu depeszach i listach powitalnych, nadesłanych przez kolegów z kraju i zagranicy, którzy nie mogli przybyć na Zjazd.

Na wniosek zagajającego powołano na przewodniczącego obrad Stanisława Dobrowolskiego, b. studenta Uniwersytetu Warszawskiego, który w swym przemówieniu scharakteryzował pokolenie młodzieży walczącej o szkołę polską przed pół wiekiem.

„Już w młodości naszej — mówił — nie byliśmy ani romantykami, ani pozytywistami, ani mistykami wierzącymi, że słuszna sprawa sama przez się musi zwyciężyć. Stanowiliśmy jakby syntezę prądów całego stulecia”.

Największy wyczyn w walkach, tzw. strajk szkolny, był zorganizowany precyzyjnie. W ciągu trzech dni równoległe do rewolucyjnych ruchów robotniczych, wywołano rewolucję młodzieży szkolnej w byłej Kongresówce.

Dwa ideologiczne odłamy młodzieży połączyły się w tej walce. Świadczy to, że połączyła wszystkich idea sprawiedliwości, walki narodowej i społecznej. Postawa strajkujących, pełna tolerancji, zjednała dla ruchu większość kolegów innych narodowości, a przynajmniej ich sympatię. Rozwaga, pewność zwycięstwa i umiar w środkach walki uczyniły, że starsze społeczeństwo poszło za swoimi dziećmi bez większych tarć.

„Jesteśmy pokoleniem — powiedział przewodniczący — które powoli zamyka księgę swego życia.

...Życia nie zmarnowaliśmy i chcemy do końca służyć Polsce i sprawom podjętym w młodości”.

W zakończeniu w więzieniach i do uczczenia ich

Po przemówieniach, b. uczeń Warsz., Mariana Bronisławę Mat Annę Podgórką czową (Warszawa) Piotr Bańkowski

Do Komisji i Witolda G

Po ukończeniu Witold Suchołowski referatu

Określenie XX wieku w Kongresówce : Wrzesień strajk szkolny

Wystąpienie nauczycielstwo, stulecie Polski w mne nasilenie była nie tylko narodowo-wyż roku.

Zaznaczone chuje ta sama nie. Tak jak V ojczystego na kotowa 1905 szkolnego w F

Przygotowanie w języku szkolnej i uni

Sieć tajnych XIX w. charakter i po znalazły się v

Walki w wotnego w K szkolnej akcji była sama n rewolucyjnym najbardziej polską w Kr szkolnictwa czycielstwo :

W zakończeniu prof. Dobrowolski wspominał o tych, którzy zginęli w walce, w więzieniach i obozach, służąc sprawie wolności i niepodległości, i wezwał obecnych do uczczenia ich pamięci.

Po przemówieniu przewodniczący zaprosił do prezydium: Tadeusza Kupczyńskiego, b. ucznia gimn. w Piotrkowie, Stanisława Twardo, b. studenta Politechniki Warsz., Mariana Falskiego (Polit. W-ska), Stanisława Kartasińskiego (gimn. Łowicz), Bronisławę Matuszewską (Września), Bogdana Nawroczyńskiego (Uniwersytet Warsz.), Annę Podgóorską (Warszawa), Witolda Suchodolskiego (Warszawa), Zofię Wańkowi-czową (Warszawa), Teofila Wojeńskiego (gimn. Piotrków), Sekretariat Zjazdu objął Piotr Bańkowski (gimn. Łomża).

Do Komisji Wnioskowej wybrano: Edwarda Ciborowskiego, Stanisława Gieyszto-ra i Witolda Giełżyńskiego (gimn. Lublin).

Po ukonstytuowaniu się Prezydium zostały wygłoszone cztery referaty.

Witold Suchodolski przedstawił „przebieg walk o szkołę polską”. Oto główne myśli referatu W. Suchodolskiego.

Określeniem „Walka o szkołę polską” obejmujemy pierwsze dziesięciolecie XX wieku w dziejach porozbiorowych narodu polskiego w b. zaborze pruskim i Kon-gresówce : Września 1901, Siedlce — Biała 1902, rewolucja szkolna w Kr. Pol. 1905/6 r., strajk szkolny w Poznańskim i na Pomorzu 1906/7 r.

Wystąpienia te, których elementem czynnym były głównie dzieci, młodzież i nau-czycielstwo, stanowią organiczny składnik walk narodowo-wyzwoleńczych na zie-miach Polski w dobie porozbiorowej. W Poznańskim walkę i opór spowodowało ogro-mne nasilenie akcji germanizacyjnej w szkolnictwie. W Kongresówce akcja szkolna była nie tylko obroną, lecz i natarciem w atmosferze wzrastającego czynnego ruchu narodowo-wyzwoleńczego łączącego się z ruchami rewolucyjnymi proletariatu w 1905 roku.

Zaznaczone cztery ośrodki akcji szkolnej o nierównym co prawda zasięgu ce-chuje ta sama ostrość form walki, ciągłość chronologiczna i wzajemne oddziaływa-nie. Tak jak Września była sygnałem do analogicznych wystąpień z żądaniem języka ojczystego na lekcjach religii w Siedlcach i Białej, tak wielka akcja strajkowa i bojkotowa 1905 r. w szkołach Kongresówki stała się wzorem i podniecią fall strajku szkolnego w Poznańskim i na Pomorzu w r. 1906/7.

Przygotowaniem akcji szkolnych była praca tajnych organizacji i tajnego nau-czania w języku polskim w Poznańskim i konspiracyjnych organizacji młodzieży szkolnej i uniwersyteckiej, przede wszystkim w Kongresówce.

Sieć tajnych organizacji młodzieży uczącej się była od końca lat osiemdziesią-tych XIX w. właściwą szkołą wychowania narodowego i obywatelskiego, kształtującą charakter i postawę ideową całych pokoleń młodzieży polskiej. Organizacje młodzieży znalazły się w pierwszych szeregach walczącego o swój byt narodowy społeczeństwa.

Walki w Kongresówce zakończyły się sukcesem — uznaniem szkolnictwa pry-watnego w Król. Pol. Rozmiarom tego sukcesu odpowiadała szerokość i powszechność szkolnej akcji strajkowej i bojkotowej w Królestwie Polskim, której główną sprężyną była sama młodzież pociągająca za sobą społeczeństwo. Panująca atmosfera walk rewolucyjnych 1905 roku pozwoliła na zastosowanie może najostrożniejszych, ale wówczas najbardziej skutecznych form działania. Specjalną stronice historii walk o szkołę polską w Królestwie Polskim w roku 1905 stanowi akcja samorzutnego spolszczenia szkolnictwa ludowego, zainicjowana i zrealizowana przejściowo przez samo nau-czycielstwo za sprawą grupy ideowych działaczy.

Następny referat Bogdana Nawroczyńskiego omówił „Zjazd 25-lecia z 1930 roku i jego uchwały”.

Referent stwierdził, że działalność b. uczestników strajku szkolnego w latach 1930—1939 poświęcona była głównie dzieciom i młodzieży. Z myślą o młodzieży polskiej za granicą, założono w 1930 roku Komisję Pomocy Szkolnictwa Polskiego Za Granicą, z której w 1931 roku powstał Fundusz Szkolnictwa Polskiego Za Granicą. Z myślą o dziecku polskim w kraju zorganizowano w 1938 roku Kongres Dziecka.

Komisja Pomocy Szkolnictwu Polskiemu Za Granicą w szybkim czasie zebrała z górą pół miliona złotych. Bez mała połowa tych pieniędzy poszła na wyposażenie pierwszego polskiego gimnazjum w Bytomiu, który wówczas znajdował się pod panowaniem pruskim. Fundusz dalej prowadził prace rozpoczęte przez Komisję, rozszerzając ich zakres. Dzięki zbiórkom, które weszły w zwyczaj, zasilił on polskie szkolnictwo za granicą milionowymi sumami.

Ogólnopolski Kongres Dziecka obradował w Warszawie od 2 do 4 października 1938 roku. Był on pierwszą u nas próbą związania wszystkich osób, wszystkich instytucji interesujących się u nas sprawą dziecka i połączenia ich we wspólnej pracy dla jego dobra.

Kongres miał duży oddźwięk wśród pedagogów, psychologów, lekarzy i działaczy społecznych. Niestety, rozpoczęte prace przerwał w następnym roku wybuch drugiej wojny światowej.

Do tych poczyniń o szerokim zasięgu wypada jeszcze dodać zebranie opracowań i materiałów dotyczących przeszłości i wydanie ich drukiem w dwutomowym dziele pt. *Nasza walka o Szkołę Polską* (Warszawa, t. I 1932, t. II 1934).

Uchwała o założeniu organizacji zapadła na wielkim zjeździe uczestników walki o szkołę polską, który odbył się w Warszawie w dniach 25 i 26 października 1930 roku dla uczczenia dwudziestopięciolecia „rewolucji szkolnej” z 1905 roku. Na tym zjeździe uchwalono:

- 1) Utworzyć Fundusz Szkolnictwa Polskiego Za Granicą.
- 2) Wydać księgę pamiątkową poświęconą wypadkom z 1905 roku.
- 3) Ustanowić honorową odznakę koleżeńską.
- 4) Powołać do życia Stowarzyszenie Uczestników Walki o Szkołę Polską.

Wszystkie te uchwały zostały wykonane. Stowarzyszenie powstało w 1931 roku pod przewodnictwem Stanisława Dobrowolskiego i od razu rozwinęło ożywioną działalność. Ono to m. in. zorganizowało w r. 1938 Kongres Dziecka.

Kolejny referat Aleksandra Kamińskiego „Dzisiejsza młodzież polska” poświęcony był analizie dążeń współczesnej młodzieży. Oto główne myśli referenta.

Trudności gruntowniejszego opracowania tematu polegają — zdaniem autora — na braku obiektywnych prac badawczych o szerszym zakresie. Autor opierając się na kilku pracach dotyczących młodzieży robotniczej, młodzieży akademickiej oraz na własnych badaniach, dotyczących młodzieży chłopskiej, stwierdza, iż niezależnie od ujemnych objawów życia młodzieży we wszystkich środowiskach i kręgach społecznych rozwija się i kształci młodzież o wielorakich, swoistych wartościach, zainteresowaniach i ambicjach kulturalnych, zawodowych lub społecznych.

Młodzież ta, w naturalnych tendencjach skupiania dla poczyniń odpowiadających psycho-społecznym potrzebom danych jednostek i grup, ciąży do ośrodków i form najbardziej im odpowiadających i dorabia się wartości indywidualnych i społecznych.

„Miejmy zaufanie — zakończył mówca — do tego młodzieżowego archipelagu wysp i wysepek, który w swej wielkiej przewadza wydaje się przeciw archipelagiem dobrej nadziei”.

Następny
stwa nad mło

W swym
w Anglii, któ

W ciągu
dzieci i młod
stanowisku, i

skich. Pociąg
Dla utrzym
miotów ojczy
wadzone prze
organizatorów

Szkoły t
starzej się,
skich, m. in.

W takiej
brane bibliot
brak.

Nic też
na czytanie,
do Polski, ja
wiające.

Tymczas
z dziesięciol
wiera silne
po polsku, c
Otoczające i
laciej polskie
chiką społec

W tych
polskim. Wy
5, aby nauk
czytania w

Emigrac
cierzystego.
chodźstwem
trzeb wielo
naszej emig

W dwud:
ki o Szkołę
nictwa Pols
nictwu.

Wznow
emigracji v

Po oży
stawił rezu

Podaje:
1) Prz.
2) We:

Następny referat wygłosił Stanisław Dobrowolski omawiając „Opiekę społeczeństwa nad młodzieżą polską na obczyźnie”.

W swym referacie oparł się głównie na spostrzeżeniach z życia emigracji w Anglii, które uważa za dość charakterystyczne dla poruszanego zagadnienia.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat szkolnictwo polskie obejmujące kilka tysięcy dzieci i młodzieży wybitnie się skurczyło. Brytyjskie Ministerstwo Edukacji stoi na stanowisku, że dzieci polskie, urodzone w Anglii, powinny uczęszczać do szkół angielskich. Pociągnęło to za sobą likwidowanie szkół polskich.

Dla utrzymania polskości nauka odbywa się w tzw. „szkołach nauczania przedmiotów ojczyźtych” raz na tydzień w ciągu dwóch, trzech godzin. Szkoły te są prowadzone przez instytucje społeczne i zależnie od warunków miejscowych oraz energii organizatorów obejmują więcej lub mniej dzieci polskich z danych środowisk.

Szkoły te walczą z wielkimi trudnościami. Ceniem na ogół nauczyciele polscy starzejają się, nowi nie przybywają. Z musu uczą osoby bez kwalifikacji nauczycielskich, m. in. młode matki, często nawet gorąco oddane tej sprawie.

W takich warunkach dużą rolę odgrywają odpowiednie podręczniki, dobrze dobrane biblioteczki i inne pomoce naukowe. Niestety, szkoły te odczuwają ich wielki brak.

Nic też dziwnego, że wiele z tych szkół osiąga małe wyniki. Nacisk się kładzie na czytanie, poprawność pisowni, a mniejszy na rozbudzenie polskości, przywiązania do Polski, jako czynnika, który powinien uodparniać młodzież na wpływy wynaradawiające.

Tymczasem te czynniki występują na obczyźnie bardzo silnie. Angielska szkoła z dziesięcioletnim obowiązkiem szkolnym, poczynając od dzieci pięcioletnich, wywiera silne wpływy asymilujące. Dzieci uczą się wcześniej czytać po angielsku niż po polsku, ciągną chętnie do książek angielskich, których mają pod dostatkiem. Otaczające życie, środowisko, rozrywki i zabawy — wszystko to wpływa na asymilację polskiej młodzieży do dobrze zorganizowanego, ale obcego nam obyczajami i psychiką społeczeństwa.

W tych warunkach kładzie się większy nacisk na wychowanie domowe w duchu polskim. Wydaje się w tym celu pisemka i odpowiednie książeczki dla dzieci od lat 5, aby nauka czytania w języku ojczystym mogła się odbywać równoległe z nauką czytania w szkołach angielskich.

Emigracja boleśnie odczuwa brak pomocy i współdziałania ze strony kraju macierzystego. Wprawdzie od dwóch lat istniejące Towarzystwo Łączności z Wychodźstwem „Polonia” rozwinęło w tym kierunku intensywną działalność, jednak potrzeb wielomilionowej emigracji nie może ona zaspokoić. W tej walce o polskość naszej emigracji powinno wziąć udział całe społeczeństwo polskie.

W dwudziestą piątą rocznicę wybuchu strajku szkolnego utworzyli uczestnicy Walki o Szkołę Polską, w oparciu o ofiarność społeczeństwa w kraju — „Fundusz Szkolnictwa Polskiego Za Granicą”, który niejednym milion złotych przekazał temu szkolnictwu.

Wznowienie takiej akcji — zakończył referent — mogłoby dać skuteczną pomoc emigracji w jej zmaganiach o zachowanie polskości w młodym pokoleniu.

Po ożywionej dyskusji, w której wzięło udział 20 uczniów, St. Gieysztor przedstawił rezultaty pracy Komisji Wnioskowej.

Podajemy najważniejsze postulaty:

- 1) Przygotować publikację popularyzującą dzieje walk o szkołę polską.
- 2) Wezwać uczestników, aby nadsyłali wspomnienia.

- 3) Wydać pamiętnik Zjazdu, jeśli pozwolą na to fundusze.
 - 4) Wszczęć starania o poprawę bytu uczestników Walki o Szkołę Polską, znajdujących się w ciężkich warunkach.
 - 5) Podjąć starania o reaktywowanie Stowarzyszenia Uczestników Walki o Szkołę Polską i o wykonanie odznak pamiątkowych, które w wielu wypadkach zaginęły.
 - 6) Podjąć starania celem zorganizowania opieki i pomocy dla szkolnictwa polskiego za granicą.
 - 7) Polecieć likwidację Zjazdu istniejącemu Komitetowi Organizacyjnemu.
- Na wniosek Prezydium Zjazd powołał Komisję Rewizyjną. Weszli do niej Zygmunt Fedorowicz, Konrad Millak i Zygmunt Piotrowski.

Stanisław Dobrowolski

FELIKS KORNIŚ
Warszawa

PRACE Z ZAKRESU
PEDAGOGICZNEGO

Niniejszy są zbiory prac pedagogicznych oraz tłumaczeń z zagranicy z 1958 r. Nie uwzględniono w nich nauki, dość obszernej.

Jak to zostało przedstawione, nie ma się jedynie o szkolnictwo, o książki, broszury w czasopiśmie, a o zakres problematyki bibliografii.

Publikacje o systematycznej tematyce pedagogicznej, szkolnictwa powojenne, zorientowane o wychowania i h o opracowań w o autorów. Zestawienie kół i rozpraw pedagogicznej, rozsiadanych wydawnictwa, niniejsze zorientowane o historyków ośw

RECENZJE I BIBLIOGRAFIA

FELIKS KORNISZEWSKI
Warszawa

PRACE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA I HISTORII MYŚLI PEDAGOGICZNEJ OPUBLIKOWANE W POLSCE W LATACH 1944—1958

(Wydawnictwa samoistne)

Wyjaśnienia wstępne

Niniejszy spis bibliograficzny obejmuje prace oryginalne autorów polskich oraz tłumaczenia z zakresu historii wychowania i historii myśli pedagogicznej, opublikowane w Polsce w okresie powojennym do końca 1958 r. Nie uwzględnia się w nim świadomie studiów z zakresu historii nauki, dość obszernie rozwiniętych u nas w latach 1944—1958.

Jak to zostało zaznaczone w tytule i podtytule, w spisie tym uwzględnia się jedynie prace samoistne pod względem wydawniczym, dotyczące szkolnictwa, oświaty, wychowania i nauczania, opublikowane w formie książek, broszur czy osobnych odbitek. Artykuły i rozprawy, ogłoszone w czasopiśmie oraz pracach zbiorowych o tematyce wykraczającej poza zakres problematyki historii wychowania, uwzględni się w osobnej bibliografii.

Publikacje objęte niniejszym spisem wymienione zostały w układzie systematycznym. Układ ten nie wyczerpuje, oczywiście, całości problematyki pedagogicznej, lecz jest dostosowany do tematyki naszego piśmiennictwa powojennego z zakresu historii wychowania. Celem jego jest zorientowanie czytelnika, jakie dziedziny historii szkolnictwa, oświaty, wychowania i historii myśli pedagogicznej są przedmiotem obszerniejszych opracowań w okresie powojennym, a jakie czekają dopiero na swych autorów. Zestawienie bibliograficzne w układzie systematycznym artykułów i rozpraw z zakresu historii wychowania i historii myśli pedagogicznej, rozsianych po różnych czasopiśmie lub zamieszczonych w różnych wydawnictwach zbiorowych okresu powojennego, pozwoli na pełniejsze zorientowanie się w zainteresowaniach i pracy badawczej naszych historyków oświaty i wychowania.

UKŁAD BIBLIOGRAFII JEST NASTĘPUJĄCY:

	Str.
I. Opracowania ogólne i podręcznikowe. Prace zbiorowe. Zagadnienia metodologiczne	
1. Opracowania ogólne	153
2. Podręczniki historii wychowania	153
3. Prace zbiorowe o różnorodnej tematyce z zakresu historii wychowania	154
4. Rozwój historii wychowania. Zagadnienia metodologiczne	154
II. Polityka oświatowa, ustrój szkolny, wychowanie, nauczanie oraz myśl pedagogiczna	
1. Rozwój oświaty, wychowania oraz myśli pedagogicznej do końca XVIII w. Oświata, wychowanie oraz myśl pedagogiczna w Polsce przedrozbiorowej	154
2. Stan oświaty i wychowania oraz myśl pedagogiczna w Polsce pod zaborami	156
3. Oświata w krajach kolonialnych w XIX w. i pierwszej połowie XX w.	157
4. Tajna oświata w Polsce pod okupacją w latach 1939—1945	157
III. Teoretycy wychowania. Działacze oświatowi (Teksty i opracowania)	
1. Wybór pism i opracowania dotyczące wielu teoretyków oraz działaczy oświatowych	158
2. Teksty i opracowania dotyczące poszczególnych teoretyków oraz działaczy oświatowych	159
IV. Z historii poszczególnych szkół w Polsce (podstawowych, średnich i wyższych)	
1. Z historii szkół podstawowych	170
2. Z historii szkół średnich	170
3. Z historii szkół wyższych	173
V. Z życia i działalności nauczycieli oraz związkowej organizacji nauczycielskiej	
1. Pamiętniki nauczycieli	177
2. Związkowy ruch nauczycielski w Polsce	177
VI. Z życia i działalności młodzieży	
1. Życie młodzieży w Polsce przedrozbiorowej	178
2. Młodzież polska w okresie międzywojennym (1918—1939)	178
3. Młodzież pod okupacją niemiecką w Polsce w latach 1939—1945	178

I. Opr

1. KURDYBA
chowawczy w r
szawa) 1948 „Cz
dza Powszechn
no-Naukowe,
Wychowania, ?

2. KURDYB
nauczyciela w
1948 „Czyteln
Powszechna.
Naukowe, 305
wania, z. 9.

3. MADEJ
dzieje, rola i
1946. Wydaw
gicznego w I
ka Nauczyciel

4. PIWOC
nictwa arch

7. KOT
wychowani
Wyd. 2 (Pr
wania). W
nia” ss. 14
Nauczyciel

Rec.: Pr

8. SZAJ
DOLSKI
TOR: Pe
dla kl. c
T. 1: KI
wychowa

I. Opracowania ogólne i podręcznikowe. Prace zbiorowe. Zagadnienia metodologiczne

1. Opracowania ogólne

1. KURDYBACHA ŁUKASZ: Ideał wychowawczy w rozwoju dziejowym. (Warszawa) 1948 „Czytelnik” ss. 45, 1 nlb. Wiedza Powszechna. Wydawnictwo Popularno-Naukowe, 164. Z cyklu: Z Historii Wychowania, z. 6.

2. KURDYBACHA ŁUKASZ: Zawód nauczyciela w ciągu wieków. (Warszawa) 1948 „Czytelnik” ss. 51, 1 nlb. Wiedza Powszechna. Wydawnictwo Popularno-Naukowe, 305. Z cyklu: Z Historii Wychowania, z. 9.

3. MADEJA JÓZEF: Elementarze, ich dzieje, rola i stan współczesny. Katowice 1946. Wydawnictwo Instytutu Pedagogicznego w Katowicach ss. 128. Biblioteka Nauczyciela, nr 4.

4. PIWOCKA MARIA: Z dziejów szkolnictwa architektonicznego w Polsce. War-

szawa 1951 (Druk. Państw. Agencji Oświat.) ss. 2, nlb., 31, 1 nlb., powiel. Ministerstwo Budownictwa Miast i Osiedli. Instytut Urbanistyki i Architektury. Seria Prac Własnych, z. 1.

Na prawach rękopisu. Tylko do użytku służbowego.

5. RADLIŃSKA HELENA: Oświata dorosłych. Warszawa 1947. Ludowy Instytut Oświaty i Kultury.

s. 49—131: Zarys dziejów.

6. RUDNIAŃSKI STEFAN: Idea wychowania społecznego w dziejach myśli pedagogicznej. Szkice z historii wychowania. Wyd. 2. Warszawa 1949 „Nasza Księgarnia” ss. 174, 1 nlb.

Toż. 1950.

Rec.: M. N.: *Szkola Zawodowa* 1951 nr 9 s. 57—60.

2. Podręczniki historii wychowania

7. KOT STANISŁAW: Zarys dziejów wychowania jako funkcji społecznej. Wyd. 2 (Przedruk z Encyklopedii Wychowania). Warszawa 1947. „Nasza Księgarnia” ss. 143, 1 nlb. Podręczna Biblioteka Nauczyciela nr 6.

Rec.: *Praca Szkolna* 1957 nr 4 s. 54—55.

8. SZANIAWSKI IGNACY, SUCHODOLSKI BOGDAN, SZCZERBA WIKTOR: Pedagogika. Materiały pomocnicze dla kl. drugiej liceum pedagogicznego. T. 1: Klasowy i historyczny charakter wychowania. Teksty źródłowe (Od wy-

chowania w ustroju wspólnoty pierwotnej do wychowania w ustroju kapitalistycznym). Warszawa 1950. PZWS ss. 400.

Rec.: T. Now.: *Szkola Zawodowa* 1951 nr 5 s. 53—56.

9. SZELEJEWSKI JAN: Historia wychowania. Skrypt wykładów. Cz. 1. Poznań 1958 (Zakład Prod. Skryptów Politechn. Pozn.) ss. 2 nlb., II, 179, bibliogr., powiel. Studium Nauczycielskie Związku Nauczycielstwa Polskiego.

10. WOŁOZYN STEFAN: Historyczny rozwój wychowania i pedagogiki.

W skrypcie pt.: „Elementy nauk pedagogicznych”. Opracowanie zbiorowe Katedry Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego. (Red.: Bogdan Suchodolski i Stefan Wołoszyn). Warszawa 1955 s. 21—103.

3. Prace zbiorowe o różnorodnej tematyce z zakresu historii wychowania

11. ROZPRAWY z dziejów oświaty. Rec.: Łukasz Kurdybacha. T. 1. Wrocław 1958 Zakład im. Ossolińskich ss. 217, 2 nlb. Polska Akademia Nauk. Pracownia Dziejów Oświaty.

Treść: ŁUKASZ KURDYBACHA: Rola Komeńskiego w Europie XVII wieku; MICHAŁ CIEŚLA: Nauczanie języków obcych nowożytnych w Szkole Rycerskiej w Warszawie (1786—1784); TADEUSZ MIZIA: Ideologia oświatowa Grzegorza Piramowicza; KAROL LEWICKI: Jan Śniadecki obrońcą spraw Szkoły Głównej Koronnej na Sejmie Grodzieńskim 1793 r.; EUGENIA PODGÓRSKA: Rozwój szkół elementarnych na wsi obwodu rawskiego, województwa mazowieckiego w latach 1815—1830; MARIAN FALSKI: Koncepcja szkoły powszechnej i jej roli w ustroju szkolnictwa w okresie międzywojennym w Polsce.

4. Rozwój historii wychowania. Zagadnienia metodologiczne

13. BARYCZ HENRYK: Rozwój historii oświaty, wychowania i kultury w Polsce. Kraków 1949 Nakł. Polskiej Akademii Umiejętności ss. 79, 1 nlb. Polska Akademia Umiejętności. Historia Nauki Polskiej w Monografiach, 31.

Toż [obszerniej]. W podręczniku: „Zarys pedagogiki”. Praca zbiorowa pod redakcją Bogdana Suchodolskiego. T. 1. Warszawa 1958 s. 39—232.

12. STUDIA PEDAGOGICZNE. T. 3 (Pod red. Bogdana Suchodolskiego). Wrocław 1956 Zakład im. Ossolińskich ss. 290, 1 nlb. Polska Akademia Nauk.

Treść: B. SUCHODOLSKI: Początki pedagogiki jako nauki; S. TRUCHIM: Podręczniki J. A. Komeńskiego w Polsce do połowy XIX wieku; H. BARYCZ: Nowe i stare elementy w wychowaniu rodziny Sobieskich; E. PODGÓRSKA: Zagadnienia pedagogiczne w polskim czasopiśmiennictwie drugiej połowy XVIII wieku; J. DOBRZAŃSKI: Z dziejów walki o szkołę elementarną w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku; S. JEDLEWSKI: Jadwiga Szczawińska-Dawidowa — postępową działaczką oświatową na przełomie XIX i XX wieku; E. CHEŁSTOWSKI: Strajk szkolny 1905 r. w Królestwie Polskim w świetle nielegalnych pism młodzieży.

14. RADLIŃSKA HELENA: Badania regionalne dziejów pracy społecznej i oświatowej. Warszawa 1948 „Nasza Księgarnia” ss. 103, 1 nlb. Z Dziejów Oświaty, nr 1.

II. Polityka oświatowa, ustrój szkolny, wychowanie, nauczanie oraz myśl pedagogiczna

1. Rozwój oświaty, wychowania oraz myśli pedagogicznej do końca XVIII w. Oświata, wychowanie oraz myśl pedagogiczna w Polsce przedrozbiorowej

15. FIERICH JERZY: Nauki rolnicze w szkołach średnich Komisji Edukacji Narodowej. Kraków 1950 Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności. Z zasiłku Ministerstwa Oświaty ss. 151, 1 nlb. Polska Akademia Umiejętności. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce, nr 8.

16. GROBELNY ANDELIN: Szkoły cieszyńskie w XVII wieku. [Wrocław 1952]

(Wrocł. Druk. Naukowa) ss. 5.

Odb.: Sobótka 1951.

17. KOLASA JAN: Prawo narodów w szkołach polskich wieku Oświecenia. Warszawa 1954 Wydawnictwo Prawnicze ss. 201, 3 nlb., bibliogr.

Rec.: Opalek K. Państwo i Prawo 1955 z. 11 s. 837—841.

18. KOMISJA Edukacji Narodowej. (Pisma Komisji i o Komisji). Wybór źró-

deł. Zebrał i Wrocław 1954 ss. CCVI, 730, i biblioteka Narodo

19. KURDYBACHA: oświaty kościelnej (Warszawa) 1949

20. KURDYBACHA: nizm i jezuit. [Dział: Oświata]

21. KURDYBACHA: rzymska wobec dowej w latach Nakładem Polski ci ss. 90. Polska Archiwum Kon i Szkolnictwa

Rec.: Huley ryczny 1949 s. 236

22. KURDYBACHA: niowieczna ośw 1950 „Czytelni wszechna. Dzia

23. KURDYBACHA: o świeckość ośw ku. Warszawa Wiedza Powsze

24. KURDYBACHA: jów pedagogiki skie tłum. Irm 1958 PZWS ss. Rez., Zsł., Sum Tekst części

25. LECHICZKA: nień Oświece nauk: Francis (PWN) ss. 204 rzystwa Nauk 60 za rok 195

26. MICHAŁ: szkolny na Śl

del. Zebrał i oprac. Stanisław Tync. Wrocław 1954 Zakład im. Ossolińskich ss. CCVI, 730, ilustr., mapa [luźna]. Biblioteka Narodowa. Seria 1, nr 126.

19. KURDYBACHA ŁUKASZ: Dzieje oświaty kościelnej do końca XVIII wieku. (Warszawa) 1949 „Czytelnik” ss. 201, 1 nłb.

20. KURDYBACHA ŁUKASZ: Humanizm i jezuici. [Warszawa] 1950 „Czytelnik” ss. 42, 1 nłb. Wiedza Powszechna. Dział: Oświata i Wychowanie.

21. KURDYBACHA ŁUKASZ: Kuria rzymska wobec Komisji Edukacji Narodowej w latach 1773—1783. Kraków 1949 Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności ss. 90. Polska Akademia Umiejętności. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce, nr 7.

Rec.: Hulewicz J. *Kwartalnik Historyczny* 1949 s. 236—239.

22. KURDYBACHA ŁUKASZ: Średniowieczna oświata kościelna. Warszawa 1950 „Czytelnik” ss. 60. Wiedza Powszechna. Dział: Oświata i Wychowanie.

23. KURDYBACHA ŁUKASZ: Walka o świeckość oświaty w XVII i XVIII wieku. Warszawa 1950 „Czytelnik” ss. 41. Wiedza Powszechna.

24. KURDYBACHA ŁUKASZ: Z dziejów pedagogiki ariańskiej. (Teksty łacińskie tłum. Irmina Lichońska). Warszawa 1958 PZWS ss. 211, 1 nłb., ilustr., portr., Rez., Zsf., Sum.

Tekst częściowo łaciński.

25. LECHICKA JADWIGA: Z zagadnień Oświecenia na Pomorzu. (Red. nauk: Franciszek Indan). Toruń 1957 (PWN) ss. 204, bibliogr. Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Rocznik 60 za rok 1955, z. 1.

26. MICHAŁKÓWNA MARIA: Dramat szkolny na Śląsku w XVII i XVIII wie-

ku. (Opole 1958 Druk. Warszawa RSW „Prasa”) ss. 8. Instytut Śląski. Komunikat nr 20. Na prawach rękopisu.

27. MROZOWSKA KAMILLA: Walka o nauczycieli świeckich w dobie Komisji Edukacji Narodowej na terenie Korony. Wrocław 1956 Zakład im. Ossolińskich ss. 360, 4 tabl., 6 portr., 6 map, bibliogr. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Monografie Pedagogiczne, z. 5.

Rec.: Hulewicz J. *Historia i Nauka o Konstytucji* 1957 nr 6 s. 453—457; Truchim S. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1957 nr 2 s. 140—147.

28. NARBUTT OLGIERD: O pierwszym polskim podręczniku logiki. Z rozważań nad filozofią Oświecenia. Łódź 1958 Zakład im. Ossolińskich ss. 146, tabl., portr., bibliogr. Res. Rez. Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Prace Wydziału I, nr 33.

Bibliogr.: Spisy prac oryginalnych i tłumaczonych Kazimierza Narbutta; Materiały źródłowe; Opracowania dotyczące K. Narbutta i epoki.

29. PLEZIA MARIAN: Dokoła reformy szkolnej St. Konarskiego. (Studia klasyczne Pijarów polskich). Lublin 1953 (Lub. Druk Prasowa) ss. 72, 1 nłb. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Rozprawy Wydziału Historyczno-Filologicznego, z. 9.

Rec.: Waśkiewicz H. *Nasza Przyszłość* 1957 s. 309—317.

30. POHOSKA HANNA: Wizytatorowie generalni Komisji Edukacji Narodowej. Monografia z dziejów administracji szkolnej Komisji Edukacji Narodowej. (Wstęp H. Barycza Lublin 1957) (Druk. Piłskie Miejskie Przedsięb. Przem. Teren.) ss. 353, tab. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Rozprawy Wydziału Historyczno-Filologicznego, z. 45.

Rec.: Mrozowska K. *Małopolskie Studia Historyczne* 1958 z. 3/4 s. 129—133.

31. POPLATEK JAN: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce.

(Słowo wstępne J. Lewańskiego). Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. XI, 1 nlb., 225, bibliogr. Res.

32. PUTEK JÓZEF: Sejm w Ciemnogrodzie. Szkic z dziejów walki o naukę i oświatę. Warszawa 1948 (Pocztowe Zakł. Graf. w Łodzi) ss. 59.

33. REYCHMAN JAN: Znajomość i nauczanie języków orientalnych w Polsce XVIII wieku. Wrocław 1950 Wrocławskie Towarzystwo Naukowe ss. 161.

34. SCHLETZ ALFONS: Współpraca misjonarzy z Komisją Edukacji Narodowej (1773—1794). Przyczynek do historii kultury i oświaty w Polsce. Kraków 1946 Nakładem Krajowej Centrali Caritas ss. 109. *Analecta Historica Congregationis Missionis Prov. Polonorum*, 2.

Rec.: Lempicki S. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1947 nr 3/4 s. 150—155.

2. Stan oświaty i wychowania oraz myśli pedagogiczna w Polsce pod zaborami

38. BOBKOWSKA WANDA: Pruska polityka szkolna na ziemiach polskich w latach 1793—1806. Warszawa 1948 PZWS ss. 391. Naukowe Towarzystwo Pedagogiczne.

Rec.: J. K. *Zycie Nauki* 1948 nr 33/34 s. 301.

39. CEYSINGERÓWNA HELENA: Tajna szkoła w Warszawie w epoce caratu. Przedmowa Karola Klimka. Warszawa 1948 „Nasza Księgarnia” ss. 37, 1 nlb., 1 tabl. *Z Dziejów Oświaty*, nr 2.

40. DOBRZAŃSKI JAN: Szkoły lubelskie na tle austriackiej polityki szkolnej w zachodniej Galicji 1795—1809. Lublin 1949 ss. XI, 128. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego.

Rec.: Pohoska H. *Kwartalnik Historyczny* 1957 z. 1/4 s. 242—245; X. J. R. *Przegląd Powszechny* 1950 nr 11 s. 356.

41. DULCZEWSKI ZYGMUNT: Walka o szkołę na wsi galicyjskiej w świetle stenogramów Sejmu Krajowego 1861—

35. SUCHODOLSKI BOGDAN: Polska myśl pedagogiczna w okresie Renesansu. (Warszawa 1953) PIW ss. 106, 2 nlb. Polska Akademia Nauk. Z Prac Przygotowawczych Sesji Naukowej „Odrodzenie w Polsce”.

Rec.: L. B.: *Pedagogika w okresie Renesansu. Życie Szkoły* 1954 nr 1 s. 47.

Toż. Wyd. 2. 1954 ss. 109, 2 nlb.

36. TRUCHIM STEFAN: Wzajemne stosunki pijarów i Komisji Edukacji Narodowej. Łódź 1947 Łódzkie Towarzystwo Naukowe ss. 8.

37. ZARĘBSKI IGNACY: Rola języka polskiego w nauczaniu szkolnym w Polsce XVI wieku. Wrocław 1955 Zakład im. Ossolińskich ss. 82. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. *Monografie Pedagogiczne*, t. 3.

Zob. też: poz. 11, 12, 16, 47, 87, 89, 90, 94, 98, 147, 150—153, 158, 166, 168.

1914. Warszawa 1953 Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza ss. 204, 3 nlb., bibliogr.

Rec.: Dobrowolski H. *Roczniki Historyczne* 1953/1954 s. 355—359.

42. GOMOLEC LUDWIK: Strajki szkolne w Poznańskim w latach 1901—1907. Poznań 1956 (Zarząd Okr. Związku Zawodowego Nauczycielstwa Polskiego) ss. 31, ilustr., portr.

43. KNOT ANTONI: Galicyjskie wspomnienia szkolne. Do druku przygotował i przypisami opatrzył... Kraków (1955) Wydawn. Literackie ss. LVIII, 520, 2 nlb.

43a. KREDA na tablicy. Wspomnienia z lat szkolnych. (Warszawa) 1958 „Czytelnik” ss. 506, 2 nlb.

Głosy pisarzy: Jan Baranowicz, Marian Brandys, Jan Brzechwa, Bohdan Czeszko, Stanisław R. Dobrowolski, Helena Duninówna, Adam Grzymała-Siedlecki, Józef Hen, Mieczysław Jastrun, Kazimierz Koźniewski, Irena Krzywicka, Gustaw Morcinek, Janina Mortkowiczowa, Hanna Mortkowicz-Oleczakowa, Jan Parandowski, Anatol Stern, Julian Tuwim, Jan Wiktor, Jerzy Zawieyski, Stanisław Zieliński.

44. KWIATEK elementarne w V znanym w ol Studia i materiał polski i Pomorza 1955 PWN ss. 168

Spraw.: *ij. Życie*

45. LEMPICKI paski. Wspomnieńskiej. Warszawa ss. 150, 1 nlb.

Rec.: Sierad zarażliwe. *Przegląd* s. 3, 10—11.

46. MALECZY szkoły polskiej o narodowość. Atlas s. 393—45 Nadd.: *Oblicze Śląsk. Tom 2.*

47. WAKAR o szkołę polską Warszawa 1955 mitet Frontu N

Rec.: Orack szkolnictwa polsk *Świat i My* 1955

48. WOJCIEC Oświata ludowa Polskim i Galitelnik” ss. 267.

3. Oświata w

52. KONSTA szkolna w kra XX w.). Przełomianowska. W: „garnia” ss. 394.

Rec.: *Wojn* nr 1/2 s. 76—80

4.

54. ARTYM z kroniki taji w pow. jędrz drzejów 1945 1 nlb.

Rec.: *Hul ryczo-Oświato*

44. KWIATEK JÓZEF: Szkolnictwo elementarne w Wielkim Księstwie Po- znańskim w okresie Wiosny Ludów. Studia i materiały do dziejów Wielko- polski i Pomorza. Tom. 1. Z. 1. Poznań 1955 PWN ss. 169—253.

Spraw.: *jj. Życie Szkoły* 1956 nr 5 s. 46—47.

45. ŁEMPICKI STANISŁAW: Złote paski. Wspomnienia ze szkoły galicyj- skiej. Warszawa 1957 „Wspólna Sprawa” ss. 150, 1 nlb.

Rec.: Sieradzki J.: Wspominanie jest zaraźliwe. *Przegląd Kulturalny* 1957 nr 47 s. 3, 10—11.

46. MALECZYŃSKA EWA: Tradycje szkoły polskiej na Śląsku na tle walki o narodowość. Wrocław 1948 Książnica- Atlas s. 393—452.

Nadb.: *Obłite ze Ziem Odzyskanych. Dolny Śląsk*. Tom 2.

47. WAKAR ANDRZEJ: Sto lat walki o szkołę polską na Mazurach i Warmii. Warszawa 1955 PZWS ss. 56. Wojew. Komitet Frontu Narodowego w Olsztynie.

Rec.: Oracki T.: W sprawie historii szkolnictwa polskiego na Mazurach i Warmii. *Świat i My* 1955 nr 175 s. 2.

48. WOJCIECHOWSKI KAZIMIERZ: Oświata ludowa 1863—1905 w Królestwie Polskim i Galicji. Warszawa 1954 „Czy- telnik” ss. 267, 1 nlb., bibliogr.

3. Oświata w krajach kolonialnych w wieku XIX i pierwszej połowie XX wieku

52. KONSTANTINOV N. A.: Polityka szkolna w krajach kolonialnych (XIX—XX w.) Przełożyła z rosyjskiego Z. Po- mianowska. Warszawa 1950 „Nasza Księ- garnia” ss. 394.

Rec.: Wojnarowa I. *Nowa Szkoła* 1951 nr 1/2 s. 76—80; Bandura L.: *Szkoły*

4. Tajna oświata w Polsce pod okupacją w latach 1939—1945

54. ARTYMIAK ANTONI: Kartki z kroniki tajnego szkolnictwa średniego w pow. jędrzejowskim (1939—1945). Ję- drzejów 1945 Nakładem autora ss. 22, 1 nlb.

Rec.: Hulewicz J. *Przegląd Histo- ryczno-Oświatowy* 1947 nr 1 s. 183—184.

Rec.: Michalski S. *Roczniki Histo- ryczne* 1953/1954 s. 352—355; Podgórska E. *Nowa Szkoła* 1954 nr 2 s. 187—192; Poznań- ski M. *Bibliotekarz* 1954 nr 2 s. 62—63; Stanisław T.: *Dobra i ciekawa książka. Nowiny Tygodnia* 1954 nr 21 s. 2—3; Szul- kin M.: *Oświata ludowa w latach 1863—1905; Wiedza i Życie* 1954 nr 5 s. 354—355; Tenże: *Nowa książka o dziejach oświaty w Polsce. Głos Nauczycielski* 1954 nr 17 s. 2.

49. WROCZYŃSKI RYSZARD: Myśl pedagogiczna i programy oświatowe w Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX wieku. Warszawa 1955 PZWS ss. 192.

Rec.: Wojciechowski K.: Z dziejów oświaty. *Nowa Szkoła* 1955 nr 3 s. 318—321; Michalski S. *Szkoła Zawodowa* 1956 nr 15/16 s. 78.

50. WROCZYŃSKI RYSZARD: Pro- gramy oświatowe pozytywizmu w Polsce na tle społecznym i gospodarczym. Łódź 1949 Zakład Pedagogiki Społecznej Uni- wersytetu Łódzkiego ss. 188.

51. WROCZYŃSKI RYSZARD: Zmierzch pozytywizmu oświatowego w Polsce. (Łódź 1952 Wrocławska Drukarnia Nau- kowa) ss. 5, 1 nlb.

Odb.: *Sprawozdania z Czynności i Poste- dzeń Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* 1949, nr 2 (8).

Zob. też: poz. 11, 12, 16, 47, 99, 179, 183, 191, 192, 196, 207, 212, 249, 257, 260, 263.

w krajach kolonialnych. *Życie Szkoły* 1952 nr 6 s. 360.

53. SZULKIN MICHAŁ: Drogi rozwo- jowe szkolnictwa radzieckiego. Warszawa 1947 PZWS ss. 29, 2 nlb. Biblioteka Nau- czyciela-Demokraty nr 8.

55. ARTYMIAK ANTONI: Tajna szko- ła powszechna w powiecie jędrzejowskim (1939—1945) we wspomnieniach młodzi- ży. Jędrzejów 1948 Druk. S. Górka ss. 38, 1 nlb.

56. NIEZWYCIEŻONA Szkoła. (Tajne nauczanie w czasie okupacji na terenie

Okręgu Szkolnego Warszawskiego). Warszawa 1947 Wyd. Komisji Weryfikacyjnej dla legalizacji tajnego nauczania przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego ss. 135, 1 nlb.

Rec.: Szulkin M. *Nowa Szkoła* 1947/1948 nr 2/3 s. 106–107.

57. SKOCKA ALEKSANDRA: Jak było. Szkice i opowiadania z dziejów szkoły i nauczyciela podczas okupacji niemieckiej w Polsce 1939–1945. Warszawa 1948 PZWS ss. 46, 2 nlb.

Rec.: Kułpa J. *Zycie Szkoły* 1949 nr 1 s. 49–50.

58. SKOWRON STANISŁAW: Wspomnienia z pobytu w Dachau. Organizacja pracy „naukowej” w obozie. Kraków 1945 Nakładem Księg. S. Kamińskiego ss. 32.

59. WYCECH CZESŁAW: Praca oświatowa w kraju w czasie wojny. Kraków 1947 (Druk. W. L. Anczyca) ss. 111, 2 nlb.

Odb.: *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, nr 1.

Zob. też: poz. 205, 207, 212, 227, 230, 242, 243, 244, 251, 256, 258, 262, 263, 279.

III. Teoretycy wychowania. Działacze oświatowi (Teksty i opracowania)

1. Wybór pism i opracowania dotyczące wielu teoretyków oraz działaczy oświatowych

60. BOBIŃSKA CELINA: Szkice o ideologach polskiego Oświecenia. Kolańsk i Staszic. Wrocław 1952 Zakład im. Ossolińskich ss. 169.

Rec.: (G. St.). *Od A do Z* 1952 nr 26 s. 4.

61. SKOCZEK JÓZEF: Wybór pism pedagogicznych Polski doby Odrodzenia. Oprac... (Teksty łacińskie w przekładzie Antoniego Danysza i Edwina Jędrkiewicza). Wrocław (1956) Zakład im. Ossolińskich ss. CLXII, 534, 4 nlb., ilustr., bibliogr. Biblioteka Narodowa. Seria 1, nr 157.

Na okł. tytuł: Pisma pedagogiczne polskiego Odrodzenia (Wybór).

Rec.: Czerniewski W.: *Kwartalnik Pedagogiczny* 1957 nr 1 s. 215–216.

62. WROCZYŃSKI RYSZARD: Pedagogika pozytywizmu warszawskiego. Piotr Chmielowski, Aleksander Głowacki, Henryk Wernic, Aleksander Świętochowski, Aniela Szyćówna. Oprac. i wstępem opatrzył... Wrocław 1958 Zakład im. Ossolińskich ss. LXV, 1 nlb., 240, 1 nlb., bibliogr. Na zlec. Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Źródła do Dziejów Myśli Pedagogicznej, t. 3.

M. in.: Bibliografia: Twórczość pedagogiczna H. Wernica; Dzieła i rozprawy A. Świętochowskiego poświęcone pedagogice lub związane z pedagogiką; Prace P. Chmielowskiego z zakresu pedagogiki i historii wychowania; Prace A. Głowackiego z zakresu pedagogiki i teorii rozwoju społecznego; Twórczość pedagogiczna A. Szyćówny.

63. Z DZIEJÓW myśli pedagogicznej. Materiały do studiów. Wstęp i red.: Bogdan Suchodolski, Wincenty Okoń. Warszawa 1958 PZWS ss. 642, 2 nlb., rys. Materiały do Studiów Pedagogicznych, t. 4.

Treść: S. WOŁOSZYN: Pedagogika sofistów. Studium z dziejów antycznej kultury pedagogicznej; W. WITWICKI: Platon jako pedagog; B. SUCHODOLSKI: Pedagogika Renesansu w Polsce; L. KURDYBACHA: Andrzej Frycz Modrzewski; S. RUDNIAŃSKI: Utopiści angielscy o wychowaniu; B. SUCHODOLSKI: Jan Amos Komeński; J. LEGOWICZ: Znaczenie „Emila” J. J. Rousseau w historii postępowej myśli pedagogicznej; S. RUDNIAŃSKI: Klaudivsz Adrian Helwecjusz 1715–1771; B. SUCHODOLSKI: Pedagogiczna działalność Stanisława Staszica; W. OKOŃ: Jędrzej Śniadecki i jego dzieło o wychowaniu fizycznym.

- W. ROTENBERG: Działalność pedagogiczna J. H. Pestalozziego. (Tłum. z ros.); K. SCHRA-DER: Pedagogika Herbart. (Tłum. z niem.); H. SCHULFENHAUER: Fryderyk Fröbel. (Tłum. z niem.); A. ANEKSZTEIN: Znaczenie idei pedagogicznych i działalność Roberta Owena. (Tłum. z ros.); H. DEITERS: Adolf Diesterweg; S. TRUCHIM: Ewaryst Estkowski; W. STRUMIŃSKI: Problemy wychowania i nauczania w systemie pedagogicznym K. Uszyńskiego. (Tłum. z ros.); W. SMIRNOW: Poglądy pedagogiczne Mikołaja Czernyszewskiego. (Tłum. z ros.); M. SZABAJEWA: Aleksander Hercen i jego poglądy pedagogiczne; W. WEJKSZAN: Lew Tołstoj jako pedagog. (Tłum. z ros.); R. WROCZYŃSKI: System pedagogiczny Herberta Spencera; G. LUKACS: Dilthey jako twórca imperialistycznej filozofii życia. (Tłum. z niem.); L. CHMAJ: Jan Władysław Dawid.

2. Teksty i opracowania dotyczące poszczególnych teoretyków oraz działaczy oświatowych

Jan Brożek

64. BROŻEK JAN: Wybór pism. T. 1—2. Warszawa 1956 PWN.

t. 1. ss. 635. Oprac. Henryk Barycz.
t. 2. ss. 347. Oprac. Jadwiga Dianni.

Rec.: Kochańska M. Pamiętnik Literacki 1957 z. 3 s. 194—198.

65. DIANNI JADWIGA: Jan Brożek (Johannes Broscius) akademik krakowski. Warszawa 1949 PZWS ss. 152, tabl. Z cyklu: Matematycy Polscy, t. 1.

Jan Antoni Condorcet

66. CONDORCET [JEAN ANTOINE NICOLAS DE CARITAT]: Projekt organizacji wychowania publicznego. Przetłumaczył Czesław Jastrzębiec-Kozłowski. Oprac. Bogdan Suchodolski. Warszawa 1948 PZWS ss. 71. Biblioteka Tekstów Pedagogicznych. Seria 3, t. 1.

Rec.: (ew). Życie Szkoły 1948 nr 11 s. 462.

Jan Dewey

67. PIETER JÓZEF: System pedagogiczny Johna Deweya. Katowice 1946. Wydawnictwo Instytutu Pedagogicznego w Katowicach ss. 83. Biblioteka Nauczyciela, nr 3.

68. SZEWKIN W. S.: Reakcyjna pedagogika Johna Deweya. Przetłumaczył i wstępem zaopatrzył Michał Szulkin. Warszawa 1948 PZWS ss. 35, 1 nlb. Biblioteka Nauczyciela-Demokraty, nr 9.

Adolf Diesterweg

69. SZANIAWSKI IGNACY: Diesterweg i Wiosna Ludów. Dramatyczne dzie-

je pewnej reformy. Warszawa 1949 „Książka i Wiedza” ss. 145, 2 nlb.

Rec.: St. Cz. Praca Szkolna 1949/1950 nr 3 s. 29—31; W. S. Życie Szkoły 1949 nr 9 s. 123—125.

Toż. Wyd. 2. 1950 ss. 144, 3 nlb.

Zob. też: poz. 63.

Antoni Bolesław Dobrowolski

70. DOBROWOLSKI ANTONI BOLESŁAW: Mój życiorys naukowy. Oprac. Elżbieta Fonberg, Janusz Ostrowski, Andrzej Zbrożyna. Wstęp: Jan Dembowski. Wrocław 1958 Zakład im. Ossolińskich ss. IX, 1 nlb., 418, 1 nlb.

71. DOBROWOLSKI ANTONI BOLESŁAW: Pisma pedagogiczne. Oprac. komitet redakcyjny (Wincenty Okoń, Wanda Delawska, Elżbieta Fonberg i in.). Wstęp: Janusz Ostrowski. Tom 1: Ustrój oświatowy. Warszawa 1958 PZWS ss. LXX, 321, portr., ilustr.

M. in.: Spis publikacji humanistycznych A. B. Dobrowolskiego.

Adolf Dygasiński

72. BRZOZOWSKA DANUTA: Adolf Dygasiński. Warszawa 1957 „Wiedza Powszechna” ss. 330, 2 nlb., mapa 1, ilustr., portr.

73. DANEK WINCENTY: Poglądy pedagogiczne Adolfa Dygasińskiego. Wrocław 1954 Zakład im. Ossolińskich ss. 119. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych, t. 1.

Zawiera również w wyborze: Bibliografia

prac Dygasińskiego; Bibliografia dzieł zwiazanych z twórczością A. Dygasińskiego.

Rec.: Szulkin M. *Nowa Szkoła* 1954 nr 6 s. 642—646; *Zycie Szkoły* 1954 nr 3 s. 49; Nowakowski J. *Pamiętnik Literacki* 1955 z. 1 s. 331—342.

74. DYGASIŃSKI ADOLF: Pisma pedagogiczne. Oprac. i wstępem opatrzył Wincenty Danek. Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. XXXII, 158, 1 nlb., portr. Praca wykonana na zlecenie Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Źródła do Dziejów Myśli Pedagogicznej, t. 1.

M. in.: Bibliografia twórczości pedagogicznej A. Dygasińskiego.

Rec.: Pasierbiński T.: Adolfa Dygasińskiego „Pisma pedagogiczne”. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1957 nr 4 s. 152—160.

Ewaryst Estkowski

75. ESTKOWSKI EWARYST: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. i wstępem poprzedził Michał Szulkin. Warszawa 1955 PZWS ss. 298, 1 nlb.

Rec.: (w k): Ewaryst Estkowski — w studium śmierci. *Zycie Szkoły* 1956 nr 2 s. 57.

76. KIRŁO-NOWACZYK FRANCISZEK: Szkoła przy topolowej drodze. Opowieść o Ewaryście Estkowskim. (Poznań 1958) Wydawnictwo Poznańskie ss. 175, 1 nlb.

Rec.: Prószyński Z. *Zycie Szkoły* 1958 nr 12 s. 48—49.

77. MAĆKOWIAK JANINA, MAĆKOWIAK ANTONI: Nauka czytania i pisanie w pismach Ewarysta Estkowskiego. Poznań 1956 Zarząd Okr. ZNP ss. 38, 2 nlb.

78. SZULKIN MICHAŁ: Ewaryst Estkowski. Z dziejów polskiej postępowej myśli wychowawczej. Warszawa 1954 Ludowa Spółdz. Wydawn. ss. 145, ilustr., bibliogr.

Rec.: Wojciechowski K.: Książka o Estkowskim. *Głos Nauczycielski* 1955 nr 13 s. 5; L. B. *Zycie Szkoły* 1954 nr 9 s. 435—436; Jakubczyk W. *Studia do Dziejów Wielkopolski i Pomorza* 1955 z. 1 s. 341—343.

Zob. też: poz. 63.

Andrzej Maksymilian Fredro

79. BARYCZ HENRYK: Andrzej Maksymilian Fredro wobec zagadnień wychowawczych. Kraków 1948 Nakł. Polskiej Akademii Umiejętności ss. 103, 1 nlb. Polska Akademia Umiejętności. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce, nr 6.

Aleksander Hercen

80. HERCEN o wychowaniu. Zestawiła M. Szabaewa. (Przełożyła z jęz. rosyjskiego Eugenia Toepplitzowa). Warszawa 1952 „Nasza Księgarnia” ss. 208.

Rec.: L. B. *Zycie Szkoły* 1952 nr 8 s. 492.

Zob. też: poz. 63.

Henryk Jordan

81. SMARZYŃSKI HENRYK: Dr Henryk Jordan, pionier nowoczesnego wychowania fizycznego w Polsce. Kraków 1958 PWN ss. 258, 4 nlb. Polska Akademia Nauk. Komisja Nauk Pedagogicznych. Prace Monograficzne, t. 1.

Juliusz Kleiner

82. KSIĘGA pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dra Juliusza Kleinera. Łódź 1949 Oddz. Łódzki Tow. Literackiego im. Adama Mickiewicza. (Wyd. z zasiłkiem Prez. Rady Min. i Min. Oświaty). Spółdz. Wydawn. „Polonista” ss. 8 nlb., 556, 1 nlb., tabl.

Hugo Kołłątaj

83. CZAPCZYŃSKI TADEUSZ: Hugo Kołłątaj. [Warszawa] 1948 „Czytelnik” ss. 16. Wiedza Powszechna, nr 18. Z cyklu: Polscy Pisarze Polityczni i Społeczni, z. 5.

84. KOŁŁATAJ HUGO: Stan oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III (1750—1764). Oprac. Jan Hulewicz. Wrocław (1953) Zakład

Rec.: Florczak Z. *Pamiętnik Literacki* 1958 z. 1 s. 253—259.

im. Ossolińska
teka Narodow

Zawiera ró
ściota polskiej
innych wyzna

85. KOŁŁAJ
naukowych.
Warszawa 19

86. KOŁŁAJ
pedagogiczny
ss. 470.

Rec.: L. B
159.

87. KOŁŁAJ
(Materiały
Oświecenia.
Kongresu i
Kołłątajowski
rzystwo Hi
Literackich.
3—5. III. 18
telnik” ss. 4

88. KUZI
źródeł. Wyb
opatrzył Bo
(1959) (Dru
cław) ss. L
dowa. Seria

89. ŁODY
taj a bibli
1952 Związe
Polskich ss

90. MIC
a Warszaw
Nauk. Wro
Odb.: Pa

91. OP
Kołłątaja
(Warszawa
tabl., err.

Rec.: (m
ca, uczoney.

11 — Przeg

im. Ossolińskich ss. CII, 308 nlb. Biblioteka Narodowa. Seria 1, nr 144.

Zawiera również: Pamiętnik o stanie Kościoła polskiego katolickiego i o wszystkich innych wyznaniach w Polsce.

85. KOLŁATAJ HUGO: Wybór pism naukowych. Oprac. Kazimierz Opałek. Warszawa 1953 PWN ss. 469, 3 nlb.

86. KOLŁATAJ HUGO: Wybór pism pedagogicznych. Warszawa 1953 PWN ss. 470.

Rec.: L. B. *Zycie Szkoty* 1954 nr 3 s. 158—159.

87. KOLŁATAJ i wiek Oświecenia. (Materiały Sesji Naukowej Polskiego Oświecenia. w ramach prac Pierwszego Kongresu Nauki Polskiej i Obchodu Kołłątajowskiego przez Polskie Towarzystwo Historyczne i Instytut Badań Literackich... w Warszawie w dniach 3—5. III. 1951 r.). Warszawa 1951 „Czytelnik” ss. 4 nlb., 291, 3 nlb., tabl.

88. KUŹNICA Kołłątajowska. Wybór źródeł. Wybrał, wstępem i objaśnieniami opatrzył Bogusław Leśnodorski. Wrocław (1959) (Druk. Uniwers. i Politechn. Wrocław) ss. LXXXI, 251. Biblioteka Narodowa. Seria 1, nr 130.

89. ŁODYŃSKI MARIAN: Hugo Kołłątaj a bibliotekarstwo polskie. Warszawa 1952 Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich ss. 47, ilustr.

90. MICHAŁSKI JERZY: Kołłątaj a Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wrocław 1951 ss. 43.

Odb.: *Pamiętnik Literacki* z. 3/4.

91. OPAŁEK KAZIMIERZ: Hugona Kołłątaja poglądy na państwo i prawo. (Warszawa 1952) PWN ss. 267, 1 nlb., tabl., err.

Rec.: (m): Nauczyciel, polityk, prawodawca, uczony. *Zycie Szkoty* 1954 nr 3 s. 157—158.

92. OSTROWSKI ADAM: Hugo Kołłątaj, ojciec demokracji polskiej. (B.m.) 1946 „Czytelnik” ss. 53, 3 nlb.

93. SNIADDECKI JAN: Żywot literacki Hugona Kołłątaja z opisaniem stanu Akademii Krakowskiej, w jakim się znajdowała przed rokiem 1780. Wstępem i objaśnieniami zaopatrzył Henryk Barycz. Wrocław 1951 Zakład im. Ossolińskich ss. LVI, 89. Biblioteka Narodowa. Seria 1, nr 136.

Rec.: Pietraszko S. *Zeszyty Wrocławskie* 1951 nr 2 s. 177—181; Dür S.: Pierwsze wydanie pracy Jana Sniadeckiego w Polsce Ludowej *Mysł Filozoficzna* 1953 nr 3 s. 262—272.

94. ZIOMEK JERZY: Hugo Kołłątaj w czasie sejmu czteroletniego. Wrocław 1950 (Druk. Wrocł. Tow. Naukowe) ss. 32.

Odb.: *Pamiętnik Literacki*, z. 3/4.

Zob. też: poz. 60.

Jan Amos Komeński

95. ALT ROBERT: Postępowy charakter pedagogiki Komeńskiego. (Przełożyła z jęz. niemieckiego Maria Baranowska). Warszawa 1957 PZWS ss. 176, ilustr., portr.

Tyt. oryg.: „Der fortschrittliche Charakter der Pädagogik Komensky's”.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1958 nr 1 s. 218—219.

96. KOMENSKY JAN AMOS: Mowa o książkach czyli o sprawnym posługiwaniu się tym najprzedniejszym instrumentem kształcenia umysłów. 1592—1670. (Tłum. z łac. Irmina Lichońska). [Warszawa] 1957 PIW ss. 44, 2 nlb.

Tyt. oryg.: De primario ingenia colendi instrumento sollerter versando, libris, oratio... recitata a. 16.0, 28 novemb. — Dla uczczenia 50-lecia Biblioteki Publicznej w Warszawie.

97. KOMENSKY JAN AMOS: Wielka dydaktyka. Wstępem i komentarzem opatrzył Bogdan Suchodolski. (Przełożyła z jęz. łac. Krystyna Remerowa). Wrocław 1956 Zakład im. Ossolińskich

ss. XCVIII, 2 nlb., 370, 1 nlb., portret. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy.

Tyt. oryg.: „Didactica magna universale omnes omnia docendi artificium exhibens...”.

98. KURDYBACHA LUKASZ: Działalność Jana Amosa Komeńskiego w Polsce Warszawa 1957 PZWS ss. 274, 2 nlb., tabl., portr.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1958 nr 1 s. 220—221.

99. SESJA Naukowa w Lesznie w czterechsetną rocznicę powstania Gimnazjum i w trzechsetną wydania „Opera didactica omnia” J. A. Komeńskiego. (28—29 września 1956 roku. Rred.: Łukasz Kurdybacha). Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. 278, tab. 1. Soderż. Sum. Polska Akademia Nauk. Wydział Nauk Społecznych.

Z treści: Otwarcie Sesji (przemówienia I. Jankowskiej i S. Arnolda). Referaty: S. TYNC: Szkoła w Lesznie w okresie Renesansu; L. GOMOLEC: Udział młodzieży ziemi leszczyńskiej w ruchu narodowo-wyzwoleńczym u schyłku XIX i na początku XX wieku; J. WERESZCZYŃSKI: Uzupełnienie referatu. L. Gomolca; Ł. KURDYBACHA: Jan Amos Komeński w Polsce; B. SUCHODOLSKI: Znaczenie Komeńskiego w dziejach pedagogiki. Dyskusja: W. Z. SMIRNOW: Zagadnienia dyscypliny szkolnej w systemie pedagogicznym Jana Amosa Komeńskiego; A. SZKARKA: O nowe spojrzenie na Komeńskiego; Prace dotyczące Komeńskiego i jego twórczości; Wydania prac J. A. Komeńskiego; S. ARNOLD: Podsumowanie dyskusji.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1958 nr 1 s. 224—225.

Zob. też: poz. 11, 12, 63.

Stanisław Konarski

100. KONARSKI STANISŁAW: Pisma wybrane. T. 1—2. Oprac. Juliusz Nowak-Dłużewski. Wstępem opatrzył Zdzisław Libera. (Warszawa 1955) PIW ss. 355, 1 nlb. + ss. 519, 1 nlb.

101. KURDYBACHA LUKASZ: Działalność pedagogiczna Stanisława Konarskiego. Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. 131, 1 nlb. Pracownia Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk. Monografie z Dziejów Oświaty, t. 1.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1958 nr 1 s. 220; Tync S. *Kwartalnik Historyczny* 1958 s. 865—867.

102. NOWAK-DŁUŻEWSKI JULIUSZ: Stanisław Konarski. Warszawa 1951 „Pax” ss. 223.

Rec.: Suchodolski B.: Idealistyczna monografia o Konarskim. *Myśl Filozoficzna* 1953 nr 2 s. 400—404.

Szymon Konarski

102a. MOŚCICKI HENRYK: Szymon Konarski. Warszawa 1949 PIW ss. 96, 2 nlb., tabl. Żywoty Znakomitych Polaków.

Janusz Korczak

103. KORCZAK JANUSZ: Bankructwo małego Dżeka. Powieść. Wyd. 4. Kraków 1948 Wydawn. J. Mortkowicza ss. 198, 1 nlb.

104. KORCZAK JANUSZ: Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie. Warszawa 1958 PZWS ss. 111, 1 nlb.

105. KORCZAK JANUSZ: Jak kochać dziecko. Internat. Kolonie letnie. Warszawa 1948 „Książka” ss. 131. (Z Wydawn. J. Mortkowicza).

Toż. Warszawa 1958 PZWS ss. 101, 2 nlb., err.

106. KORCZAK JANUSZ: Król Maciuś na wyspie bezludnej. (Wyd. 2). Warszawa 1957 „Nasza Księgarnia” ss. 153, 2 nlb., tabl.

Oparte na wyd. 1: 1923 Tow. Wyd. Warsz.

107. KORCZAK JANUSZ: Król Maciuś Pierwszy. Powieść. (Wyd. nowe) Warszawa 1948 Wydawn. J. Mortkowicza ss. 320.

Dalszy ciąg: „Król Maciuś na wyspie bezludnej”. Oparte na wyd. 1. 1923 Tow. Wyd. Warsz.

Toż. (Wstępem opatrzył Igor Newerly). Warszawa 1955 „Nasza Księgarnia” ss. 217, 2 nlb., tabl., portr., ilustr.

Toż. (Wyd. 2). portr.

108. KORCZA żartobliwa. War 3 nlb.

109. KORCZA życia. Warszawa

110. KORCZA ka do szacunku ka” ss. 42, 2 nlb wicza).

Toż. Warszaw

111. KORCZA wieść. Wyd. Wydawn. J. Mo Toż 1946 ss. Toż. 1948 ss. Toż. (Wyd. 4) Księgarnia” ss.

112. KORCZA (Wyd. 1. Wybó T. 1—4. Wars Księgarnia”.

t. 1: 1957 ss. LIX.

t. 2: 1958 ss. 542.

t. 3: 1958 ss. 423.

t. 4: 1958 ss. 632.

Rec.: Czerniewski W.: Janusz Korczak. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1958 nr 7 s. 137—142; aktualny. Nowe

113. KORCZA pedagogicznych Wyboru dokonane man). Warszaw

t. 1: Jak kocha szacunku. Mom 3 nlb., portr.

t. 2: O gazetce widła życia; Ped Zofii Szymańskie

Rec.: J. M. Doi (n). *Zycie Szkolnicka Z.*: Dział 1957 nr 13 s. 5.

Toż. 1958.

Rec.: Leopold redivivus. Twórc

Toż. (Wyd. 2). 1957 ss. 218, 2 nlb., tabl., portr.

108. KORCZAK JANUSZ: *Pedagogika żartobliwa*. Warszawa 1958 PZWS ss. 72, 3 nlb.

109. KORCZAK JANUSZ: *Prawidła życia*. Warszawa 1958 PZWS ss. 78, 2 nlb.

110. KORCZAK JANUSZ: *Prawo dziecka do szacunku*. Warszawa 1948 „Książka” ss. 42, 2 nlb. (Z Wydawn. J. Mortkowicza).

Toż. Warszawa 1958 PZWS ss. 24, 3 nlb.

111. KORCZAK JANUSZ: *Sława. Opowieść*. Wyd. nowe. Warszawa 1945. Wydawn. J. Mortkowicza ss. 47.

Toż 1946 ss. 47, 1 nlb., err.

Toż. 1948 ss. 88.

Toż. (Wyd. 4). Warszawa 1958 „Nasza Księgarnia” ss. 95, 1 nlb.

112. KORCZAK JANUSZ: *Wybór pism*. (Wyd. 1. Wybór i wstęp: Igor Newerly). T. 1—4. Warszawa 1957—1958 „Nasza Księgarnia”.

t. 1: 1957 ss. LIX, 1 nlb., 448, 4 nlb., portr.

t. 2: 1958 ss. 542, 1 nlb.

t. 3: 1958 ss. 429, 2 nlb., tabl.

t. 4: 1958 ss. 632, 7 nlb., portr.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1959 nr 1 s. 263—264; Leopold W.: Janusz Korczak redivivus. *Twórczość* 1958 nr 7 s. 137—142; Merżan I.: Korczak nadal aktualny. *Nowe Drogi* 1959 nr 2 s. 155—159.

113. KORCZAK JANUSZ: *Wybór pism pedagogicznych*. W 2 tomach. (Wyd. 1. Wyboru dokonała i red. oprac. Ela Frydman). Warszawa 1957 PZWS.

t. 1: *Jak kochać dziecko; Prawo dziecka do szacunku. Momenty wychowawcze*. ss. 361, 3 nlb., portr.

t. 2: *O gazetce szkolnej; O gramatyce; Prawidła życia; Pedagogika żartobliwa; Postowie Zofii Szymańskiej*. ss. 259, 1 nlb.

Rec.: J. M. *Dom Dziecka* 1957 nr 4 s. 254—255; (n). *Zycie Szkoly* 1957 nr 9 s. 47—48; Wóznicka Z.: *Dzieło Janusza Korczaka*. *Orka* 1957 nr 13 s. 5.

Toż. 1958.

Rec.: Leopold W.: Janusz Korczak redivivus. *Twórczość* 1958 nr 7 s. 137—142.

114. MORTKOWICZ-OLCZAKOWA HANNA: *Janusz Korczak*. Kraków 1949 Wydawn. J. Mortkowicza ss. 246, 1 nlb.

Toż. Warszawa 1957 „Czytelnik” ss. 273, 3 nlb., tabl., portr.

M. in. spis bibliogr. pt.: „Utwory Janusza Korczaka”.

Rec.: (b). *Zycie Literackie* 1957 nr 51/52 s. 18; Leopold W.: Janusz Korczak redivivus. *Twórczość* 1958 nr 7 s. 137—142; Lewandowski Z.: „Reformy okupują się ciężką pracą, łzami i krwią”. Na marginesie książki H. Mortkowicz-Olczakowej. *Trybuna Ludu* 1957 nr 299 s. 6; Merżan I.: Pisarz, lekarz, pedagog. *Nowa Szkoła* 1958 nr 1 s. 44—45.

115. PIOTROWSKI JAN: „Ojciec cudzych dzieci”. Wspomnienie o „Starym Doktorze” Januszu Korczaku skreślił... Łódź 1946 „Poligrafika” ss. 55.

N. K. Krupska

116. [KRUPSKAJA NADIEŻDA KONSTANTINOWNA] KRUPSKA N. K.: *Wybór pism pedagogicznych*. Wstępem poprzedził i oprac. Michał Szulkin. Warszawa 1951 PZWS ss. 162, 1 nlb.

Spraw.: Polny R.: *Nadzieja Krupska*. *Zycie Szkoly* 1952 nr 6 s. 363—365.

117. SZULKIN MICHAŁ: N. K. Krupska, wybitny pedagog radziecki. (Warszawa) 1948 „Czytelnik” ss. 34, portr. *Wiedza Powszechna*. Z cyklu: *Wielcy Wychowawcy*, z. 4.

Rec.: (ew). *Zycie Szkoly* 1949 nr 2 s. 107; Okoń W. *Zycie Szkoly* 1949 nr 3 s. 164—165; Mariański K. *Nowa Szkoła* 1948/49 nr 5/6 s. 137—138; Truchim S. *Nowa Szkoła* 1951 nr 1/2 s. 73—75.

Toż. Wyd. 2 uzup. 1950 ss. 46, 1 nlb. *Wiedza Powszechna*. Dział: *Oświata i Wychowanie*.

Ludwik Krzywicki

118. KRZYWICKA IRENA: *Żywot uczonego*. O Ludwiku Krzywickim. Warszawa 1951 PIW ss. 191, 2 nlb.

119. KRZYWICKI LUDWIK: *Studia socjologiczne*. Wybrał i wstępem poprzedził Adam Schaff. [Warszawa] (1951) PIW ss. 459, 1 nlb.

120. KRZYWICKI LUDWIK: Takimi będą drogi wasze. Słowo wstępne Tadeusza Kotarbińskiego. Warszawa 1958 PWN ss. 94, 2 nlb.

121. KRZYWICKI LUDWIK: Wspomnienia. Przygotował do druku Stanisław Stempowski. T. 1: 1859—1885. [Warszawa] 1947 „Czytelnik” ss. 278, 1 nlb., portr.

Rec.: Hulewicz J.: Pamiętniki Ludwika Krzywickiego. *Twórczość* 1948 z. 6 s. 109—111.

122. KRZYWICKI LUDWIK: Wspomnienia. T. 1—2. (Warszawa) 1957—1958 „Czytelnik”.

t. 1: (Tekst przygotowali do druku Teresa Karwacka i Janusz Wilhelm. Słowo wstępne i przypisy oprac. Janusz Wilhelm. Póśłowie napisał Henryk Holland). 1957 ss. 450, 2 nlb., portr.

t. 2: (Tekst na podstawie oryginalnych maszynopisów Krzywickiego, maszynopisów Stanisława Stempowskiego oraz pierwodruków ustalili, przygotowali do druku i opatrzyli przypisem Wanda Jedlicka i Janusz Wilhelm). 1958 ss. 626, 2 nlb., portr.

Obejmuje materiały dotyczące głównie lat 1878—1918. M. in. rozdział: Z walk o polską szkołę i oświatę (s. 337—416).

Rec.: Najder Z.: „Wspomnienia” Ludwika Krzywickiego. *Twórczość* 1953 z. 1 s. 115—120.

123. LANGE OSKAR: Ludwik Krzywicki jako teoretyk materializmu historycznego. Warszawa 1947 ss. 31, 1 nlb.

Karol Libelt

124. LIBELT KAROL: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Bogdan Suchodolski. Warszawa 1947 PZWS ss. 57, 3 nlb. Biblioteka Tekstów Pedagogicznych. Seria 1, t. 1.

Rec.: Szulkin M. *Nowe Tory* 1948 nr 2 s. 32—33.

Jan Locke

125. LOCKE JOHN: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Hanna Pohoska. Warszawa 1948 PZWS ss. 109, 1 nlb., 1 tabl. Biblioteka Tekstów Pedagogicznych.

Józef Lompa

126. ENDER JANINA: Józef Lompa. Zarys biograficzny. Katowice 1947 Wydawn. Instytutu Śląskiego ss. 117. Pamiętnik Instytutu Śląskiego. Seria 2, nr 9.

Rec.: Tync S. *Sobótka* 1950 s. 235—237.

Antoni Makarenko

127. ANTONI MAKARENKO i jego książka pt.: „Poemat pedagogiczny”. [Warszawa] (1950) „Czytelnik” ss. 14, 2 nlb. Dobra Książka nr 5. Informator dla Czytelników.

128. CHMIELEŃSKA IRENA: Makarenko doradca rodziców. Warszawa 1953 PZWS ss. 53, 3 nlb. TPD. Pogadanka dla Rodziców, nr 10.

129. FERE N. E.: Mój nauczyciel A. Makarenko. [Powieść]. (Wyd. 1. Tłum. z jęz. rosyjskiego Nadzieja Drucka). Warszawa 1954 PZWS ss. 107, 1 nlb.

130. GMURMAN W., [KOLBANOVSKIJ V. N.] KOLBANOWSKI W., GELMONT A.: Trzy rozprawy o Makarence. (Tłum. z jęz. rosyjskiego Anna Linke). Warszawa 1949 „Nasza Księgarnia” ss. 53, 2 nlb., tabl.

Treść: W. GMURMAN: Antoni Makarenko. W dziesiątą rocznicę śmierci; W. KOLBANOWSKI: Antoni Makarenko jako psycholog; A. GELMONT: Antoni Makarenko o wychowaniu w radzieckiej rodzinie.

Rec.: L. B. *Zycie Szkoły* 1950 nr 2 s. 93—94.

131. KAMIŃSKI ALEKSANDER: Pedagogika Antoniego Makarenki. Warszawa 1948 RTPD ss. 102, 2 nlb.

132. KOCHANOWSKA ANNA: Poemat pedagogiczny. W adaptacji scenicznej Anny Kochanowskiej. Tłum. Barbary Rafałowskiej. Wstępem zaopatrzyła A. Kochanowska. Warszawa 1949 „Książka i Wiedza” ss. 85, 2 nlb. CRZZ w Polsce. Biblioteczka Świetlicowa, nr 46.

133. LEWIN ALEKSANDER: Antoni Makarenko, czołowy pedagog radziecki. Warszawa 1947 PZWS ss. 51, 1 nlb. Biblioteka Nauczyciela-Demokraty, nr 6.

Rec.: *Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkol. Krak.* 1948 nr 2 s. 44—45; *Janiszevska Z. Dzieci i Wychowawca* 1949 nr 6/7 s. 148—150.

134. LEWIN ALEKSANDER: Dzieła Makarenki orężem w walce o nowe oblicze teorii i praktyki pedagogicznej. Warszawa 1956 PZWS ss. 14, 2 nlb.

[Przedruk z] (czasop. „Nowa Szkoła”).

135. MAK [SEMENOVIC] (Przełożyła z Wierzbicka). Księgarnia” s

Tyt. oryg.: Rec.: *J. a. l.* s. 118—123; K lektyw. *Nasze Toż.* [Wyd. Wierzbicka]. 271—502, 1

Młodych, nr Toż. (Wyd. sander Wat). (Biblioteka S [Przedmowa dyktowało życ Toż. (Wyd ss. 463, 1 nlb

136. MAK NOVIĆ]: D 1955—1957 P

Tyt. oryg.: t. 1: Poema z jęz. rosyjski łączniki: Stan portr., ilustr.

Część pt. N. A.: Daty A. S. Makare N. A.: Komer gologicznego”; H. S.: Przypit gicznego”.

t. 2: Mars FD-1. Powieś (Tłumaczyli: [i in.], 1955 s t. 3: Chors rosyjskiego: Mikotaj Dab 1 nlb.

t. 4: Książk chowaniu dzi chowania w ska [i in.].

t. 5: Ogól Wychowanie na Zukowski

t. 6: Honoi Sklerowanie. 1957 ss. 464,

t. 7: Opow raturze i rec kim. (Tłum. ss. 510, 1 nlb

135. MAKARENKO [ANTON] ANTONI [SEMEŃOVIČ]: Chorągwie na wieżach. (Przełożyła z jęz. rosyjskiego Jadwiga Wierzbicka). Warszawa 1950 „Nasza Księgarnia” ss. 585, 1 nlb.

Tyt. oryg.: [Flagi na bairnjach].

Rec.: *Jał. Szkoła Zawodowa* 1951 nr 3/4 s. 118—123; *Krasuski B.: Zwycięski kolektyw. Nasze Kóło Pracuje* 1953 nr 7 s. 83—87.

Toż. [Wyd. 2]. T. 1—2. (Tłum. Jadwiga Wierzbicka). 1952 ss. 263, 1 nlb. + ss. 271—502, 1 nlb. Biblioteka Sztabu Młodych, nr 9—10.

Toż. (Wyd. 3). (Oprac. literackie: Aleksander Wat). 1954 ss. 518, 1 nlb., ilustr. (Biblioteka Szkolna).

[Przedmowa:] Stampfl S.: Książka, którą dyktowało życie.

Toż. (Wyd. 4). Warszawa 1956 PZWS ss. 463, 1 nlb.

136. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIČ]: Dzieła. T. 1—7. Warszawa 1955—1957 PZWS.

Tyt. oryg.: [Sołinenija].

t. 1: *Poemat pedagogiczny. Powieść.* (Tłum. z jęz. rosyjskiego: Barbara Rafałowska. Załączniki: Stanisław Tazbir). 1955 ss. 767, 1 nlb., portr., ilustr.

Część pt. „Załączniki” zawiera: *Sundukow N. A.: Dąty dotyczące życia i twórczości A. S. Makarenki; Makarenko H. S., Sundukow N. A.: Komentarze do tekstu „Poematu pedagogicznego”;* *Gmurman V. E., Makarenko H. S.: Przypisy do tekstu „Poematu pedagogicznego”.*

t. 2: *Marsz roku trzydziestego. Powieść; FD-1. Powieść; W tonacji majorowej. Sztuka.* (Tłumaczyli z jęz. rosyjskiego: Mikołaj Dąb [i in.]). 1955 ss. 499, 1 nlb., ilustr.

t. 3: *Chorągwie na wieżach.* (Tłum. z jęz. rosyjskiego: Jadwiga Wierzbicka. Załączniki: Mikołaj Dąb, Anna Zukowska). 1955 ss. 495, 1 nlb.

t. 4: *Książka dla rodziców; Odczyty o wychowaniu dzieci; Przemówienia na temat wychowania w rodzinie.* (Tłum. Wanda Ptaszyńska [i in.]). 1956 ss. 534, 1 nlb. + err.

t. 5: *Ogólne zagadnienia teorii pedagogiki; Wychowanie w szkole radzieckiej.* (Tłum. Anna Zukowska [i in.]). 1956 ss. 518, 1 nlb.

t. 6: *Honor. Powieść; Prawdziwy charakter; Skierowanie.* (Tłum. Stanisław Tazbir [i in.]). 1957 ss. 464, 3 nlb.

t. 7: *Opowiadania i szkice; Artykuły o literaturze i recenzje; Korespondencja z M. Gorkim.* (Tłum. Irena Piotrowska [i in.]). 1957 ss. 510, 1 nlb., tabl., portr.

137. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIČ]: Książka dla rodziców. (Przełożyła z jęz. rosyjskiego W. Ptaszyńska). Warszawa 1950 „Nasza Księgarnia” ss. 359.

Tyt. oryg.: [Kniga dla roditelej]. (Ze zbioru: A. S. Makarenko: *Izbrannye pedagogičeskie sočinenija*).

Rec.: *St. Cz. Praca Szkolna* 1950 nr 4 s. 32—33; *Krakowiak S. Głos Nauczycielski* 1950 nr 46 s. 4; *Myslakowski Z. Życie Szkoły* 1952 nr 6 s. 363.

Toż. (Tłumaczyli z jęz. rosyjskiego: Wanda Ptaszyńska, Elżbieta i Jerzy Jackiewiczowie). Warszawa 1956 PZWS ss. 341, 2 nlb.

138. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIČ]: *Pochód na Kuriaż.* (Z powieści A. Makarenki „*Poemat pedagogiczny*” w przekładzie B. Rafałowskiej wybrała i oprac. Janina Skarżyńska). (Warszawa 1949) Wydawn. „Prasa Wojskowa” ss. 115. (Biblioteka Żołnierza. Seria 1: *Popularne Wypisy Literackie*, nr 5).

Toż. (Fragmenty z powieści A. Makarenki „*Poemat pedagogiczny*” wybrała i oprac. Eugenia Chłapowska). (Warszawa 1950) „*Książka i Wiedza*” ss. 141, 1 nlb.

Toż. 1951 ss. 148, 3 nlb.

139. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIČ]: *Poemat pedagogiczny.* (T. 1—3). Tłumaczyła B. Rafałowska. (Łódź) 1946 „*Książka*” ss. 284, 1 nlb. + ss. 295, 1 nlb.

Rec.: *Bartecki J. Ruch Pedagogiczny* 1946/47 nr 3 s. 221—223; *C. Dzieci i Wychowawca* 1946/47 nr 2 s. 47—50, nr 3/4 s. 53—60; *Kasperski W.: Pedagogika optymizmu. Przewodnik Wychowania Spółdzielczego w Szkole* 1946/47 nr 7 s. 3—8; *Hierowski Z. Życie Literackie* nr 6 s. 7; *Zmigrodzka M. Kuźnica* 1947 nr 41 s. 9.

Toż. [Wyd. 2]. Warszawa 1949 „*Książka i Wiedza*” ss. 298, 2 nlb. + ss. 225, 2 nlb. + ss. 271, 2 nlb.

Toż. (Wyd. 3) [w jednym tomie]. Warszawa 1956 PZWS ss. 667, 1 nlb.

140. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIČ]: *Problemy wychowania w szkole radzieckiej.* Przełożyła z jęz. rosyjskiego

Jadwiga Wierzbicka. Warszawa 1950 „Nasza Księgarnia” ss. 2 nlb., 103, 1 nlb.

Tyt. oryg.: [Problemy szkolnego sovietskogo vospitanija]. Ze zbioru A. S. Makarenko: Izbrannye pedagogičeskie sočinenija.

141. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIĆ]: Wybrane prace pedagogiczne. Warszawa 1950 „Nasza Księgarnia” ss. 207.

Rec.: Kubin J. *Nowa Szkoła* 1951 nr 1/2 s. 80—83.

142. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIĆ]: Wychowanie w rodzinie. (Przełożyła z jęz. rosyjskiego Jadwiga Wierzbicka). Warszawa 1949 „Nasza Księgarnia” ss. 109, 1 nlb.

Toż. Wyd. 2. 1949.

Toż. Wyd. 3. 1950.

Toż. (Wyd. 4. Posłowie: H. Bobińska). Warszawa 1954 PIW ss. 98, 2 nlb. Biblioteka Prasy.

143. MAKARENKO A[NTON SEME-NOVIĆ]: Z mojej praktyki pedagogicznej. (Tłumaczyli z jęz. rosyjskiego: Bolesław Milewicz i Mikołaj Kozakiewicz. [Przedmowa: A. Lewin]). Warszawa 1954 PZWS ss. 107, 1 nlb.

Tyt. oryg.: [Nekotorye vyvody iz pedagogičeskogo opyta].

144. [MEDYNSKI] MEDYŃSKI J.: Antoni Makarenko. Życie i twórczość pedagogiczna. Warszawa 1950 „Nasza Księgarnia” ss. 130, 2 nlb.

Rec.: Jai. *Szkoła Zawodowa* 1951 nr 9 s. 53—55; Hornowski B.: Wychowanie w zespole według A. Makarenki. *Wychowanie w Zespole* 1952 nr 2 s. 35—37.

145. STEHLIK MILOSLAV: Poemat pedagogiczny. Sztuka w 4 aktach. Dramatyzacja: Miłostaw Stehlik. Przekład (z jęz. czeskiego) i oprac. dramaturgiczne: Kazimierz Dejmek. Warszawa 1951 „Nasza Księgarnia” ss. 123, 1 nlb., tabl. Teatr Szkolny.

Tyt. przeróbki czeskiej: [Začínáme život].

Toż. Wyd. 2. Uwagi inscenizacyjne oprac. Józef Gruda. Warszawa 1954 „Czytelnik” ss. 117, 2 nlb., tabl.

Karol Marcinkowski

145a. DZWONKOWSKI WŁODZIMIERZ: Karol Marcinkowski. [Warszawa] 1948 „Czytelnik” ss. 24.

Szymon Marycjusz z Pilzna

146. MARICIUS SIMON: O szkołach czyli akademiach ksiąg dwoje. Przełożył [z jęz. łacińskiego] Antoni Danysz. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Henryk Barycz. Wrocław 1955 Zakład im. Ossolińskich ss. LXXXI, 1 nlb., 269. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Polscy.

Na k. tyt. autor: Szymon Marycjusz z Pilzna. Tyt. oryg.: „De scholis seu academiis libri duo”.

Zygmunt Mocarski

146a. MOCARSKI ZYGMUNT: Toruń 1946 Wydawn. Książnicy Miejskiej im. Kopernika ss. 51, 4 nlb., tabl.

Treść: S. Burhardt: [Słowo wstępne]; J. Przybyłowa: W służbie książki; S. Lisowski: Z lat studenckich. Wspomnienia kolegi; B. Kutyłowski: Wiekuistej prawdy święta księgo...; E. Skobejko: Bibliografia.

Andrzej Frycz Modrzewski

147. KURDYBACHA ŁUKASZ: Ideologia Frycza Modrzewskiego. (Warszawa 1953) PIW ss. 293, 2 nlb.

Rec.: Pleśniarski B. *Życie Szkoły* 1954 nr 4 s. 257.

148. KURDYBACHA ŁUKASZ: Społeczna rola nauki i uczonych w ujęciu A. F. Modrzewskiego. Warszawa 1953 (PAN) ss. 26, III, powiel. Polska Akademia Nauk. Materiały Dyskusyjne Sesji Naukowej Odrodzenia 25—30. X. 1953.

149. LEPSZY KAZIMIERZ: Andrzej Frycz Modrzewski. (Warszawa 1954) PIW ss. 160, 2 nlb., tabl. Polska Akademia Nauk. Z prac Sesji Naukowej „Odrodzenie w Polsce”.

150. MODRZEWSKI ANDRZEJ FRYCZ: Dzieła wszystkie. Wstęp Łukasza Kurdybachy. T. 1: O poprawie Rzeczypospolitej. Przekład [z jęz. łacińskiego] Edwina Jędrkiewicza. Red. naukowa i komentarze

Stanisława Bo
PIW ss. 675, 5
mia Nauk.

Tyt. oryg.: Col
emendanda libri
czeniem III wyd
Obecne wydanie
listami: do Zym
Pruskiego, wedle
formacji w Polsc

151. MODRZE
O poprawie R
z jęz. łacińsk
z 1577 r. Wyd
Juliana Krzyż
1953 PIW ss. 1

Tyt. oryg.: De
nowi I wydanie,
rechsetlicie ukof

152. MODRZI
Wybór pism. O
(Tłum. z jęz. ł
kiewicz, Irmin
chimowicz). (W
3 nlb.

153. VOISÉ
społeczno-ustrc
Modrzewskiego
36. Rés.

Odb.: Czasop

Zob. też: po

Mich

154. MONTA
[EYQUEM DE]
łożył i wstęper
ski (Boy). (I
(Warszawa 19
+ ss. 607, 1 n

155. MONTA
[EYQUEM DE]
nych. Oprac.
przekładu T. I
wa 1948 PZW
blioteka Tekst

Faus

156. ZARN.
oświatowa Fa

Stanisława Bodniaka. Warszawa 1953 PIW ss. 675, 5 nlb., tabl. Polska Akademia Nauk.

Tyt. oryg.: *Commentarium de Republica emendanda libri quinque*. (Tekst jest tłumaczeniem III wydania, bazylejskiego, z 1859 r. Obecne wydanie uzupełniono jedynie dwoma listami: do Zygmunta Augusta i do Albrechta Pruskiego, wedle tekstów drukowanych w „Reformacji w Polsce” w 1928 i 1934 r.).

151. MODRZEWSKI ANDRZEJ FRYCZ: O poprawie Rzeczypospolitej. Przekład z jęz. łacińskiego Cypriana Bazylika z 1577 r. Wyd. 2, fotooffsetowe. (Wstęp Juliana Krzyżanowskiego). (Warszawa) 1953 PIW ss. 11, 1 nlb., 144.

Tyt. oryg.: *De Republica emendanda*. (Stanowi I wydanie, nakładem PIW, ... w czterechsetlecie ukończenia ... księgi).

152. MODRZEWSKI ANDRZEJ FRYCZ: Wybór pism. Oprac. Łukasz Kurdybacha. (Tlum. z jęz. łacińskiego: Edwin Jędrkiewicz, Irmina Lichońska i Leon Joachimowicz). (Warszawa 1953) PIW ss. 268, 3 nlb.

153. VOISE WALDEMAR: O ideologii społeczno-ustrojowej Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Poznań 1952 ss. 2 nlb., 36. Rés.

Odb.: *Czasopismo Prawno-Historyczne*, t. 4.

Zob. też: poz. 63.

Michał Montaigne

154. MONTAIGNE [MICHEL] MICHAŁ [EYQUEM DE]: Próby. Księga 1—3. Przełożył i wstępem opatrzył Tadeusz Żeleński (Boy). (Przypisy Leona Bielasa). (Warszawa 1957) PIW ss. 486, 1 nlb. + ss. 607, 1 nlb. + ss. 453, 2 nlb.

155. MONTAIGNE [MICHEL] MICHAŁ [EYQUEM DE]: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Hanna Pohoska. (Według przekładu T. Boya-Żeleńskiego). Warszawa 1948 PZWS ss. 113, 2 nlb., tabl. Biblioteka Tekstów Pedagogicznych.

Faustyna Morzycka

156. ŻARNECKA ZOFIA: Działalność oświatowa Faustyny Morzyckiej na fle

epoki 1864—1910. Warszawa 1948 „Nasza Księgarnia” ss. 163, 1 nlb. Z *Dziejów Oświaty*, nr 3.

Jan Henryk Pestalozzi

157. PESTALOZZI [JOHANN HEINRICH] JAN HENRYK: Jak Gertruda uczy swoje dzieci. Próba podania matkom wskazówek w formie listów, jak uczyć swoje dzieci. Oprac.: Włodzimierz Szewczuk i Michał Szulkin. Wrocław 1955 Zakład im. Ossolińskich ss. 185, 1 nlb. (Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy).

Zob. też: poz. 63.

Sebastian Petrycy

158. „PETRYCY SEBASTIAN”. Sebastian Petrycy, uczonej doby Odrodzenia. (Red.: Henryk Barycz). Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. 284, 1 portr. Polska Akademia Nauk. Komitet Historii Nauki. Monografie z *Dziejów Nauki i Techniki*, 3.

Z treści: H. BARYCZ: Kilka rysów i spostrzeżeń z życia i charakteru Sebastiana Petrycego; L. HAJDUKIEWICZ: Rozwój myśli pedagogicznej Sebastiana Petrycego; R. WOŁOSZYŃSKI: Poglądy społeczne i polityczne Sebastiana Petrycego.

Grzegorz Piramowicz

159. PIRAMOWICZ GRZEGORZ: Powinności nauczyciela. Wstęp i oprac.: Tadeusz Mizia. Warszawa 1958 PZWS ss. XXXII, 2 nlb., 90, 3 nlb., ilustr., portr. Biblioteczka Tekstów Pedagogicznych.

Przedruk wyd. 1 z 1787 r.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1959 nr 1 s. 268—269; jr. *Życie Szkoły* 1958 nr 10 s. 50—51.

160. PIRAMOWICZ GRZEGORZ: Powinności nauczyciela oraz Wybór mów i listów. Oprac. i wstęp: Kamilla Mrozowska. Wrocław (1958) Zakład im. Ossolińskich ss. CXXXIX, 1 nlb., 250, 2 nlb., ilustr., portr. Biblioteka Narodowa, Seria 1, nr 171.

M. in.: Bibliografia: Prace dające pogląd ogólny na stosunki kulturalne i oświatowe w Polsce; Prace o Grzegorz Piramowiczu;

Problem wpływu Piramowicza na myśl pedagogiczną polską; Dotychczasowe wydania „Powinności nauczyciela”.

Rec.: (jr) *Zycie Szkoły* 1959 nr 2 s. 64; Wróbel S. *Wiadomości Historyczne* 1959 nr 1 s. 57–58.

Zob. też: poz. 11.

Platon

161. WITWICKI WŁADYSŁAW: Platon jako pedagog. Warszawa 1947 „Nasza Księgarnia” ss. 127, 1 nlb. Biblioteka Dzieł Pedagogicznych, nr 64.

Komentarz bibliograficzny: Domaniewska A. *Paideia* 1948 z. 1 s. 59.

Zob. też: poz. 63.

Antoni Popławski

162. POPLAWSKI ANTONI: Pisma pedagogiczne. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Stanisław Tync. Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. CXXV, 412, 2 nlb., 5 tabl., 2 tab., ilustr., err. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Polscy.

Konrad Prószyński

163. KONARSKI KAZIMIERZ: Konrad Prószyński (Kazimierz Promyk) Warszawa 1948 „Czytelnik” ss. 47, 1 nlb.

164. REYMONT STANISŁAW FELIKS: Życie i działalność Konrada Prószyńskiego (Kazimierza Promyka). Z przedmową H[eleny] Radlińskiej. Warszawa 1948 „Nasza Księgarnia” ss. 113, tabl. Z Dzieł Oświaty, nr 4.

Helena Radlińska

165. BIBLIOGRAFIA prac Heleny Radlińskiej 1897–1947. Łódź 1947 Nakładem byłych słuchaczy Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej ss. 32.

Jan Jakub Rousseau

166. BURDA ANDRZEJ: Metoda i ogólny charakter doktryny politycznej J. J. Rousseau. Lublin 1954 Nakł. Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej ss. 46. Sum. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Vol. I, 1.*

167. PERETIAKOWICZ ANTONI: Jan Jakub Rousseau, filozof demokracji społecznej. Poznań 1949 Księg. Z. Gustowskiego ss. 262, 2 nlb.

Rec.: Litwin J. *Państwo i Prawo* 1951 nr 2 s. 303–314.

168. ROUSSEAU [JEAN JACQUES] JAN JAKUB: Emil czyli o wychowaniu. T. 1–2. Przełożył z jęz. francuskiego: t. 1 — Wacław Husarski, t. 2 — Eugeniusz Zieliński. Do druku przygotował Feliks Wnorowski. Wstępem i komentarzem opatrzył Jan Legowicz. Wrocław 1955 Zakład im. Ossolińskich ss. LXXXVI, 280, portr., bibliogr. + ss. 453, 2 nlb. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Obcy.

Tyt. oryg.: *Emile ou de l'éducation.*

169. ROUSSEAU [JEAN JACQUES] JAN JAKUB: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Hanna Pohoska. Warszawa 1949 PZWS ss. 163. Biblioteka Tekstów Pedagogicznych.

Zob. też: poz. 63.

Stefania Sempołowska

170. KORMANOWA ŻANNA: Panna Stefania. Wspomnienie o Stefani Sempołowskiej. Warszawa 1945 „Książka” ss. 13.

Tadeusz Sinko

171. KSIĘGA pamiątkowa Tadeuszowi Sinko w pięćdziesięciolecie uzyskania przez niego tytułu doktora filozofii przez przyjaciół, kolegów, uczniów ofiarowana. (Charisteria Thaddaeo Sinko quinquaginta abhinc annos amplissimis in philosophia honoribus ornato ab amicis, collegis, discipulis oblata. Red.: Kazimierz Feliks Kumaniecki). Warszawa 1951 Polskie Towarzystwo Filologiczne (Druk. Wrocł. Tow. Naukowe Wrocław) ss. VIII, 401, tabl.

Władysław Spasowski

172. SPASOWSKI WŁADYSŁAW: Dziecko a społeczeństwo. Z przedmową Władysław

dysław Ozgi. ss. 131, 1 nlb.

173. SPASOWSKI WŁADYSŁAW: Opór pism. Opór Władysław Ozgi i Kormanowej. i Wiedza” ss.

Rec.: Szurowski nr 1/2 s. 84.

174. SPASOWSKI WŁADYSŁAW: Opór pism pedagogicznych. Wojtyński. V 1 nlb. (Biblioteka Dzieł Pedagogicznych).

Rec.: L. S. 199–200.

Stefania

175. BANIA WŁADYSŁAW: Pisma pedagogiczne. Warszawa 1956 PZWS. Rec.: J. K. pedagogiczne

175a. BEM: Opór demokracji polskiej zgonu] wa” L. Mil

176. GRZANOWICZ: Pisma pedagogiczne. Warszawa 1957

177. MAJ: Pisma pedagogiczne i wstępem Wrocław ss. CVIII, nie Komitetu Akad. Myśli Pedagogicznej

Rec.: C. pedagogiczne

178. I. Stanisław: Opór pism pedagogicznych. Towarzystwo

179. S. 1826). K. Witolda

dysławowa Ozgi. Warszawa 1958 „Iskry” ss. 131, 1 nlb.

173. SPASOWSKI WŁADYSŁAW: Wybór pism. Oprac. i przedmową opatrzył Władysław Ozga. Słowo wstępne Żanny Kormanowej. Warszawa 1949 „Książka i Wiedza” ss. 148, 3 nlb., tabl.

Rec.: Szulkin M. *Nowa Szkoła* 1949 nr 1/2 s. 84.

174. SPASOWSKI WŁADYSŁAW: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Wacław Wojtyński. Warszawa 1949 PZWS ss. 142, 1 nlb. (Biblioteka Tekstów Pedagogicznych).

Rec.: L. B. *Zycie Szkoly* 1949 nr 10 s. 199—200.

Stanisław Staszic

175. BANDURA LUDWIK: Poglądy pedagogiczne Stanisława Staszica. Warszawa 1956 PZWS ss. 90, 1 nlb., portr.

Rec.: J. K w.: Książka o postępowej myśli pedagogicznej. *Zycie Szkoly* 1957 nr 4 s. 47—48.

175a. BERGER ADAM: Patriarcha demokracji polskiej. (W studium z okazji rocznicy zgonu). Lublin 1946 Druk. „Narodowa” L. Milarski ss. 15, 1 nlb.

176. GRZYWICKA JOANNA: Ekonomiczne poglądy Stanisława Staszica. Warszawa 1957 PWN ss. 344, bibliogr.

177. MATERIAŁY do działalności pedagogicznej Stanisława Staszica. Oprac. i wstępem opatrzył Tadeusz Nowacki. Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. CVIII, 292, portr., bibliogr. Na zlecenie Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Źródła do Dziejów Myśli Pedagogicznej, t. 2.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1957 nr 4 s. 173—174.

178. ROSTWOROWSKI EMANUEL: Stanisław Staszic. [Warszawa] 1951 „Czytelnik” ss. 43, 1 nlb. (Mała Biblioteczka Towarzystwa Wiedzy Powszechnej).

179. STANISŁAW STASZIC. (1755—1826). Katalog wystawy. Wstęp w oprac. Witolda Jakóbczyka. Przewodnik w ukła-

dzie Anny Rogalanki. Poznań 1951 (Zakł. Graf. im. M. Kasprzaka) ss. 27, tabl. Muzeum Narodowe w Poznaniu.

Wystawa Objazdowa.

180. STASZIC STANISŁAW: O nauce, jej znaczeniu i organizacji. Wybór pism. Oprac. Bogdan Suchodolski. [Warszawa 1952] PWN ss. 379, 2 nlb.

181. STASZIC STANISŁAW: Pisma filozoficzne i społeczne. Oprac. i wstępem poprzedził Bogdan Suchodolski. T. 1—2. (Warszawa) 1954 PWN ss. XXVIII, 384, 1 nlb., ilustr. + ss. 389, 3 nlb., ilustr., Polska Akademia Nauk. Komitet Filozoficzny. Biblioteka Klasyków Filozofii. Pisarze Polscy.

Rec.: Szacka B.: Dzieło wybitnego działacza polskiego Oświecenia. *Trybuna Ludu* 1954 nr 341 s. 4; (bs). *Myśl Filozoficzna* 1955 nr 4 s. 222—224.

182. STASZIC STANISŁAW: Pisma i wypowiedzi pedagogiczne. Oprac., wstępem i komentarzem opatrzył Tadeusz Nowacki. Wrocław 1956 Zakład im. Ossolińskich ss. LXIV, 331, 1 nlb., 3 tabl. 1 portr., bibliogr. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Polscy.

M. in.: Thomas A. L.: Pochwała Marka Aurelega tłum. przez S. Staszica.

Rec.: W. J. *Szkola Zawodowa* 1957 nr 7 s. 61; Miszewska H. *Oświata Dorostych* 1957 nr 4 s. 249—250; Miszewska H.: „Nad pismami Staszica”. *Nowa Szkoła* 1957 nr 5 s. 532—533; Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1957 nr 3 s. 174; Słodkowski W. *Polonistyka* 1957 nr 2 s. 79; Sedlak J. *Jednotna Skola* 1958 nr 5 s. 636—637.

183. STASZIC STANISŁAW: Wybór pism. Oprac. i wstępem opatrzyła Celina Bobińska. Warszawa 1948 „Książka”, ss. LIII, 139, 2 nlb. (Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych. Koryfeusze Myśli Polskiej Demokratycznej. Pod red. Kazimierza Budzyka, nr 42).

Toż. Warszawa 1952 „Książka i Wiedza” ss. XLIV, 2 nlb., 120, 2 nlb.

Zob. też: poz. 60, 63.

Jan Śniadecki

184. DÜR SAMUEL: O Janie Śniadeckim. Warszawa 1956 „Wiedza Powszechna” ss. 134, 1 nlb., ilustr., portr.

185. KORESPONDENCJA Jana Śniadeckiego. Listy z Krakowa. T. 2: 1787—1807. Ze spuścizny po Ludwiku Kamińskim przygotowali do druku Mirosława Chamcówna i Stanisław Tync. Wrocław 1954 ss. 490. Polska Akademia Nauk. Komitet Historii Nauki.

186. ŚNIADECKI JAN: Wybór pism naukowych. (Pisma humanistyczne oprac. i wstępem opatrzył Zdzisław Libera. Pisma matematyczne i przyrodnicze oprac. i wstępem opatrzył Stefan Drobot). (Warszawa) 1954 PWN ss. 459, 1 nlb., ilustr., bibliogr.

Rec.: *Polonistyka* 1954 nr 6 s. 49.

Zob. też: poz. 11, 93.

Jędrzej Śniadecki

187. ŚNIADECKI JĘDRZEJ: O fizycznym wychowaniu dzieci. Oprac. i wstępem opatrzył Wincenty Okoń. Wrocław 1956 Zakład im. Ossolińskich ss. XXXII, 135, 1 nlb., 1 portr., ilustr. Polska Akademia Nauk. Komitet Nauk Pedagogicznych. Biblioteka Klasyków Pedagogiki. Pisarze Polscy.

Zawiera również: Kolejne wydania „O fizycznym wychowaniu dzieci”; Wykaz książek o J. Śniadeckim.

Rec.: Demel M. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1957 nr 1 s. 198—202.

Zob. też: poz. 63.

IV. Z historii poszczególnych szkół w Polsce (podstawowych, średnich i wyższych)

1. Z historii szkół podstawowych

191. SZKOŁA Podstawowa nr 2 w Krakowie. Z okazji otwarcia i 160 rocznicy założenia szkoły. Kraków 1957 (Krak.

Druk Naukowa) ss. 16, ilustr.

Zob. też: poz. 11, 16, 38, 44, 47, 48, 52, 55—57, 59, 199, 257—260.

2. Z historii szkół średnich

192. BARYCZ HENRYK, HULEWICZ JAN: Historia szkół Nowodworskich.

T. 1: Od założenia do reformy H. Kołłątaja (1588—1777) w oprac. H. Barycza.

Konstanty Uszyński

188. [UŠINSKIJ KONSTANTIN DMITRIEVIČ] USZYŃSKI KONSTANTY: (Pisma pedagogiczne. T. 1:) Problemy wychowania. Tekst z jęz. rosyjskiego przełożyła L. Geppertowa. Wstęp: M. Szulkin. Komentarz: F. Urbańczyk. Wrocław 1958 Zakład im. Ossolińskich ss. XL, 643. Polska Akademia Nauk. Biblioteka Klasyków Pedagogiki.

Rec.: Czerniewski W. *Kwartalnik Pedagogiczny* 1958 nr 4 s. 278—280; Szulkin M.: Konstanty Uszyński w walce o rozwój szkolnictwa początkowego w Rosji. *Życie Szkoły* 1958 nr 12 s. 46—48.

189. [UŠINSKIJ KONSTANTIN DMITRIEVIČ] USZYŃSKI KONSTANTY: Wybór pism pedagogicznych. Oprac. Janina Dembowska. Warszawa 1949 PZWS ss. 135, 1 nlb. Biblioteka Tekstów Pedagogicznych.

Zob. też: poz. 63.

Aleksander Wielopolski

190. SKAŁKOWSKI A.: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. (1803—1877). T. 1—3. Poznań 1947 Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

t. 1: (Margrabiego lata przedhistoryczne) ss. 1 nlb., VII, 215, tabl.

t. 2: (Trzydzięści lat życia) ss. 301, tabl.

t. 3: (Margrabiego i Polski tragedia) ss. 412.

(Kraków 1939—1947) bileusowego Gimn. B. Nowodworskiego

Rec.: Kurdyba *Historia i Staryczny* 1948 s. 464—465; Polem.: Barycz *Nowodworskich* *Kwartalnik* s. 316—319.

193. BRZASK. Jednostopnia licealnego dniówka jubileuszowa 1948 (Wyd. starostwa Gimnazjum im. Chrobrego) 4

194. [CZTERDZIEJ] Węgrów w Węgrów dniówka wydana z okazji 40 rocznicy powstania Węgrów 1958 (Druk. Warszawa) ss. 34,

M. in.: Czerni Węgrów; Wangr mnazjum.

194a. [DWUDZI] 25-lecie pierwszej Państw. Gimnazjum Stanisława Kostki [1949] ss. 27.

195. GĘBIK W. Gimnazjum w K. „Pojezierze”. *PW Kultury* kłk. 28 n

196. GOTKIEWICZ J. 100-lecie Kolegium p. 1950 *Polskie To* ss. 8.

197. HAJDUKIEWICZ J. Szkoła Kraków 1954 ss.

Oab.: *Studia do* 1

198. JEDNODNOSTOPNIA Liceum [prywatne] w Izbicy 100-lecie istnienia (czerwiec) Gimnazjum Kasprowicza ss.

(Kraków 1939—1947 Nakł. Komitetu Jubileuszowego Gimnazjum i Liceum im. B. Nowodworskiego) ss. 8 nlb., 224.

Rec.: Kurdybacha L. *Kwartalnik Historyczny* 1948 s. 464—466.

Polem.: Barycz H.: (O genezie Szkół Nowodworskich) *Kwartalnik Historyczny* 1949 s. 316—319.

193. BRZASK. Jednodniówka Samorządu Młodzieży Szkół Ogólnokształcących stopnia licealnego w Gnieźnie. Jednodniówka jubileuszowa: 1863—1948. Gniezno 1948 (Wyd. staraniem Koła b. Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Bolesława Chrobrego) 4° ss. 24.

194. [CZTERDZIESCI] 40 lat Gimnazjum w Węgrowie. 1918—1958. Jednodniówka wydana z okazji zjazdu wychowanków w 40 rocznicę Gimnazjum Węgrów 1958 (Druk. im. Rewol. Październ. Warszawa) ss. 34, 2 nlb., ilustr., portr.

M. in.: Czerniewska K.: Z dziejów Węgrowska; Wangrat Z.: Zarys historii gimnazjum.

194a. [DWUDZIESTOPIĘCIOLECIE] 25-lecie pierwszej matury 1923—1948 w Państw. Gimnazjum i Liceum im. św. Stanisława Kostki w Kościanie. Kościan [1949] ss. 27.

195. GĘBIK WŁADYSŁAW: XX lat Gimnazjum w Kwidzynie. (B. m. 1957 „Pojezierze”. PWRN Olsztyn, Wydział Kultury) kk. 28 nlb., ilustr. portr.

196. GOTKIEWICZ MARIAN: W 300-lecie Kolegium podolinieckiego. Kraków 1950 Polskie Towarzystwo Tatrzańskie ss. 8.

197. HAJDUKIEWICZ LESZEK: Krakowska Szkoła Zamkowa (1510—1801). Kraków 1954 ss. 146.

Odb.: *Studia do Dziejów Wawelu*, t. I.

198. JEDNODNIÓWKA GIMNAZJUM i Liceum [prywatnego] im. Jana Kasprowicza w Izbicy Kujawskiej. W trzecią rocznicę istnienia. Izbica Kujawska 1948 (czerwiec) Gimnazjum i Liceum im. Jana Kasprowicza ss. 16, 2 nlb.

199. JEDNODNIÓWKA JUBILEUSZOWA. 1877—1947. Warszawa 1947 („Wiedza”) ss. 62, 2 nlb. Szkoły Fundacyjne p. w. św. Wojciecha. Fundacja Wojciecha i Anieli Małżonków Górskich na Cele Wychowawczo-Oświatowe.

Treść: Od Komitetu Organizacyjnego; S. BOGDANOWICZ: Wojciech Górski; J. LASOCKI: Parę słów z dziejów szkoły; S. BOGDANOWICZ: Notatki z dziejów szkoły; W. MAKULEC: Szkoła w latach wojny; Lista nauczycieli i wychowanków szkoły poległych i zamordowanych w latach 1939—1945; S. WIECHECKI: O Norbertie Barlickim; S. BOGDANOWICZ: Jędrzej Cierniak w szkole; W. MAKULEC: Stefan Nowiński; T. SIVERT: Wspomnienie o Zygmuncie Denterze; R. PRZELASKOWSKI: Władysław Bogatkiewicz; J. LASOCKI: Od fundamentów...; „WŁADEK”: List do szkoły; Rada Pedagogiczna Liceum, Gimnazjum i Szkoły Powszechnej p. w. św. Wojciecha; Spis uczniów r. szk. 1946/1947.

Zob. też: poz. 207.

200. JEDNODNIÓWKA Publicznych Średnich Szkół Zawodowych nr 1, 3, 4, 6 w Bydgoszczy, wydana z okazji poświęcenia sztandaru i odsłonięcia tablicy pamiątkowej 10 czerwca 1948 r. Bydgoszcz 1948 Druk. Szkolna 4° ss. 60.

201. JEDNODNIÓWKA uczniów Państwowej Szkoły Morskiej w Szczecinie. Szczecin 1950 Zarząd Szkol. ZMP przy P.S.M. (SZG) ss. 39.

202. JEDNODNIÓWKA uczniów I Państw. Liceum i Gimnazjum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu. Inowrocław 1946 (Druk. p. zarz. państw.) 4° ss. 20, ilustr.

202a. JEDNODNIÓWKA Zjazdu Wychowanców Gimnazjum Pińczowskiego z okazji 400-lecia istnienia. 1558—1958. Pińczów 1958 ss. 58, powiel.

203. KRONIKA I Liceum im. M. Kopernika (b. Gimnazjum Tow. „Uczelnia”) w Łodzi. 17. X. 1906 — 17. X. 1956, (Jednodniówka). Materiały zebrali: B. Pietrowicz i Aleksandra Sachadyniuk. Oprac. A. Sachadyniuk. Przejrzała i poprawiła St. Duszyńska i L. Zakrzewska. [Łódź 1957] Komitet Obchodu Jubileuszu 50-

lecia Szkoły im. M. Kopernika ss. 73, 1 nlb., tabl., portr.

M. in.: SACHADYNIUK A.: Historia Szkoły. Kilka słów o Towarzystwie „Uczelnia”.

204. KSIĘGA Pamiątkowa III Gimnazjum im. J. Sobieskiego w Krakowie. Kraków 1958.

205. KSIĘGA pamiątkowa Gimnazjum Męskiego w Sanoku. 1888—1958. (Red.: Józef Stachowicz, Edmund Słuszkiewicz, Zbigniew Dańczyszyn i in.). Kraków 1958 PWN ss. 355, 1 nlb., ilustr., portr., bibliogr.

M. in.: A. FASTNACHT: Zarys dziejów Sanoka; J. STACHOWICZ: Gimnazjum Męskie w latach 1888—1958; Tajne nauczanie; M. MYC-KA KRIŁOWA: Dorobek nauczycieli i uczniów Gimnazjum w Sanoku [Spis prac wydanych w kraju i za granicą].

206. NA STARCIE. Jednodniówka Państw. Koedukacyjnego Gimnazjum Handlowego w Chojnicach. (Wyd. z okazji zakończenia r. szk. 1946/1947). Chojnice [1947] (PZG) ss. 88.

207. [OSIEMDZIESIĘCIOLECIE] 80-lecie szkół Wojciecha Górskiego [1877—1957]. Warszawa 1957 Komitet Organizacyjny Jubileuszowego Zjazdu b. wychowanków szkół ss. 85, 2 nlb., ilustr., portr.

M. in.: S. GRZELECKI: Co nas łączy; W. MAKULEC: Zginąć za sprawę umieli; J. TIMOSZEWICZ: Garść wspomnień z lat 1945—1951; J. LASOCKI: Parę słów z dziejów szkoły; Towarzystwo b. Wychowanków Szkoły Wojciecha Górskiego w Warszawie; T. SIVERT: Zaslugi Wojciecha Górskiego dla polskiego szkolnictwa; S. BOGDANOWICZ: Czy szkoła W. Górskiego eksperymentowała?; Z. JAROCHOWSKI: 50-lecie pierwszej polskiej matury w Warszawie; W. ZBIJĘWSKI: Po 40 latach. Wspomnienia o kółku samokształcenia „Znicz”. Szkice historii XXV Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. Hetmana Stefana Żółkiewskiego.

208. PAMIĘTNIK Zjazdu b. Wychowanków Szkoły Handlowej w latach 1906—1916 i późniejszego Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki w Kaliszu. 11—12 października 1947 r. (Kalisz 1948) (Państw. Łódzkie Zakł. Graf.) ss. 167, 2 nlb.

209. RĘKOPIS pierwszej jednodniówki chóru szkolnego „Harfa” Liceum Administracyjnego i Handlowego w Krakowie. Kraków 1946 (30 czerwca) Liceum Administracyjne i Handlowe ss. 25, powiel.

210. TYNC STANISŁAW: Dzieje gimnazjum toruńskiego. T. 2. Toruń 1949 Towarzystwo Naukowe w Toruniu ss. 256. Tom 1: wyd. w Toruniu w 1927 r.

211. W [TRZYDZIESIĘCIOLECIE] 35-lecie założenia Gimnazjum Polskiego Macierzy Szkolnej w Gdańsku (Jednodniówka). Gdańsk 1957 Komitet Obchodu ss. 23, 1 nlb., ilustr., portr.

M. in.: M. DRAGAN: Gimnazjum Polskie Macierzy Szkolnej w Gdańsku w latach 1922—1939. Jego powstanie i znaczenie; B. JAPROWSKA: Wspomnienie o dyrektorze Augustyńskim; M. DRAGAN: Dr Władysław Pniewski; M. URBANEK; Wspomnienie o Kazimierzu Sottysiku; Ostatnie chwile Gimnazjum Polskiego Macierzy Szkolnej w Gdańsku; R. WIELOCH: Harcerstwo.

212. Z PRZESZŁOŚCI szkół białskich. Praca zbiorowa. (Broszura pamiątkowa zjazdu koleżeńkiego b. wychowanków i wychowanków Gimnazjum i Liceum im. J. I. Kraszewskiego, Gimnazjum i Liceum im. E. Piłater i Gimnazjum dla dorosłych w Białej Podlaskiej w dniach 14 i 15. IX. 1957 r. w 330 rocznicę Akademii Białskiej, a w 70-lecie śmierci J. I. Kraszewskiego). Biała Podlaska 1957 (Druk. w Białej Podlaskiej) ss. 77, 3 nlb., ilustr., portr.

M. in.: A. W[ALEWSKA]: Rzut oka na dzieje Liceum im. J. I. Kraszewskiego w Białej Podlaskiej od r. 1928 do chwili obecnej; Z. SMOTRECKA: Historia Biblioteki Liceum im. J. I. Kraszewskiego w Białej Podlaskiej; M. BRATKOWSKA; Wspomnienie ze strajku szkolnego w 1905 r.; H. ŁUCZYCKA: Dzieje II Liceum Ogólnokształcącego im. E. Piłater w Białej Podlaskiej; A. LESIŃSKA: Tym, którzy zmuśnią i ofiarną pracą kształtowali serca i umysły młodzieży w czasie okupacji; S. KOMEŃA: Z „Pamiętnika emeryta”; B. MAZURKIEWICZ: Gimnazjum dla dorosłych w Białej Podlaskiej; H. ŁUCZYCKA: 24 czerwca 1940 roku; S. GRODZICKI: Szkoło, szkolo — kiedy cię wspominam, oczy mam pełne

też; A. WALEW S. GRODZICKI: O rektorów, nauczycieli stracyjnych szkół

Politech
213. JEDNODNIOWYCH
mocy Studentów
1923—1948. Gdaf
Bratniej Pomocy
skiej ss. 72.

214. POLITECH
1955. Księga Pa
Des Loges). Wa
2 nlb., ilustr. R
Szkoła Główna
Wiejskiego

215. JEDNODNIOWYCH
Rolniczej Studen
spodarstwa W
W dwudziesto
1948. Warszawa
Chłopska”) 4°

Szkoła Główna
i S

216. SZKOLENIE
i Statystyki na
ekonomicznego
(Druk. Bibliot
+ dod. Spotkan
micznych 3. VJ

Szkoła
w

217. KOZAK
uczniów na
Sztuk Pięknych
1853/54). Wars
Historii Sztuk
ków ss. 17. M
i Kultury, nr

Uniwers

218. ALBUTIS
Cracoviensium
studiosorum a
Editionem cui

żez; A. WALEWSKA: Garść wspomnień; S. GRODZICKI: O moim mieście; Lista dyrektorów, nauczycieli i pracowników administracyjnych szkół od 1916 do 1957 r.

Zob. też: poz. 16, 38—40, 53, 54, 56, 59, 261—263.

3. Z historii szkół wyższych

Politechnika Gdańska

213. JEDNODNIÓWKA Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Gdańskiej. 1923—1948. Gdańsk 1948 Komisja Wyd. Bratniej Pomocy Stud. Politechn. Gdańskiej ss. 72.

214. POLITECHNIKA Gdańska. 1945—1955. Księga Pamiątkowa. (Red. Marian Des Loges). Warszawa 1958 PWN ss. 410, 2 nlb., ilustr. Rés. Sum.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

215. JEDNODNIÓWKA Koła Oświaty Rolniczej Studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W dwudziestopięciolecie pracy. 1928—1948. Warszawa 1948 (Druk. „Samopomoc Chłopska”) 4° ss. 36.

Szkoła Główna Planowania i Statystyki

216. SZKOŁA Główna Planowania i Statystyki na tle rozwoju szkolnictwa ekonomicznego w Polsce. Warszawa 1955 (Druk. Biblioteki Narodowej) ss. 15 + + dod. Spotkanie studentów nauk ekonomicznych 3. VIII. 1955 r. (V Festiwal).

Szkoła Sztuk Pięknych w Warszawie

217. KOZAKIEWICZ STEFAN: Zapisy uczniów na Oddział Malarstwa Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie (1844/45—1853/54). Warszawa 1945 Państw. Instytut Historii Sztuki i Inwentaryzacji Zabytków ss. 17. Materiały do Dziejów Sztuki i Kultury, nr 1.

Uniwersytet Jagielloński

218. ALBUM Studiosorum Universitatis Cracoviensis. T. IV continens nomina studiosorum ab anno 1607 ad annum 1642. Editionem curavit Georgius Zathey adiu-

tus ab Henrico Barycz. Cracoviae 1950 ss. 208. Sumptibus Universitatis Jagellonicae Cracoviensis.

219. ALBUM studiosorum Universitatis Cracoviensis. T. 5 continens nomina studiosorum ab anno 1720 ad annum 1780. Editionem curavit Carolus [Karol] Lewicki adiutus a Georgio [Jerzy] Zathey. (Operi edendo praefuit Henricus [Henryk] Barycz). Cracoviae 1956 Institutum Ossolinianum Acad. Scien. Pol. Wratislaviae ss. XII, 207, 1 nlb. + errata k. 1. Academia Scientiarum Polona. Collegium Historiae Scientiarum.

Tekst łac. Kolumna w układzie dwuspal-towym.

T. 1 wyd. w 1884—1887, t. 2 — w 1892, t. 3 — w 1896—1904.

220. BARYCZ HENRYK: Alma Mater Jagellonica. Studia i szkice z przeszłości Uniwersytetu Krakowskiego. Kraków 1958 Wydawn. Literackie ss. 411, 1 nlb., tabl., portr.

Rec.: Natanson W. *Twórczość* 1959 nr 6 s. 133—136.

221. BARYCZ HENRYK: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639—1741. Kraków 1947 „Nasza Przeszłość” ss. 2 nlb., 28. Odb.

222. BARYCZ HENRYK: Uniwersytet Jagielloński w życiu narodu polskiego. Warszawa 1948 PZWS ss. 111. Biblioteka Historyczna.

223. BARYCZ HENRYK: Wincenty Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kraków 1949 Polska Akademia Umiejętności ss. 87, 1 nlb., tabl.

224. BARYCZ HENRYK: Wojciecha Kętrzyńskiego starania o katedrę uniwersytecką w Krakowie. Wrocław 1948 Zakład im. Ossolińskich s. 23, tabl.

Uzup. odb.: *Przegląd Historyczny* 1948 t. 37.

225. BIRKENMAJER ALEKSANDER: Uniwersytet Krakowski jako ośrodek międzynarodowy studiów astronomicznych na przełomie XV i XVI wieku. Warszawa 1953 ss. 7, powiel. Polska Akademia Nauk. Materiały Dyskusyjne Sesji Naukowej Odrodzenia 25—30. X. 1953.

226. CHAMCÓWNA MIROSLAWA: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kollątaja 1777—1786. (Red.: Kazimierz Opałek). Wrocław 1957 Zakład im. Ossolińskich ss. 386, tabl., portr., bibliogr. Sum. Polska Akademia Nauk. Komitet Historii Nauki. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki, 2.

Rec.: Michalski J. *Kwartalnik Historyczny* 1958 s. 837—870; Salmonowicz S. *Małopolskie Studia Historyczne* 1958 z. 3/4 s. 133—135.

227. GWIAZDOMORSKI JAN: Wspomnienia z pobytu profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w niemieckim obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen. Z przedmową prof. S. Kutrzeby. Kraków 1945 Księg. S. Kamińskiego ss. 207, 1 nlb.

228. JEDNODNIÓWKA sprawozdawcza Stowarzyszenia Bratniej Pomocy Studentów Wydz. Politechn. w Krakowie. Kraków 1947 Wyd. Wydawniczy 4° ss. 47, 4 nlb.

229. KACZMARCZYK CASIMIRUS: Catalogus diplomatum pergameneorum Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Cracoviae 1953 Sumptibus Universitatis Jagellonicae Cracoviensis ss. 480, tabl.

230. KRONIKA Uniwersytetu Jagiellońskiego za okres wojny 1939—1945 oraz za rok akademicki 1945. Kraków 1946 ss. 121, 1 nlb.

Spraw.: *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1947 nr 1 s. 181—182.

231. PRZYBYLSKI HENRYK: Szamotulanie z XV i XVI wieku na studiach w Uniwersytecie Jagiellońskim. Szamoty 1945 ss. 16.

232. SIENIEC IRENA DANUTA: Szkoła Główna Krakowska w dobie Księstwa Warszawskiego. Kraków 1954 Nakł. Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Z zasiłku Polskiej Akademii Nauk ss. 2 nlb., 49—79, 1 nlb.

Odb.: *Rocznik Krakowski* t. 33 z. 2.

233. UNIWERSYTET Jagielloński w służbie społecznej. Okres powojenny: 1945—1946. Kraków 1947 Wydawn. Uniwersytetu Jagiellońskiego ss. 56.

234. URBAŃCZYK STANISŁAW: Uniwersytet za koleczastym drutem (Sachsenhausen — Dachau). Kraków (1946) Księg. S. Kamińskiego ss. 140, 3 nlb.

Rec.: *bl. Życie Nauki* 1946 nr 11/12 s. 470—471.

Zob. też: poz. 146.

Uniwersytet Karola w Pradze

235. BARYCZ HENRYK: Dziejowe związki Polski z Uniwersytetem Karola w Pradze. Poznań 1948 Instytut Zachodni ss. 5 nlb., 253—354.

Odb.: *Przegląd Zachodni* 1948 nr 3/4.

Rec.: Grabowski T. S.: *Pamiętnik Stowiański* 1951 t. 2 s. 236—247. Nadb.

Uniwersytet Lubelski

236. KATOLICKI Uniwersytet Lubelski w oczach wychowanków. Założenia, wspomnienia, sprawozdania. (Komitet Redakcyjny: Marian Rechowicz, Jan Stanisław Łoś, Irena Sławińska, Czesław Zgorzelski). Lublin 1958 Towarzystwo KUL ss. 189, 2 nlb., ilustr., portr., tab.

Treść: M. RECHOWICZ: [Przedmowa]; M. POLLAKÓWNA: Myśl o Uniwersytecie; A. M. KRĄPIEC: O kulturę filozoficzną; I. SŁAWIŃSKA: Naczelne zadanie; K. TURROWSKI: Tak było dawniej; B. WOSIEKÓWNA, J. BURSKI: Blaski i cienie. Dialog o KUL; KUL na cenzurowanym; T. ROSTWOROWSKI: Duszpasterstwo akademickie; W. GORNY: Koła naukowe; H. CZARNIAŃSKI: Śpiewamy... śpiewamy; Z. JASTRZĘBSKI: Teatr akademicki; W. KRUSZEWSKI: Na boiskach; J. CIENSKA: Klub łazików; H. SZCZEPANIKÓWNA: Film na KUL; S. FITA: Domy akademickie; W. GORNY: Wspólne wakacje;

T. BRAUNOWN Religijnej; Stud. KUL; J. SZYMlickim Uniwers. SKI: Z ostatnie

237. KSIĘG lęcia Uniwer dowskiej w I 1955 Nakł. U Skłodowskiej

(Komitet red. Kubicki, Julius Bibliogr. Jedne

238. UNIWE dowskiej. 3 le wersytet Mar ss. 247.

Uniw

239. CHAŁ listyczną idee Łódzkie Towi

Odb.: *Przepl tecznych* 1950 t M. in. o Uni

240. MATE sytetu Łódzk Bohdana Bar da-Dziewierz Skryptów PV mapa 1, powi teriały i Spr

Treść: Cz. SIŃSKI: Uczeń Fragmenty; B. REK: Starania DLIŃSKA: Ło oświatowej w Komitet Orga w Łodzi (marz BIŃSKI: Pier Łódzkiego, 194 Pierwsze pięć l SKI: Zarys ro Przyrodniczego prawa; J. JAK łów lekarskiej Biblioteka U SKI: Pomocni

T. BRAUNÓWNA: Instytut Wyższej Kultury Religijnej; Studenckie Towarzystwo Przyjaciół KUL; J. SZYMAŃSKI: Daty i cyfry o Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; A. STANÓW-SKI: Z ostatniej chwili.

237. KSIĘGA pamiątkowa dziesięciolecia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. 1944—1954. Lublin 1955 Nakł. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej ss. 258, 2 nlb., ilustr., portr.

(Komitet red.: Andrzej Burda, Włodzimierz Kubicki, Juliusz Willaume, Wiesław Skrzydło). Bibliogr. jednej z rozpraw: 97 poz.

238. UNIWERSYTET Marii Curie-Skłodowskiej. 3 lata pracy. Lublin 1947 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej 16° ss. 247.

Uniwersytet Łódzki

239. CHAŁASIŃSKI JÓZEF: O socjalistyczną ideę uniwersytetu. [Łódź] 1951 Łódzkie Towarzystwo Naukowe ss. 39.

Odb.: *Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych* 1950 t. 1.

M. in. o Uniwersytecie w Łodzi.

240. MATERIAŁY do dziejów Uniwersytetu Łódzkiego. (1945—1950). Pod red. Bohdana Baranowskiego i Krystyny Duda-Dziewierz. Łódź 1952 (Zakład Prod. Skryptów PWN. Oddział) ss. 271, 2 nlb., mapa 1, powiel. Uniwersytet Łódzki. Materiały i Sprawozdania, t. 1.

Treść: Cz. 1. Artykuły: J. CHAŁASIŃSKI: Uczeń w walce o pokój i socjalizm. Fragmenty; B. BARONOWSKI, R. KACZMAREK: Starania Łodzi o wyższą szkołę; H. RADLIŃSKA: Łodzianie na sekcji społeczno-oświatowej w Warszawie; J. MUSZKOWSKI: Komitet Organizacyjny Uczelni Państwowej w Łodzi (marzec-czerwiec 1945 r.); T. KOTARBINSKI: Pierwsze czterolecie Uniwersytetu Łódzkiego, 1945/46—1948/49; M. H. SEREJSKI: Pierwsze pięć lat humanistyki na U. Ł.; T. WOLSKI: Zarys rozwoju Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego U. Ł.; J. PIĄTKOWSKI: Wydział prawa; J. JAKUBOWSKA: Pięćlecie wydziałów lekarskich, 1949—1950; H. WIĘCKOWSKA: Biblioteka Uniwersytecka; Z. SKWARCZYŃSKI: Pomoocnicze siły naukowe U. Ł.; Z. GOST-

KOWSKI: Koła naukowe studentów U. Ł.; Życie organizacji ZMP [Związku Młodzieży Polskiej] na U. Ł.; J. SZCZEPAŃSKI: Uniwersytet Łódzki na tle potrzeb kulturalnych miasta Łodzi; K. BOYE: Studenci U. Ł. w latach 1945—1949/50; J. KREMKY-SALONI: Zasięg przestrzenny U. Ł.; K. DUDA-DZIEWIERZ: Pierwsza sesja naukowa U. Ł. na temat: „Od liberalnej do socjalistycznej idei uniwersytetu” w dniu 24 i 25 czerwca 1950 r. — Cz. 2: [Przemówienia]: T. KOTARBINSKI: Przemówienie Rektora U. Ł. 1949; J. CHAŁASIŃSKI: Przemówienia Rektora U. Ł. 1949—1952.

241. UNIWERSYTET Łódzki w pierwszym dziesięcioleciu. 1945—1954. Materiały bibliograficzne. Oprac. Janina Raciećka. Z udziałem Wandy Skibińskiej i Wandy Święcickiej. Pod redakcją Heleny Więckowskiej. Wrocław 1955 ss. 233. Wydawnictwa Bibliograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, nr 2.

Uniwersytet Poznański

242. KOWALENKO WŁADYSŁAW: Tajny Uniwersytet Ziemi Zachodnich w latach 1940—1944. Poznań 1946 Nakł. Druk. św. Wojciecha pod zarz. państw. ss. 94.

Rec.: Dybowski M. *Życie Nauki* 1947 nr 17/18 s. 408—409.

Spraw.: Hulewicz J. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1947 nr 1 s. 182—183.

243. SZOŁDRSKA HALSZKA: Walka z kulturą polską. Uniwersytet Poznański podczas okupacji. Poznań 1948 Księgarnia Akademicka ss. XV, 233, 1 nlb., tabl.

244. UNIWERSYTET Poznański (1939—1945). (Okupacja niemiecka i odbudowa po wojnie). Przemówienie sprawozdawcze J. M. Rektora Uniwersytetu Poznańskiego prof. dra Stefana Dąbrowskiego na uroczystej inauguracji 2-go roku akademickiego 1945—46 w auli Uniwersytetu. Poznań 1946 Księgarnia Akademicka ss. 70.

Spraw.: Hulewicz J. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1947 nr s. 182—183.

Uniwersytet Toruński

245. BURHARDT STEFAN, MOSSAKOWSKI JÓZEF: Z prehistorii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Toruń 1946 Sumptem Min. Inf. i Propag. S. Matuszewskiego ss. 45, 1 nlb.

Rec.: Dunajówna M. *Zycie Szkoły* 1946 nr 2 s. 36—37.

246. JEDNODNIÓWKA (wydana staraniem i nakładem „Bratniej Pomocy” studentów w dniu inauguracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu). Toruń 1946 (styczeń) (Zakł. Graf. p. zarz. państw.) 4° ss. 25, ilustr.

247. [KSIĘGA pamiątkowa uroczystości wręczenia Uniw. Mikołaja Kopernika insygnii rektorskich na podwrocu ratusza toruńskiego w dniu 23 maja 1948 r.] (Bydgoszcz 1948) 4° k. 22 nlb.

Album z fotografiami.

248. UNIWERSYTET Mikołaja Kopernika. 1945—1955. (Warszawa 1957) (PWN) ss. 368, tabl.

Uniwersytet Warszawski

249. BŁASZCZYK L[EON] T[ADEUSZ], DANIELEWICZ J[ERZY]: Szkoła Główna Warszawska (1862—1869) i jej rola w kształtowaniu się ideologii pozytywistycznej. [Łódź] 1952 Łódzkie Towarzystwo Naukowe ss. 26.

Odb.: *Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych*, t. 2.

250. KSIĘGA protokółów Rady Ogólnej Uniwersytetu Warszawskiego 1817—1819. Wyd. i objaśn. Rafał Gerber. Warszawa 1958 (UW, Dział Wydawn.) ss. 285, 2 nlb., tabl. Res. Rez. Źródła do Historii Uniwersytetu Warszawskiego, t. 1. Liber prothocollorum Consilii Generalis Uni-

versitatis Varsoviensis inde ab a. 1817 usque ad a. 1819.

Na k. przedtyt. tytuł: Protokoły Rady Uniwersytetu...

251. MANTEUFFEL TADEUSZ: Uniwersytet Warszawski w latach wojny i okupacji. Kronika 1939/1940—1944/1945. Warszawa 1948 Uniwersytet Warszawski ss. 84.

252. MILLAK KONRAD: Walka o Wydział Weterynaryjny Uniwersytetu Warszawskiego i jej tło (1918—1927). Warszawa 1948 ss. 43, 1 nlb.

Uniwersytet Wrocławski

253. BARYCZ HENRYK: Rola Polaków w Uniwersytecie Wrocławskim. Wrocław 1946 Nakł. Senatu Akademickiego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu ss. 35.

254. BARYCZ HENRYK: Uniwersytet Wrocławski w przeszłości i teraźniejszości. Katowice 1946 Wydawnictwa Instytutu Śląskiego. Biblioteka Zarania Śląskiego.

Odb.: *Zaranie Śląskie* [1946 nr 1/2].

255. MALECZYŃSKA EWA: Polskie tradycje naukowe i uniwersyteckie Wrocławia. Wrocław 1946 Wydawnictwa Instytutu Śląskiego ss. 86.

Uniwersyteckie Kursy w Kielcach

256. KONOPIŃSKI TADEUSZ: Powstanie, rozwój i stan obecny kursów uniwersyteckich w Kielcach. Kielce 1945. Z zasilku Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach ss. 14.

Rec.: Hulewicz J.: Tajne nauczanie w Kieleckim. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1947 nr 1 s. 183—184.

257. DECY miętnik chł. Marcelego Hwa 1949 „N” 48, 3 nlb.

Rec.: L. B.

258. KOZ miętniki na 1945). Wybr jaśnił... Wa 4 nlb., ilustr

259. LUI KOWSKI. Biblioteka

260. MO miętnik sp 1848. Wyda ków 1950 Wrocławiu Odb.: Tw

264. MA i społeczne. Wars ss. 40. Bi

265. Na nia ideol Księgarn nr 1.

266. S zek Na dziejów. „Wspóln

Rec.: Nauczyciel nr 4 s. 1 rysie dz skiego. l a b i n s

V. Z życia i działalności nauczycieli oraz związkowej organizacji nauczycielskiej

1. Pamiętniki nauczycieli

257. DECZYŃSKI KAZIMIERZ: Pamiętnik chłopca-nauczyciela. Ze wstępem Marceliego Handesmana. Wyd. 2. Warszawa 1949 „Nasza Księgarnia” ss. XXXVI, 48, 3 nlb.

Rec.: L. B. *Zycie Szkoty* 1949 nr 9 s. 126.

258. KOZAKIEWICZ MIKOŁAJ: Pamiętniki nauczycieli-weteranów (1905—1945). Wybrał, wstępem poprzedził i objaśnił... Warszawa 1958 „Iskry” ss. 356, 4 nlb., ilustr.

259. LUDWIK TADEUSZ STRZAŁKOWSKI. Warszawa 1948 PZWS ss. 60. Biblioteka Nauczyciela-Demokraty, nr 7.

260. MOCHNACKI KLEMENS: Pamiętnik spiskowca i nauczyciela. 1811—1848. Wydał i objaśnił Antoni Knot. Kraków 1950 (Druk. Uniw. i Politechn. we Wrocławiu) ss. 34.

Odb.: *Twórczość* 1950 z. 1.

261. PACHUCKA ROMANA: Pamiętniki z lat 1886—1914. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Jan Hulewicz. Wrocław 1958 Zakład im. Ossolińskich ss. XII, 299.

Rec.: Podhorska-Okolów S.: *Polskie sufrażystki. Twórczość* 1959 nr 2 s. 160—162.

262. PAMIĘCI Witolda Wyspiańskiego. 4. X. 1886 — 30. XI. 1945. Warszawa 1946 PZWS ss. 51, 1 nlb. Biblioteka Nauczyciela-Demokraty, nr 3.

263. STANISŁAW KALINOWSKI. 1873—1946. Warszawa 1947 PZWS ss. 137. Biblioteka Nauczyciela-Demokraty, nr 5.

Rec.: *Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkol. Krak.* 1948 nr 8 s. 39.

Zob. też: poz. 2, 11, 12, 41—46, 54—57, 59, 63, 78, 93, 160, 177, 207, 211, 212, 227, 264—269, 271, 277, 279.

2. Związkowy ruch nauczycielski w Polsce

264. MAJ KAZIMIERZ: Tło historyczne i społeczne ruchu nauczycielskiego w Polsce. Warszawa 1947 „Nasza Księgarnia” ss. 40. Biblioteka Społeczna, nr 2.

265. NOWICKI ZYGMUNT: Rozważania ideologiczne. Warszawa 1947 „Nasza Księgarnia” ss. 91. Biblioteka Społeczna, nr 1.

266. SZCZECHURA TOMASZ: Związek Nauczycielstwa Polskiego. Zarys dziejów. 1919—1939. Warszawa 1957 „Wspólna Sprawa” ss. 285.

Rec.: Altman H.: Z historii Związku Nauczycielstwa Polskiego. *Nowe Drogi* 1958 nr 4 s. 148—151; Dobrowolski H.: O zarysie dziejów Związku Nauczycielstwa Polskiego. *Nowa Szkoła* 1958 nr 5 s. 43—44; Kallabińska M.: *Chowanna* 1958 z. 1/2

s. 102—103; Kolanko J.: Moje przypisy do „Zarysu Dziejów ZNP”. *Nowa Szkoła* 1958 nr 6 s. 35—37, rys.; (sn): Z dziejów ZNP. *Zycie Szkoty* 1958 nr 2 s. 52—53; Hulewicz J. *Wiadomości Historyczne* 1958 nr 6 s. 439—442; Marciniak Z.: ZNP w latach 1919—1939. *Kwartalnik Historyczny* 1958 s. 1167—1175.

267. TRUCHIM STEFAN, PODGÓRSKA EUGENIA: Z początków zawodowego ruchu nauczycielskiego. Warszawa 1958 PZWS ss. 219.

268. WASILEWSKA WANDA: Historia jednego strajku. Warszawa 1949 „Nasza Księgarnia” ss. 189, 1 nlb.

269. WYCECH CZESŁAW: Nauczycielstwo w walce o demokrację. (Warszawa) 1947 „Nasza Księgarnia” ss. 147, 1 nlb.

270. WYCECH CZESŁAW: Podstawowe założenia ideologiczne Związku Nauczycielstwa Polskiego. Warszawa 1947 „Nasza Księgarnia” ss. 56. Biblioteka Społeczna, nr 3.

271. Z HISTORII związkowego ruchu nauczycielskiego w Polsce. Warszawa 1957 Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego ss. 19, 1 nlb. (Biblioteka Nauczycielska, nr 2).

Zob. też: poz. 54, 56, 59.

282. JEDNO
dzieży b. Wi
rowskich wię
nych przy I
1946 (paździ
b. Więźniów
1 nlb.

Na okł.: Nig

VI. Z życia i działalności młodzieży

1. Życie młodzieży w Polsce przedrozbiorowej

272. PTAŚNIK JAN: Życie żaków krakowskich. Opatrzył przedm. i oprac. Mieczysław Ptaśnik. Warszawa 1957 „Wiedza Powszechna” ss. 186, 2 nlb., ilustr., portr.

Na opasce: Z okazji zbliżającego się 600-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego.

273. ZALEWSKI LUDWIK: Orleża lubelskie. Nauka, wychowanie i życie młodzieży męskiej w Lublinie. 1586—1773. Lublin 1947 Instytut Pracy Naucz. ss. 93, 1 nlb. Biblioteczka Nauk Pedagogicznych, nr 2.

283. KACPI
zacja dzieci
Warszawa 19
Społ. ss. V, 2

2. Młodzież polska w okresie międzywojennym (1918—1939)

274. DROŹDZYŃSKI ALEKSANDER: Nieujarzmiona młodzież. (Zebrał i oprac.). Warszawa 1952 „Książka i Wiedza” ss. 161, 3 nlb., tabl.

275. JEDNODNIÓWKA z okazji 35-lecia V Hufca Harcerzy im. Ks. Józefa Poniatowskiego w Poznaniu. Poznań (1948) Nakł. Hufca Harcerzy „Śródmieście” ss. 32.

276. KOZANECKI TADEUSZ: Z dziejów studenckich walk 1932—1939. Warszawa 1955 „Iskry” ss. 174, 2 nlb., ilustr.

Rec.: Kubski J.: Z powodu jednej publikacji. *Po prostu* 1955 nr 39 s. 7; T. J.: Lata niezapomniane — lata nieznane. *Nowe Drogi* 1956 nr 3 s. 152—155.

277. WSPOMNIENIA ze Zjazdu Koleżeńckiego Wychowanków b. Seminarium Nauczycielskiego w Tarnowie, 24 czerwca 1957. (Przewodn. sekcji red.: Józef Wolakiewicz). Tarnów (1958 Druk. Tarn. Zakł. Graf. Przem. Teren.) ss. 32, 3 nlb., ilustr., portr.

278. WYBRANE zagadnienia z historii ruchu młodzieżowego w Polsce. Program dla kółek dyskusyjnych. Warszawa 1955 „Iskry” ss. 15, 1 nlb. Związek Młodzieży Polskiej, Zarząd Główny.

Tematy do dyskusji i bibliografia przedmiotu.

3. Młodzież pod okupacją niemiecką w Polsce w latach 1939—1945

279. DOBRZAŃSKI JAN: Z niedawnych lat. Wspomnienie o nauczycielach i uczniach I Państw. Liceum i Gimnazjum im. St. Staszica w Lublinie. Lublin 1948 ss. 12.

280. GROSS NATAN: Żydowska młodzież Krakowa w okresie okupacji. W trzecią rocznicę zagłady getta w Krakowie. Kraków 1946.

281. GROT ZDZISŁAW, OSTROWSKI WINCENTY: Wspomnienia młodzieży wielkopolskiej z lat okupacji niemieckiej 1939—1945. Poznań 1946 Instytut Zachodni ss. 315. (Documenta Occupationis Teutonicae, t. 3).

Rec.: Zieliński J.: Młodzież o okupacji. *Nowa Szkoła* 1947 nr 4 s. 57—59; Hulewicz J. *Przegląd Historyczno-Oświatowy* 1947 nr 1 s. 184—187.

282. JEDNODNIÓWKA Sekcji Młodzieży b. Więźniów Politycznych hitlerowskich więzień i obozów koncentracyjnych przy Kole w Radomiu. Radom 1946 (październik) Nakł. Sekcji Młodzieży b. Więźniów Politycznych... 4° ss. 23, 1 nlb.

Na okł.: Nigdy nie zapomnimy.

283. KACPERSKA JANINA: Germanizacja dzieci polskich w okresie okupacji. Warszawa 1948. Nakł. Min. Pracy i Opieki Społ. ss. V, 2 nlb. 74. Wydawnictwa Mi-

nisterstwa Pracy i Opieki Społecznej. Seria Opiekuńcza, nr 4.

284. MŁODZIEŻ w walce o wolność. (Artykuły. Wspomnienia. Dokumenty. Fotografie). (Warszawa 1946 Spółdz. Wyd. „Płomienie”) ss. 30, 2 nlb.

285. WOJENNE pamiętniki młodzieży robotniczo-chłopskiej Oprac.: Edward Wichura-Zajdel, Witold Zbierowski. Kraków (1949) Ludowy Instytut Wydawn. „Wola” ss. 287, 2 nlb.

Feliks Korniszewski

Spis rzeczy

	str.
<i>Od Redakcji</i>	3
I	
RYSZARD WROCZYŃSKI: Ruch nauczycielski w Warszawie w latach 1905—1914 i polemiki o kierunek oświaty i wychowania	5
WACŁAW POLKOWSKI i TEOFIL WOJENSKI: Z dziejów walki o powszechność nauczania i jednolitość szkolnictwa w Polsce	17
WINCENTY OKOŃ: Życie i twórczość Jana Władysława Dawida	31
TADEUSZ NOWACKI: U źródeł idei włączenia młodzieży w procesy produkcji	59
II	
HENRYK JERZY HUMIEŃKI: Tajne nauczanie w powiecie mławskim w okresie od 1939 do 1945 r.	93
PIOTR JÓZEF GOŁASZEWSKI: Michalina Czechowska	130
TADEUSZ KULIGOWSKI: Jan Wasilowski	132
III	
JADWIGA ZANOWA: Sprawozdanie ze zjazdu dla uczczenia 40-lecia istnienia Państwowej Szkoły im. Królowej Jadwigi	135
JADWIGA ZANOWA: Zjazd wychowanków byłego Gimnazjum Praskiego oraz Gimnazjum i Liceum im. Króla Władysława IV	139
L. T.: Zjazd byłych wychowanków Gimnazjum Pińczowskiego	144
STANISŁAW DOBROWOLSKI: Zjazd uczestników walki o szkołę polską	147
IV	
FELIKS KORNISZEWSKI: Prace z zakresu historii wychowania i historii myśli pedagogicznej opublikowane w Polsce w latach 1944—1958 (wydawnictwa samoistne)	151

СОДЕРЖАНИЕ

	стр.	
<i>От Редакции</i>	3	<i>From the</i>
I		
РЫШАРД ВРОЧИНСКИ: Учительское движение в г. Варшава в 1905-1914 годах и полемика на счет пути течения просвещения и воспитания	5	RYSZARD and polen
ВАЦЛАВ ПОЛЬКОВСКИ И ТЕОФИЛЬ ВОЕНЬСКИ: Из истории борьбы за всеобщее обучение и однородность школьного дела в Польше	17	WACLAW for genera
ВИНЦЕНТЫ ОКОНЬ: Жизнь и творчество Яна Владыслава Давида	31	WINCENI
ТАДЕУШ НОВАЦКИ: Источники мысли по включению молодёжи в производственный процесс	59	TADEUSZ processes
II		
ХЕНРЫК ЕЖИ ХУМЕНЦКИ: Подпольное обучение в млавском уезде в период от 1939—1945 г.	93	HENRYK the period
ПЕТР ЮЗЕФ ГОЛАШЕВСКИ: Михалина Чеховска	130	PIOTR JC
ТАДЕУШ КУЛИГОВСКИ: Ян Василевски	132	TADEUSZ
III		
ЯДВИГА ЗАНОВА: Отчёт со Съезда в честь 40-летия существования Государственной Школы им. Королевы Ядвиги	135	JADWIGA/ versary o
ЯДВИГА ЗАНОВА: Съезд бывшей Пражской Гимназии и Лицея им. Короля Владыслава IV	139	JADWIGA/ school an
Л. Г. Съезд бывших воспитанников Пнячовской Гимназии	144	L. H.: Me
СТАНИСЛАВ ДОВРОВОЛЬСКИ: Съезд участников борьбы за польскую школу	147	STANISE/ for a Pol
IV		
ФЕЛИКС КОРНИШЕВСКИ: Дела по отрасли воспитания и истории педагогической мысли, опубликованные в Польше в 1844—1959 годах (отдельные издания)	151	FELIKS / of pedago editions)
Оглавление		

Table of Contents

	Pages
<i>From the Editor</i>	3
I	
RYSZARD WROCZYŃSKI: Pedagogical movement in Warsaw in 1905—1914 and polemics about the tendencies of the education and school-system	5
WACŁAW POLKOWSKI and TEOFIL WOJEŃSKI: History of the struggle for general education and uniformity of school-education in Poland	17
WINCENTY OKOŃ: Life and creative work of Jan Władysław DAWID	31
TADEUSZ NOWACKI: Sources of the idea of including youth in the processes of production	59
II	
HENRYK JERZY HUMIEŃKI: Secret teaching in the Mława district during the period from 1939 to 1945	93
PIOTR JÓZEF GOŁASZEWSKI: Michalina Czechowska	130
TADEUSZ KULIGOWSKI: Jan Wasilowski	132
III	
JADWIGA ZANOWA: Report of the meeting to celebrate the 40th anniversary of the State School „Królowej Jadwigi”	135
JADWIGA ZANOWA: Meeting of the pupils of the former „Praskie” public school and the public school and lyceum „Króla Władysława IV”	139
L. H.: Meeting of the former pupils of the Pińczów public school	144
STANISŁAW DOBROWOLSKI: Meeting of the participants of the struggle for a Polish school	147
IV	
FELIKS KORNISZEWSKI: Works of the history of education and history of pedagogical thought published in Poland in the years 1944—1958 (separate editions)	151